

Nr 3 • 1998 • årgång 22 • 40 kr

sydasien

Tidskrift om Indien, Sri Lanka, Pakistan, Bangladesh,
Afghanistan, Nepal, Bhutan och Maldiverna

Religiösa fanatiker ges fria händer

Sydasien är så mycket mer än elände

"Calcutta. I drive my little taxi in Calcutta". Få kan ha undgått sommarens stora landsplåga som toppat svenska försäljningslistan i flera månader, och den excentriske artisten **Dr Bombay** som framför låten. Själv stod jag i myllret av tusentals unga fans som hoppade vilt och sjöng med idolen när han uppträdde på årets Malmöfestival. Och visst är det kul för en Indien-freak att sjunga med i en crazylått som handlar om ens egen favoritstad, och dessutom framförs med fines – med omiskännlig anglo-indisk accent, vilket är förbluffande när man i tidningarna får det avslöjat att Dr Bombay inte har ett dugg med Indien att göra (jo han har visst en indisk mormor), aldrig har besökt landet och hans rätta namn är **Johnny Jacobsen**, 35 år och född i Danmark.

Kanske kan Dr Bombays framgång göra att fler får upp ögonen för Indien och Sydasien, och att det finns så mycket att hämta. Det är inte bara katastrofer och elände, kärnvapen och politik, religion och finkultur. Indien är också glädje och fest, modern populärkultur. Något vi då och då försöker spegla här i SYDASIEN.

Men i detta nummer koncentrerar vi oss på den politiska utvecklingen i regionen, där talibanernas nästan totala seger i Afghanistan, den pakistanska regeringens planer på att införa islamisk lag, Sharia, i landet och den hindufundamentalistiska rörelsens framgångar i Indien, kopplat till kärnvapenupprustningen, allt bidrar till skapa ett skrämmande perspektiv inför framtiden. Och i Bangladesh vilar ett stort miljöhot i form av arsenik i dricksvattnet. Läkaren **Martin Tondel** rapporterar därom.

I detta nummer är vi glada att för första gången ha den pakistanske journalisten **Talat Hussein** som krönikör. Han kommer att fortsättningsvis skriva i SYDASIEN i varje nummer, så som indiske **Ajit Roy** gjort i varje nummer sedan 1982.

För övrigt kommer SYDASIEN i år att vara representerad på bokmässan i Göteborg mellan den 22 och 25 oktober. Vårt monternummer är B8:62. Hälsa gärna på oss där.

Lars Eklund

SYDASIEN HITTAR...

...numera en uppsjö av intressanta tidningar och tidskrifter i Indien. Förbi är sedan länge den tid då man som utlänning fick hålla till godo med de tunna och tråkiga indiska dagstidningarna, med sin minutiösa bevakning av alla turer i det inrikespolitiska spelet, så minutiös att man ofta hade svårt att förstå sammanhangen om man inte hade följt med under lång tid; och sedan nästan ingenting alls om världen utanför Indien.

När tidskriften *India Today* startade i slutet av 70-talet, som en indisk kopia av *Time* eller *Newsweek* innebar det en revolutionerande förändring. Här gavs sambanden, de kritiska förklaringsringarna till vad som hände och alltihopa dessutom attraktivt serverat i form av god journalistik och snygg layout. *India Today* har haft en exemplörs framgång i Indien och kommer numera ut som veckotidning och i särskilda editioner på flera regionala språk, och sedan ett år tillbaka även som webbtidning på Internet.

Många andra tidningar har byggt vidare på *India Today*'s modell och också satsat på högkvalitativa tidskrifter och i vissa fall överglänsit dessa i dag nyhetsmäsigt *India Today*, som med tiden har blivit en aning officiös. I dag är man en tidning som riktar sig till och läses av makthavarna i New Delhi, förmodligen utlandsindier och andra för vilka *India Today* utgör en lagom radikal kontaktyta med den indiska verkligheten. Betydligt rakare journalistik fast med samma analytiska skärpa finner man i dag hos exempelvis tidskrifterna *Frontline* (från Chennai), *Sunday* (från Calcutta) och den senaste produkten i samma genre – den utomordentliga *Outlook* som ges ut i Mumbai.

Och på dagstidningsfronten finns sedan ett par år ett bra alternativ till de etablerade tidningarnas inskränkta bevakning. Det är tidningen *Asian Age*, som ges ut varje dag i separata editioner från alla Indiens större städer och även från London. *Asian Age* satsar medvetet på att förmedla ett bredare perspektiv på världen, man har varje dag rejält tilltagna utrymmen för utlandsmaterial. Och en sak gör tidningen faktiskt unik i världen: Varje dag har man avsatt minst en helsida med nyheter och reportage från grannländerna, dvs framför allt Pakistan, Bangladesh, Nepal och Sri Lanka. Genom att läsa *Asian Age* kan man alltså hålla koll på utvecklingen inte bara i Indien utan i hela regionen. Det är bara att hoppas att man orkar fortsätta med sin ambitiösa satsning.

Lars Eklund

INNEHÅLL I NR 3/98:

Arsenikförgiftning hotar miljoner	3
Staffan Lindberg om reaktionerna på atombombsproven	6
Re:Orient-festivalen en gåva från kultur till kultur	8
Talibanernas seger säkrar ingen fred	10
Flyktingkap och extrema asketiska traditioner formade talibanerna	13
Sharif spelar farligt spel om Sharia	15
Ajit Roy om BJP:s trovärdighet	16
Polisbrutalitet och tortyr i Bangladesh	17
Shiv Sena – Bal Thackerays parti lever på att hitta fiender	18
RSS hotar journalister utomlands	20

Martyränkä – Sonia Gandhis roll	22
Indiska Gudar 5: Durga	23
Baksmälla efter kärnvapentesten	24
Hårdare tag mot tentafusk i U.P.	24
Jim Walch om daliter och kastkonflikter i Tamilnadu	26
Bra filmer på dokumentärfilmfestivalen i Noordwijkhout	30
Recensioner:	
Rohinton Mistry: En hårfin balans	32
Tranströmer på bengaliska och Gajendra Ghose på svenska	33
Dödsdömd soldat pekar ut massgravar med unga tamiler	34
Jamunabron ger liv åt Bangladesh	36

På omslaget: Shiv Senas trogna medlemmar uppfattar partiets ledare Bal Thackeray som en Messias, de fattigas räddare.

FOTO: S YASHWANT/OUTLOOK

SYDASIEN BOX1142 221 05 LUND

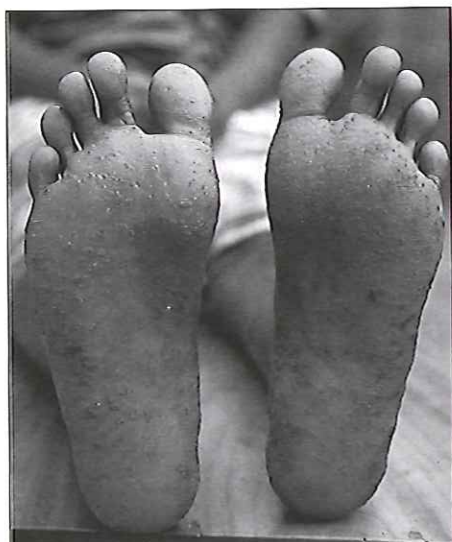
Besöksadress: Råbygatan 5 B, 223 61 Lund (Eklund)
Telefon och fax: 046-13 35 68
E-mail: info@sydasien.m.se
Internet: <http://www.sydasien.m.se>
Utgivare: Tidskriftsföreningen SYDASIEN
Ansvarig utgivare: Thomas Bibin
Teknisk redaktör: Lars Eklund
Tryck: Luleå Grafiska 1998
Prenumerantregister: Resurs AB, Uppsala, 018-12 77 81.
ISSN: 0282-0463
Prenumeration: Medlemskap i tidskriftsföreningen SYDASIEN, inkl fyra nummer av tidningen (ett år) kostar för privatpersoner i Sverige 160 kr. Prenumeration för institutioner och bibliotek 200 kr. Övriga Norden (B-post) 240 kr, övriga Europa (B-post) 275 kr, utom-Europa (A-post) 310 kr.

Lösnummerpris: 40 kr
Postgiro: 79 54 96-9 SYDASIEN.
Redaktion för detta nummer: Lars Eklund, Katarina Sandström och Zac O'Yeah.
Nästa nummer utkommer i december.
Manusstopp: 10 november 1998
Kontaktperson för lokal redaktionskommitté: Stockholm: Zac O'Yeah, Styrningsgatan 51, 114 60 Stockholm, 08-660 12 16.
Göteborg: Thomas Bibin, Sjömansgatan 7, 413 15 Göteborg, 031-775 02 01
Skåne: Staffan Lindberg, Mölllevångsvägen 27, 222 40 Lund, 046-211 34 08
Köpenhamn: Stig Toft-Madsen, Strandgade 92, DK-1401 Köpenhamn K, (+45) 31 54 56 11.
Tidskriftsföreningen SYDASIEN har som mål att sprida information om situationen i södra Asien. Föreningen stödjer de krafter som bekämpar imperialismen, det politiska förtrycket och underutvecklingen i området. Föreningen är fristående från politiska partier och grupperingar i Sydasiens såväl som i Sverige.

Arsenikförgiftning hotar miljoner i Bangladesh

Snabba åtgärder krävs för att stoppa miljökatastrof

Höga halter av arsenik i dricksvattnet har uppmärksamats i Bangladesh. Upp emot 77 miljoner människor, motsvarande halva befolkningen, riskerar att dagligen få i sig för mycket arsenik. Läkaren Martin Tondel lämnar en skrämmande rapport.

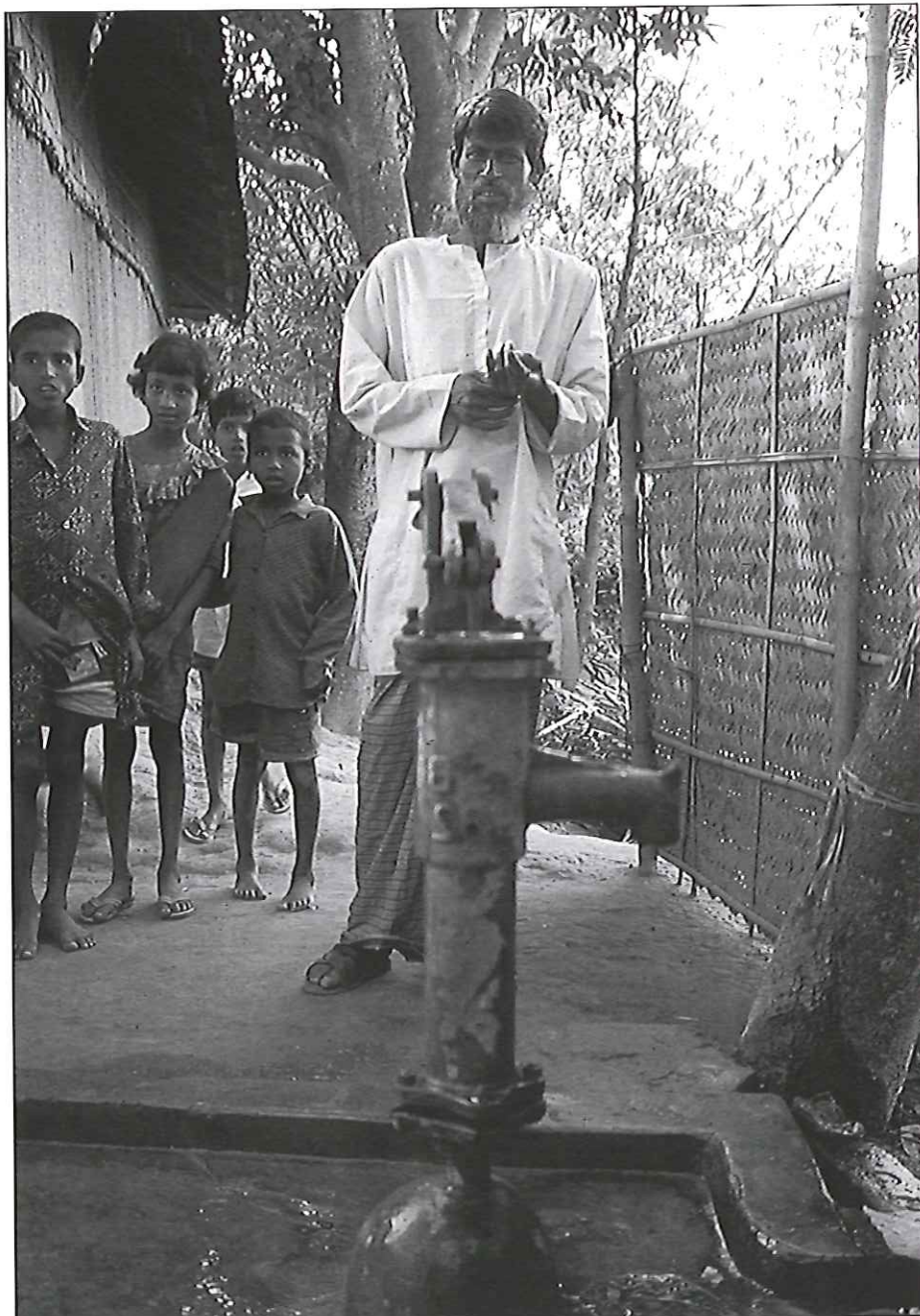

Typiska symptom på arsenikförgiftning – fläckvis hyperkeratos på fotsulorna.

FOTO: PETER SÖDERKVIST

Även om omfattningen av hälsoproblemen inte är helt kartlagda, vet vi redan nu att tusentals människor i Bangladesh uppvisar tecken på kronisk arsenikförgiftning. En del hälsoeffekter har ännu inte hunnit visa sig då det finns skäl att anta att arsenikförekomsten i dricksvattenbrunnarna är av relativt sent datum. Men det är angeläget med snabba och omfattande åtgärder för att förse invånarna med rent dricksvatten.

Oorganisk arsenik har välkända toxiska egenskaper, såväl akuta som kroniska, vilket föranlett Världshälsoorganisationen (WHO) att rekommendera en halt av högst 0,05 mg/l i dricksvatten. Förhöjda arsenikhalter i dricksvatten förekommer bland annat i USA, Argentina, Chile, Taiwan, Thailand och Västbengalen i Indien. De senaste åren har det framkommit att Bangladesh, är det land där problemet är mest

Mannen har fått bekräftat att han har drabbats av skivepitelcancer i högerhanden. Här framför sin brunn som han använt i 30 års tid. Mätningar i februari 1998 visade att vattnet innehöll en arsenikkoncentration på mer än 0,2 mg/l.

FOTO: MARTIN TONDEL

omfattande. De mest pessimistiska, men fortfarande osäkra, siffrorna pekar mot att så många som 77 miljoner människor löper risken att dagligen dricka vatten med för höga arsenikhalter. Dhaka Community Hospital i Dhaka och School of Environmental Studies, Jadavpur University i

Calcutta organiserade därför en internationell konferens 8-12 februari 1998 för att sammanfatta kunskapsläget.

Mötet fick en bred uppslutning av vetenskapsmän från olika discipliner – läkare, epidemiologer, geologer, hydrologer – samt biståndsansvariga och representanter

för olika ideella organisationer. Fokus var ställt på Bangladesh.

Hudförändringar

K C Shaha, pensionerad professor i dermatologi från School of Tropical Medicine i Calcutta, var den förste läkare som diagnosticerade fall av kronisk arsenikförgiftning i indiska Västbengalen 1982 och i Bangladesh 1984. De symptom som oftast för patienterna till läkare är hudförändringar. Såväl melanos (ökad pigmentering) som hyperkeratos (förhårdnader) förekommer, och kan vara antingen fläckvis eller diffus. Melanosen förekommer över hela kroppen medan hyperkeratosen huvudsakligen är lokaliserad till handflator och fot-sulor. Uttalade hudförändringar kan, förutom att vara vanprydande och leda till social utstötning, även vara smärtsamma.

Hudförändringarna är dock inte specifika och K C Shaha presenterade i själva verket en lista på 72 olika diagnoser som kan imitera arsenikorsakade hudförändringar. Vid samtidig förekomst av melanos och hyperkeratos är diagnosen däremot nästan alltid arsenikförgiftning.

Diagnosen måste emellertid bekräftas med provtagning. Förhöjd halt arsenik i urin är det säkraste tecknet då förhöjd halt i hår eller i hudavskrap kan vara förörenningar. Enligt Shahas erfarenhet krävs en arsenikexponering av minst 0,2 mg/l i dricksvattnet under minst två år för att melanokeratos ska uppstå. Vid längre tids exponering rapporteras ökade luftvägssym-

K C Shaha dermatolog i Calcutta som var den första läkaren att diagnosticera arsenikpatienter i Bangladesh.

FOTO: MARTIN TONDEL.

tom och leverförändringar. Efter 10–15 års exponering kan cancer uppstå, och Shaha presenterade ett material av 220 cancerfall bland arsenikpatienter där skivepitelcancer dominerade (156 fall), följt av Bowens sjukdom (40 fall), bronkialcancer (19 fall), urinblåscancer (3 fall) och livmodercancer (2 fall).

Dhaka Community Hospital har undersökt 5 664 personer i 22 av Bangladeshs 64 distrikt och i 21 av dessa distrikt funnit arsenikrelaterade hudförändringar, motsvarande 33,6 procent av de undersökta. Vad händer med hudförändringarna efter upphörd exponering? Innebär de ökad risk för hudcancer?

Detta är inte tillräckligt undersökt, men en 10-årsuppföljning från Thailand indikerar att i synnerhet milda hudförändringar kan gå tillbaka, även om hudförändringarna för de flesta kvarstår och i några fall försämras efter upphörd exponering. Studien är dock behäftad med ett väsentligt bortfall, bara 334 av de ursprungliga 818 undersökta patienterna kunde spåras, vilket gör att resultatet måste tolkas med försiktighet.

Kärlsjukdom

Chien-Jen Chen, professor vid Institute of Epidemiology i Taipei, gav på konferensen en översikt av de effekter man sett i Taiwan, och där man i vissa områden, så kallade endemiska områden, sedan lång tid tillbaka haft problem med arsenik i dricksvattnet. Man har sett samma typ av hudförändringar som i Bangladesh, men dessutom finns i Taiwan en perifer kärlsjukdom kallad "blackfoot disease". Sjukdomen, som fått sitt namn efter det utseende som extremiteten antar, slutar med att de drabbade kroppsdelarna ramlar av.

Hyperkeratos verkar öka risken för blackfoot disease och det är möjligt att exponeringen i Bangladesh inte varit tillräckligt långvarig för att denna form av perifer kärlsjukdom ska ha hunnit uppstå. Enligt Chen ökar blackfoot disease också dödligheten i såväl cancer som sjukdomar i hjärtats och hjärnans blodkärl.

Kärlkramp och hjärtinfarkt är liksom hjärninfarkt, fränsett kopplingen till blackfoot disease, nära förbundet med den sammanlagda exponeringen för arsenik i dricksvattnet.

Diabetes mellitus

I Taiwan var man först med en studie som indikerade samband mellan arsenik och såväl diabetes som högt blodtryck. Förekomsten av dessa båda tillstånd var högre i de områden där blackfoot disease är endemisk jämfört med andra områden på Taiwan. Diabetes, eller sockersjuka, ökade även den med ökad sammanlagd arsenikexponering i dricksvattnet. Tre studier från avdelningen för yrkes- och miljömedicin vid Linköpings universitet vilka presenterades på konferensen, stödjer samtliga diabetesfyndet från Taiwan. De två första undersökningarna studerade dödligheten i diabetes mellitus bland svenska arbetare exponerade för arsenik i kopparsmältverk respektive glasbruk; riskökningen visades vara relativt måttlig. **Mahfuzar Rahman**, medarbetare vid avdelningen i Linköping har i den tredje studien, utförd i Bangladesh, kunnat visa en fyrfaldigt ökad risk för diabetes efter exponering för arsenikhaltigt dricksvatten.

Cancer

De cancerformer som man i Taiwan sett kopplade till arsenikexponering är främst hud-, urinblåse-, lung- och levercancer, och riskerna kvarstår efter korrektion för ålder, kön och rökvanor. Att arsenik kan ge skador på arvmassan har man sett genom att patienter med arsenikorsakad hudcancer rapporterats ha mer kromosomskador än friska kontrollpersoner.

Susan Evans, hudläkare från The Royal Liverpool University Hospitals, Liverpool, har studerat 478 patienter som 1945–69 behandlades med Fowlers lösning (kaliumarsenit) mot bland annat psoriasis. Uppföljning till 1990 har visat en statistiskt säkerställd ökning av dödligheten i urinblåscancer och där samtliga fall även hade hudförändringar som vid kronisk arsenikförgiftning. Evans slutsats var att alla som utsatts för höga nivåer av arsenik ska genomgå undersökning för att i tid upptäcka blåscancer, i synnerhet om de också uppvisar hyperkeratos i handflatorna.

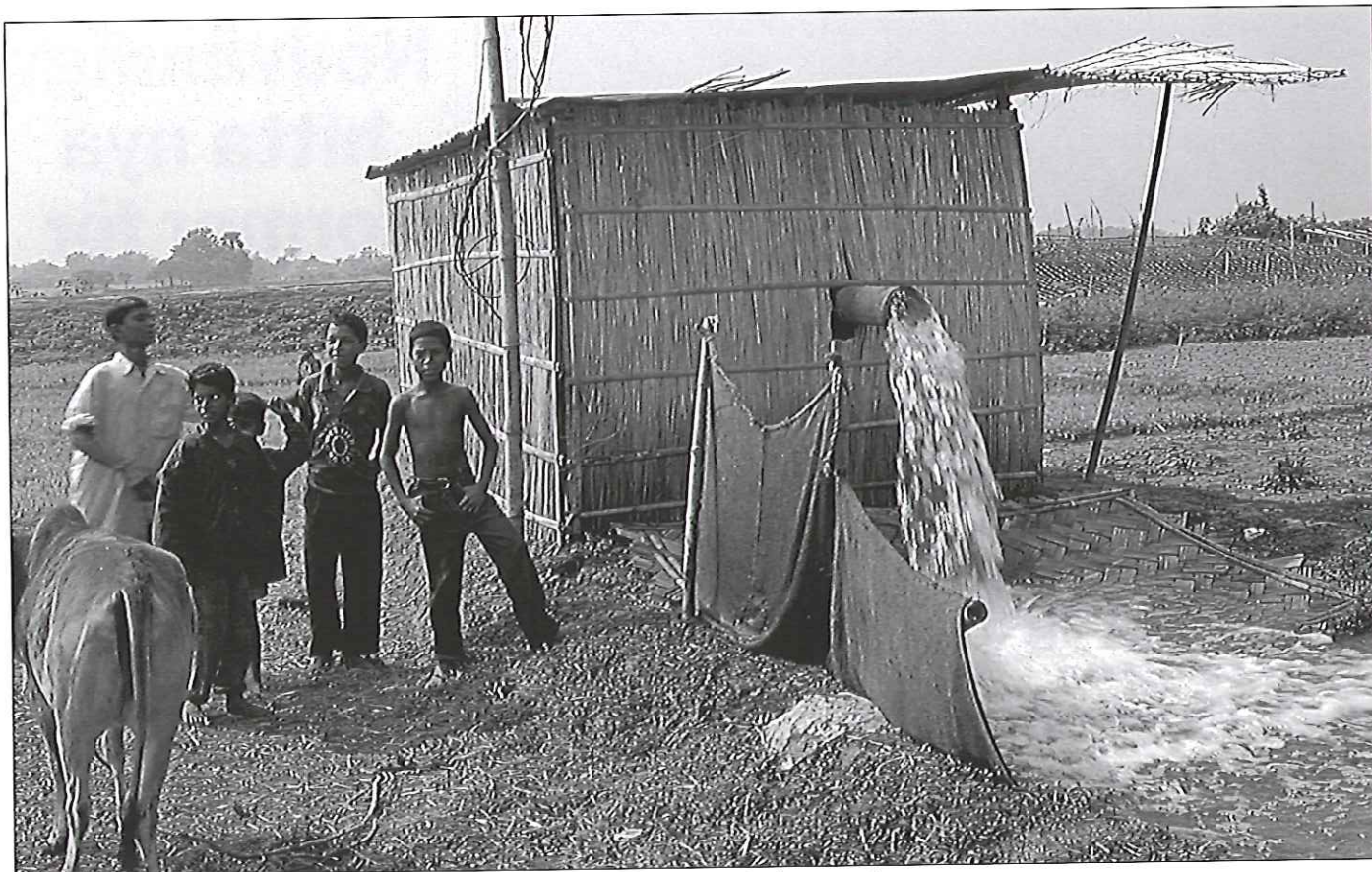
Övriga effekter

Guha Mazumder, pensionerad professor vid Institute of Post Graduate Medical Education and Research, Calcutta, presenterade ett material på 225 patienter med

Mineralvattnet är numera deklarerat arsenikfritt i Bangladesh!

FOTO: MARTIN TONDEL.

Har konstbevattning med grundvatten orsakat det arsenikförorenade dricksvattnet?

FOTO: MARTIN TONDEL

kronisk arsenikförgiftning som exponerats för en arsenikkoncentration i dricksvattnet på 0,05–3,2 mg/l under 1–15 år. Fem patienter uppvisade hudcancer.

Leverförstoring sågs i 76 procent av fallen och leverbiopsi gjordes i 69 fall. I 65 av dessa fann man sjukliga förändringar och bara fyra av leverbiopsierna var normala. Närmare en tredjedel av de 225 patienterna angav symptom på nervskada så kallad polyneuropati. Efter neurofysiologisk undersökning i 49 av dessa fall så kunde diagnosen bekräftas för 42 patienter.

Ett annat material med 250 patienter med arsenikinducerade hudförändringar från Bangladesh presenterades också på konferensen av **Maidul Islam**, chef vid Department of Dermatology i Dhaka. Samtliga patienter angav symptom som svaghet, minskad aptit och uppvisade viktneidgång samt anemi. Tjugo procent angav kramp i benen och lika stor andel hade andningssvårigheter. Sex fall av leverförstoring upptäcktes och en procent uppvisade hudcancer i form av skivepitelcancer.

Orsaker till arsenik i vattnet

Omfattningen av arsenikproblemet i Bangladesh började bli uppenbar 1993 då National Institute of Preventive and Social Medicine och Department of Public Health Engineering, båda i Dhaka, började samla in vattenprover. Senare kom även Dhaka Community Hospital i samarbete med School of Environmental Studies i Calcutta att testa vattnet i landets brunnar. De båda senare institutionerna har till och med ja-

Myndigheterna i Bangladesh har nyligen börjat intressera sig för arsenikproblemet i landet. Salah Uddin Yusuf, minister i hälso- och familjeplaneringsdepartementet i Dhaka höll tal vid konferensen.

FOTO: MARTIN TONDEL

nuari 1998 analyserat vattnet i 8 065 av Bangladeshs cirka 3 miljoner brunnar i 60 av landets 64 distrikt. Dhaka Community Hospital har funnit att det i 41 av distrikten förekommer halter över 0,05 mg/l. Dessa 41 distrikt omfattar 89 000 kvadratkilometer med en sammanlagd befolkning av cirka 77 miljoner invånare.

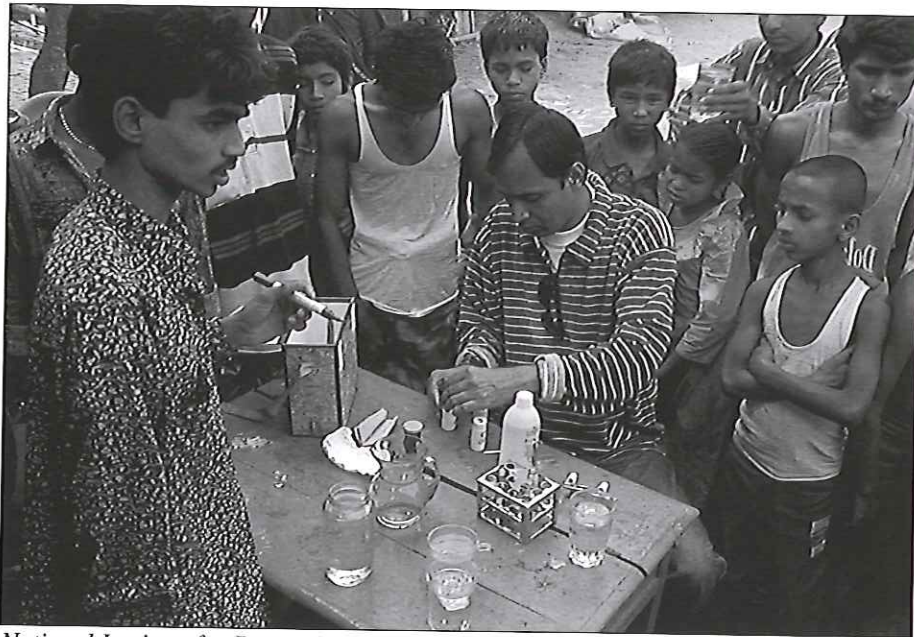
Orsaken till att arsenik förekommer i dricksvattnet är inte klarlagt, men två olika hypoteser har framförts. Den ena baserar sig på att grundvattennivån sänkts på grund av ökande uttag för konstbevattning. Detta skulle kunna leda till att syre tränger ned i jorden och orsakar oxidation av arsenikinnehållande pyrit (järnsulfid) med frisättning av arsenik till grundvattnet som följd.

Den andra hypotesen gör gällande att arsenik frisätts när det sker en reduktion av arsenikförorenad järnhydroxid i marken, något som eventuellt sker med hjälp av organiskt material eller mikroorganismer. **Alan Welch**, hydrolog från US Geological Survey, Carson City, Nevada rapporterade på konferensen att i östra Michigan har arsenikinnehållande pyrit funnits vara orsaken till arsenik i grundvattnet. I USA är det inte bara en sänkt grundvattennivå utan även tillförsel av nitrat och fosfat från jordbruket som kan bidra till oxidering av pyrit med åtföljande frisättning av arsenik. Huruvida denna process också är aktuell i Bangladesh bestreds av den enda geologiska undersökning som genomförts i landet.

Matin Ahmed från Department of Geology, University of Dhaka, har undersökt 30 sedimentprov från tio borrhål i olika delar av landet och funnit mycket låg halt av pyrit och inte heller någon koppling mellan svavel- och arsenikhalten i jorden. Däremot var korrelationen stark mellan järn och arsenik.

Åtgärder mot problemet

Den viktigaste åtgärden när en brunn med för hög arsenikhalt upptäckts är att ersätta dricksvattnet med även ur andra synpunkter sett rent vatten. Innan man på 1970-talet gick över till borrhål användes vattensamlingar och handgrävda brunnar för dricksvatten och då var kolera och andra mag-tarmsjukdomar ett stort hälsoproblem. I ett land som Bangladesh gäller det därför att hitta en metod som till låg kost-

National Institute for Preventive and Social Medicine (NIPSOM) testar brunnsvatten med en egen utvecklad fältmetod.

FOTO: MARTIN TONDEL

nad och med enkla medel garanterar rent dricksvatten, så att nya koleraepidemier kan undvikas.

Det är också viktigt att få fram en enkel metod för arsenikanalys som kan tillämpas ute i byarna för kontroll av brunnarna. För närvarande finns tre metoder som ska utvärderas av WHO med avseende på känslighet, kostnad och användarvänlighet.

Vid rening av arsenikhaltigt dricksvatten har olika filtermetoder prövats. Samtliga betingar dock en viss kostnad samt kräver kunskap om handhavande och om när filtren behöver bytas. Troligen är filtrering av arsenikhaltigt dricksvatten därför främst aktuellt för samhällen som har ett centralt vattenverk.

Djupborrade brunnar kan vara ett alternativ ute i byarna. Ingen vet emellertid i dag ifall sådana brunnar i framtiden kan komma att bli förorenade med arsenik, vilket därför kan bli en dyrköpt erfarenhet. Insamling av regnvatten verkar för närvarande vara det mest lovande för landsbygden, detta då Bangladesh har hög nederbörd under stora delar av året.

Detta kräver dock lagringsmöjligheter under torrtiden. Regnvattensinsamling fungerar redan på många håll i världen, även i områden med betydligt mindre nederbörd, men har ingen tradition i Bangladesh. Filtrering och/eller kokning av ytvatten är också en möjlighet, men i stora delar av landet är bränsle en bristvara.

Försök med läkemedel

Specifik behandling mot arsenikkeratos har prövats och på konferensen presenterades några små okontrollerade studier där penicillamin använts. Det är därför för tidigt att uttala sig om eventuella positiva effekter då behandlingen i sig inte är komplikationsfri. Ett annat läkemedel, dimerkaptopropansulfonsyra, har tidigare använts vid akut arsenikförgiftning. En nyli-

gen utförd studie har, enligt **Michael Kosnett**, Assistant Clinical Professor, Division of Clinical Pharmacology and Toxicology i Denver USA, visat att dimerkaptopropansulfonsyra till människor med långvarig pågående arsenikexponering gett en flerfaldig ökad utsöndring av arsenik jämfört med innan man tillförde läkemedlet. Huruvida en sådan behandling också leder till minskade hudförändringar, minskad risk för leverpåverkan, neuropati och cancer har ännu inte kunnat fastställas. Likaså har behandling med vitamin A, C och E prövats, men är inte heller utvärderad.

Snabba åtgärder krävs

Upptäckten av höga halter av arsenik i dricksvattnet i Bangladesh har kommit att framstå som ett allt svårare problem. Vi har troligen bara sett början på vad som verkar vara en jättelik miljökatastrof. Bara ett mindre antal av Bangladeshs brunnar har undersökts, men man kan befara att ungefär halva befolkningen riskerar att dagligen få i sig för mycket arsenik.

De jämförelsevis små epidemiologiska undersökningar som hittills gjorts belyser den allvarliga situationen ur olika aspekter. En del hälsoeffekter har ännu inte hunnit visa sig då det finns skäl att anta att arsenikförekomsten i dricksvattnet är av relativt sent datum med de första fallen av arsenikkeratos i mitten av 1980-talet. Det är därför angeläget med snabba och omfattande åtgärder för att förse invånarna med rent dricksvatten.

Martin Tondel

Artikeln tidigare publicerad i Läkartidningen 1998 nr 26-27, här dock något förkortad och förenklad. Martin Tondel är specialläkare i yrkes- och miljömedicin vid Yrkes- och miljömedicinska kliniken, Folkhälsovetenskapligt centrum i Linköping.

Nödvändigt hitta nya former för samarbete

Staffan Lindberg om reaktionerna på det indiska kärnvapentestet från Punjab till Stockholm

Jag var i Ludhiana i indiska Punjab när nyheten om testet kom, ca 40 mil från Pokhran. Jag hade stämt möte med två ekonomer på jordbruksuniversitetet för att diskutera den Gröna Revolutionen.

Vad tycker ni om det indiska kärnvapentestet? Frågar jag lite försiktigt när vi diskuterat en stund.

– Det var på tiden. Äntligen kan Indien visa att landet är en stormakt, att vi har den tekniska kapaciteten, svarar den ene.

Jag ser lite undrande på dem.

– Du förstår väl att vi inte kan sitta med benen i kors när Pakistan utvecklar kärnvapen med Kinas hjälp. Nyligen provade de raketerna Ghauri som kan ta kärnvapen ända till Madras, säger den andre.

Men kommer inte detta att skada Indien. Det är ju vansinne att utveckla kärnvapen när hela världen är överens om de ska bort för att rädda mänskligheten från en total katastrof?

– Vi tar inte order från någon, speciellt inte från USA som är världens största kärnvapenmakt. Vilken rätt har amerikanerna att bestämma över vårt sätt att försvara oss? När de säger att ingen annan får utveckla kärnvapen så är de rena hyckleriet. Vi bekämpar USA-imperialismen. Du måste inse att vi utvecklat bomben bara för att försvara oss, bara för fredliga syften.

Men är ni inte rädda för att Indien får svårigheter att klara ekonomin om Världsbanken inte ger ny lån och det blir mindre bistånd.

– Du måste inse att Indien är ett stort och rikt land. Vi har enorma naturtillgångar, tekniskt kunande och en mycket självständig ekonomi.

Dagen efter är jag ute hos en lantbrukarfamilj i en by fem mil från miljonsta-

den Ludhiana. Jag sitter med herr och fru **Gurmit Singh** och **Manjit Kaur**, ett par i 60-årsåldern som flydde från nuvarande Pakistan när de var tio år och sedan byggt upp ett framgångsrikt jordbruk här i byn. Jag frågar vad de tycker om kärnvapentestet. Det är frun som svarar:

– Om det är sant att de har gjort detta, så kommer vi alla att dö. Det är något fruktansvärt. De vet inte vilka krafter de släpper loss. Jag tror att värmen beror på deras test (just den 11 maj hade det blivit rejält varmt i Punjab, över 45 grader i skuggan) och jag tror att det drar hit moln med radioaktivt nedfall. Blir det krig med Pakistan så kommer både vi och de att dö.

Hon ser bedrövad ut och har tårar i ögonen.

Några dagar senare är jag på ett stort möte med ett hundratal sikhiska bondeledare och kommunpolitiker. Mötet börjar med en resolution: "Vi fördömer kärnvapentestet. Den indiska regeringen sätter våra liv och mänsklighetens existens på spel!"

Ytterligare några dagar senare träffar jag svenska affärsmän på ett hotell i Chandigarh. De företräder en svensk firma som just börjat sälja en maskin för att skära plåt. Jag frågar dem om de tror att testet kommer att påverka deras affärer. De skakar på huvudena. Affärerna kommer att fortsätta som vanligt. Indien är en stor och viktig marknad.

Innan jag far hem till Sverige tittar jag in på den svenska ambassaden i New Delhi. Biståndschefen berättar vad som hänt, det jag redan läst i tidningarna. Sverige har sagt upp biståndsavtalet med Indien. Personalen på biståndsavdelningen plockar i sina papper och undrar vad som nu ska ske. Jag frågar dem om vad de tror om det svenska biståndet i framtiden. Det är chefen som svarar.

– Det blir inte ett lika omfattande program igen. Någonting har brustit i relationen. Vi kommer säkert vara kvar, men i mindre skala. Kanske måste vi tänka om helt. Ge bistånd via en stiftelse, som till exempel Ford Foundation. Det skulle bli mera experimentbetonat, mer ihop med frivilligorganisationer och mindre ihop med myndigheterna.

Seminarium på UD

Den 12 juni är det så hearing om Indien på utrikesdepartementet i Stockholm. Det ska handla om Indiens utvecklingsproblem, men handlar mest om testet. DN-journalisten **Bengt Albons** gör en mycket initierad analys av orsakerna till testet. Han anser att det är en kombination av utrikespolitiska relationer, Pakistans kärnvapenrustning, ambitioner hos den indiska försvarsmaktens kärnvapenforskare, Indiens stormaktsambitioner – att inte längre betraktas som ett andra rangens land – och så hindunationalismen förstås, som gjorde att man vågade göra det som ingen annan vågat.

I diskussionen framhåller flera av UD-tjänstemännen den ohållbara politiska situationen: USA försöker tvinga alla andra att avstå från kärnvapen, men har inte själva lovat att avveckla sina egna.

Jag blir glad när jag hör diskussionen. Jag känner att de som är insatta har just den nyanserade bild som är nödvändig för att fatta vettiga beslut. Frågan är bara vad de vettiga besluten är?

Efteråt vid lunchen träffar jag **Lasse Berg**. Han tycker att nu får det vara slut med bistånd till Indien. Har man råd med kärnvapen, behövs inget bistånd. Det får gå till Afrika i stället. **Göran Djurfeldt** föreslår att det kanske är dags för ett nytt bistånd, där vi mera samarbetar med indierna än kommer med färdiga lösningar. Kanske kunde indier och svenskar tillsammans ge bistånd till flera länder i Afrika, utveckla jordbruket där till exempel. Den asiatiska jordbruksutvecklingen har ju varit lyckad. Jag vet vare sig ut eller in. Men handlar det inte om ifall vi kan samarbeta med indier eller inte?

Indiske ambassadören

Vi träffas i juli i det nästan folktomma Lund. Sitter i Grand Hotels foajé. Hinner inte längre, han är så angelägen att tala om vad som hänt.

– Tänk, jag var den förste av alla ambassadörer som blev uppkallad till er regering och fick motta protester. Han fortsätter att sorgset tala om att Sverige är mest kritiskt av alla länder. Men han tycker att vi svenskar hela tiden har haft skydd av Nato – vi har inte behövt några kärnvapen.

– Vem skyddar oss? Nu drar ni in biståndet i Rajasthan, utbildnings- och hälsoprogrammen. Det var bra program. Vi ska skaffa fram de pengarna nån annanstans ifrån."

Augusti: Jag är ute och målar plank när **Karin** kommer springande och säger att Sida-personal har uttalat sig på radioekot om biståndet till Indien. De tycker det är fel att dra in biståndet. Jag rusar in för att höra resten, men inslaget är redan slut. I nästa Ekosändning inte ett ljud om detta.

Hundratusentals protester

9 Augusti: Jag läser på Internet att massor av indier tågat genom gatorna i Calcutta, i

Bombay, i Bangalore m fl städer för att högtidligt hålla minnet av Hiroshima och för att protestera mot det indiska kärnvapentestet.

Samma dag läser jag i DN en artikel av den indiska succéförfattarinnan **Arun-dhati Roy** med en dräpande kritik av provet och av hindunationalismen. Det är hon som har skrivit boken *De små tingens gud!*

50-talsminnen

Jag minns så tydligt när vår kristendomslärare i gymnasiet ställde till med diskussion om ifall Sverige skulle ha kärnvapen eller ej. Det kan ha varit 1959. Jag minns att jag nästan med detsamma begärde ordet och sa att jag inte kunde förstå varför Sverige skulle skaffa sig dessa vapen, vapen som kunde förstöra både oss själva och hela mänskligheten. En till i klassen tyckte som jag. Alla andra tyckte det var bra med kärnvapen. Till slut talade lektorn:

– När de svenska kristna värdena står på spel får vi inte tveka, vi måste skaffa oss kärnvapen.

Efter den diskussionen fick jag sänkt betyg i kristendom! Några år senare i lumpen blev det våldsamma diskussioner med en löjtnant, men då var alla på luckan mot kärnvapen. Tänk om inte **Inga Thorsson** hade funnits: Hade vi också haft kärnvapen då?

Mest tystnad

Indien har gjort det otänkbara – sprängt bomben. Det har landet visserligen gjort förut också, 1974, men efter protester lovade **Indira Gandhi** den gången att inte göra om det. I Sverige har det mest varit tyst sedan dess. Det är valtider, det är dåligt väder. Folk har annat att tänka på.

Men vi måste försöka trots allt. För å ena sidan har Indien enorma problem med vattenbrist; miljöförstöring; en dynamisk ekonomi som just hotar miljön; fler fattiga människor än i något annat land i världen; sociala orättvisor; förtryck – kort sagt en kontinent vars utvecklingsproblem är ödesproblem för hela världen.

Å andra sidan är Indien så rikt på färgglada människor; vänner som vet vad vänskap är; kreativ kultur; politisk dynamik; livsglädje; generositet; intellektuellt skarpsinne ... Kort sagt det är en kontinent vi inte kan vara utan!

Nya former krävs

Skall vi inte kunna samarbeta med alla dem för vilka bomben är lika förfärlig som för oss? Skall vi inte tala med dem som tror att bomben är ett sätt att hävda sig i världen i dag? De senare lider av ett mindervärdeskomplex som 200 års kolonial utsugning och 50 års försök att hinna ikapp igen har skapat. Att avbryta dialogen, att sluta samarbeta är omöjligt. Vi får kanske bara hitta nya former.

Staffan Lindberg

Världen har kommit till Stockholm

När mår man bra? När det är orientfestival i Stockholm. Mår man också bra om det regnar? Om! konstaterar SYDASIENS Zac O'Yeah i sitt hyllningsreportage till Re:Orient – fyradagarsfestivalen som placerar världen i vår famn, som en gåva från kultur till kultur.

Smaka på det – Re:Orient. Omorientera sig. Ta ut en ny riktning. Lära sig något nytt utan att ha tråkigt.

Medan det mångkulturella samhället ofta problematiseras i medier i allmänhet, med tonvikt på ghettofiering och rasmot-sättningar, visar Re:Orient på det diametralt motsatta. Re:Orient ger rum åt all den fruktbarhet som kulturella möten kan resultera i: Allt från de sansade seminarierna på dagtid till dansanta möten med nya spännande rytmer. Och på nätterna, när man vandrar hem över det stilla, mörka Gärdet, full i ordets alla bemärkelser, känner man bara... Yeah.

En märkbart uttattad **Ozan Sunar** (teaterproducenten som tog initiativet till Re:Orient för drygt fem år sedan) sätter sig ner – direkt efter att ha stått och pratat inför ett TV-team – han tar av sig glasögonen, ser mild ut, och försöker att koncentrera sig på ännu en intervju.

– Det har inte alltid varit lätt. Att bygga upp en svensk sommarfestival är som ett självmord i sig, säger Ozan och tänker på åren han kämpat för att festivalen ska få den position som idag börjar tyckas självklar.

– Jag ville visa på en annan sida hos invandrarkulturerna, bryta folks fördomar och fantasier.

Fast han medger samtidigt att han egentligen startade festivalen av egoistiska skäl, helt enkelt för att kunna bjuda in de artister som han själv var intresserad av, som han ville se eller höra. Själv har han sina rötter i Turkiet och tycker att invandrarkulturerna får för liten plats i det offentliga rummet.

Gränser har sprängts

Och nog har det visat sig att han inte är ensam om att vilja höra de här artisterna, för publiken – en väldigt blandad publik – kommer i massor för att möta nya kulturella uttryck, och när den funkiga etiopiskan **Aster Aweke** eller bhangra-stjärnan **Jazzy B** uppträder i Stora tältet flockas publiken i tusenden. Att Re:Orient drar så pass mycket besökare är en slutgiltig bekräftelse på att banden mellan geografisk plats, kultur och identitet har sprängts. Att världen håller på att bli en mindre plats, medan å andra sidan vår medvetenhet växer.

Ozan Sunar, initiativtagaren till den framgångsrika Re:Orient-festivalen

Årets festival, som gick av stapeln i början av juni på stora grasmattan framför Sjöhistoriska i Stockholm, höll sig med tre scener i stora cirkustält (svensk sommar är ju inte alltid detsamma som sol och ljum havsbris): Ett väldigt stort tält för de riktiga stjärnorna, ett mellanstort tält där det bland annat var nattklubb för dem som inte ville gå hem efter sista konserten, och ett litet tält där det gavs föreläsningar och dylikt – t ex kunde man höra dr **Sigrid Kahle** och en panel sakkunniga samtala om *Tusen och en natt*, den urgamla orientaliska sagoskatens ursprung och struktur, man kunde också vara med när P2:s musikkunnige medarbetare **Anders Olsén** intervjuade och presenterade några av artisterna (han fick **Jazzy B** att lära publiken några bhangrastej), eller religionshistorikern **Mattias Gardell** prata om "mediamuslimer".

Skev bild förmedlas

Mattias Gardell anförde att TV för en mycket skev bild av världens händelser in i våra vardagsrum:

– Forskning visar att det enbart rör sig om negativa tematiseringar från muslimska världen: fundamentalism, kvinnoförtryck och terrorism, säger Gardell medan han vankar av och an på scenen utan mikrofon och utan att knappt kasta en blick i sitt manus, och han frågar oss:

– Är en muslimsk Cosby-familj överhuvudtaget tänkbar? Knappast, för det är terrorism och flygplanskapningar som får gestalta det typiskt muslimska i Hollywood-filmer, och efter glasnost och perestrojka har muslimerna allt mer fått ersätta kommunisterna som hotet i filmer – som när *Röd Jihad* planerar att spränga en atom-bomb i centrala New York i en typisk **Schwarzenegger**-film.

– Pentagon har en Hollywood-avdelning och har sedan 1915 varit direkt inblandat i amerikanska krigsfilmer. Under Gulfkriget kontrakterades till och med en actionfilmregissör som dramaturg för TV-bevakningen och reklambyråer hyrdes in för att iscensätta krigsbilder där irakiska

soldater sliter ut barn ur kuvöser på BB, hävdar Gardell.

När man så fått näring för själen, kan man därefter botanisera bland menyerna i mattälten, där det finns allt från couscous till wok, turkiskt kaffe, storbilds-TV och mysiga hörn där man sätter sig ner, sträcker ut benen och kyler ned sin hjärna med öl.

Programmet är väl upplagt och det är sällan som punkter kolliderar så att man missar någonting nödvändigt, och ändå blir det ingen dödtid emellan. Och skulle man någon gång ha en stund över kan man slå en lov runt orientbasaren – det är ungefär samma basar som reser runt till alla sommarfestivaler, med färggranna kläder, udda artefakter, skivbutikerna Multi-Kultis mobila avdelning, brända mandlar och den där finska språkinnan som utvecklat sina mediala krafter på voodoo-ön Haiti och som tycks attrahera sina lojala vasaller vare sig hon är på Faluns folkmusikfestival eller här.

Men det finns också skillnader – här på Re:Orient säljer bokförlag som Ordfront och Alhambra sina böcker. Och den som vill ha en varmkorv får leta sig utanför festivalgrindarna till gubben som står där med sin låda, idogt hoppandes på att någon ska tröttna på exotisk fröjd och sakna svenska köttbiprodukter.

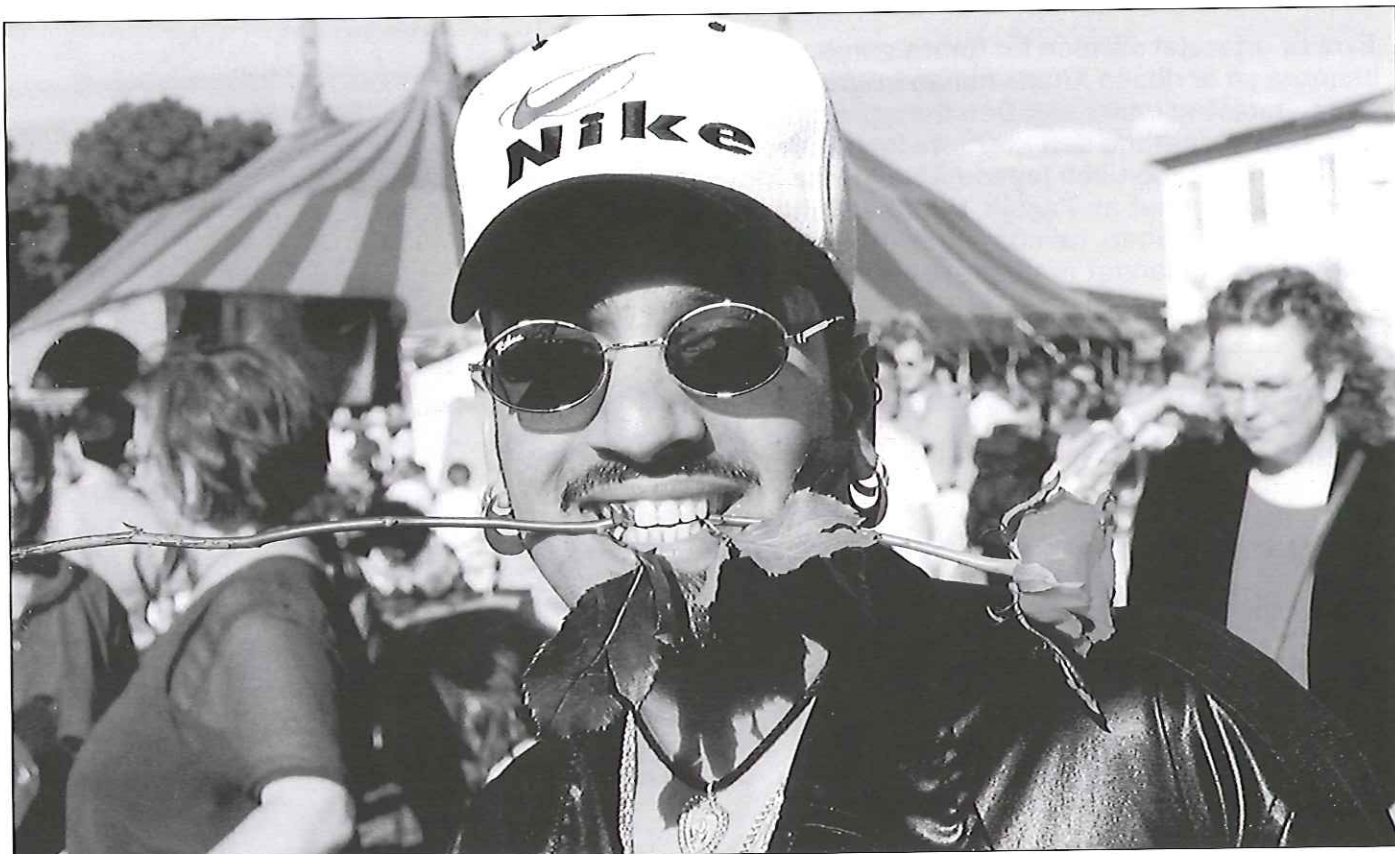
Sydasiatiska inslag

Givetvis bjuds det på ett och annat sydasiatiskt inslag – för vad vore väl en Re:Orient-festival utan indisk kultur? Utöver två klassiska dansuppträdanden, med **Kristina Borgkrans** respektive **Kakali Mukhopadhyay**, fanns det två fascinerande exempel på hur indisk musik möter västerländsk.

Det ena bestod i en mycket märklig konsertupplevelse, i regi av **Ustad Nishat Khan** som tillhör en gammal musiksläkt i Calcutta. Nishat Khans farfar var en medarbetare till **Tagore**, men trots sin djupa förankring i den indiska traditionen har Nishat Khan sökt sig till västerlandet och samarbeten med bl a **John McLaughlin** och **Philip Glass**. Just nu på Orientfestivalen presenterar han resultatet av ett projekt med gregoriansk kör, där han med sin sitar ackompanjerar europeisk medeltida sakral musik.

– Jag har sedan två år varit fascinerad av gregorianska kyrkosånger, för jag inser att den här musiken har många likheter med den indiska musiken, och måste ha färdats från Indien till södra Europa någon gång i början av vårt årtusende. Sambanden är speciellt tydliga när man jämför med den spirituella aspekten av indisk musik, förklarar Nishat Khan.

Materialet från den nya CD:n *Meeting of Angels* framfördes på Re:Orient tillsam-

Indisk-engelske bhangra-sångaren Jazzy B blev årets publikfavorit med sin adrenalinsprutande framtoning.

mans med L'Ensemble Chant Grégorien, en kör från en liten by i Frankrike, och en andäktig publik satt ner och lyssnade – och fyllde festivalens stora tält till sista sittplats (hundratals fick stå).

Energiknippe från Punjab

Men däremot när engelske bhangrastjärnan Jazzy B uppträdde var det knappast någon som satt ner. Energiknippen Jazzy B var en av festivalens mest uppmärksammade artister, född i Durgapur nära Jalandhar (i Punjab) för drygt tjugo år sedan – och efter uppväxten i Kanada (där han hamnade vid sju års ålder och blev heavy metal-fan) har han nu bosatt sig i Birmingham, som är bhangramusikens Mecka. Det finns i England hundratals bhangra-grupper, enligt Jazzy B, men de 5-6 ledande är alla från Birmingham.

Liksom själva Re:Orientfestivalen, står bhangramusiken med benen i två kulturer.

De gamla skördedanserna till dhol-trummans tunga rytm i det bördiga indiska flodlandet, Punjab, mötte popinstrument när punjaberna emigrerade till västerlandet: Synthen, samplern, elbasen och rocktrumsetet. Och i händerna på unga indier i väst blev bhangran en upphetsande dansant klubbmusik som får adrenalinet att spruta för både västerlänningar och österlänningar. Jazzy B berättar:

– Jag tillhör egentligen en bondefamilj, så vi har ingen musikalisk tradition i släkten. Och min familj såg från början ogillande på det här med musiken, för i deras ögon är musik en lågkastig syssla.

Men nu har de naturligtvis accepterat Jazzy B:s sångarkarriär, eftersom hans fyra CD-skivor haft stora framgångar (en har sålt platina). Jazzy B är så stor i dag att han har eget kontor i Punjab, för den indiska marknaden, och han turnerar både i Indien och i England. De har två olika sorters gig:

På eftermiddagarna uppträder de inför sittande indiska publik, och på kvällarna lirar de på nattklubbar och diskotek.

Jazzy B sjunger på punjabi, men gör också kortare rappar på engelska. Vad handlar låtarna om, då? Ja, det är dans, flickor, gangsters, flickor, mer dans, kärlek, äktenskap, och flickor. Tillsammans med sin "music director" gör Jazzy B resor till Indien för att sampla nya instrument, indiska violinister, annorlunda ljud, som sedan läggs in i mixen.

Slutligen frågar jag om han har något budskap – utöver att han vill få hela världen att dansa till bhangra. Han behöver inte fundera länge över den frågan, visar det sig:

– Det spelar ingen roll varifrån du kommer, men du ska vara stolt över din kultur, säger han och ler så att guldtänderna glimmar i solskenet.

Zac O'Yeah

▼ Första Re:Orientfestivalen arrangerades 1993.

▼ Antal besökare på årets festival: drygt 15 000.

▼ Toalettkö på fredag- eller lördagkväll: 10-15 minuter.

▼ Mest udda artist genom tiderna (enligt festivalens presschef): den bengaliska dansande barden **Laxman Das Baul** och kompani, "en blandning mellan trubadurer, helgon och gycklare".

▼ Festivalens husdjur är kamelen Emat.

▼ Festivalledningen består av sex personer, men under själva festivaldagarna deltar mer än hundra volontärer och andra medarbetare. 1999 års festival börjar planeras redan i höst.

▼ Biljettintäkterna täcker ungefär halva budgeten. Årets festival har fått stöd från Stockholm-Europas kulturhuvudstad, Svenska Institutet, Stockholms stad och landsting och Sida.

▼ Under 1998 arrangerar Re:Orient i samarbete med kulturhuvudstaden bl a konserter i serien DIVA '98 med några av de största artisterna från Mellanöstern, Afrika osv. I november arrangeras en seminariehelg på temat mysticism, då det även bjuds in ett antal artister som framför religiös musik från olika delar av världen. Sporadiskt under året håller Re:Orient Night Club öppet, med dansmusik från Istanbul, Kairo och Bombay. För att få mer information är det enklast att surfa till hemsidan, <http://www.reorient.se>.

Fyra år efter det världen för första gången hörde talas om talibanerna så är dessa Allahs heliga krigare på väg att lägga hela Afghanistan under sig. Den framgångsrika blixtoffensiven i norr, som skingrade den korrupte krigsherren Rashid Dostums trupper för vinden och jagade Abdul Shah Massoud, en gång känd som lejonet av Pansjir, tillbaka till hemdalen med svansen mellan benen, innebär dock inte på något sätt att det krigsförödda landet är enat eller att fred äntligen är i sikte.

Talibanernas triumf säkrar ingen fred

Det amerikanska raketregnet mot den saudiarabiska miljardären Osama bin Ladens militära baser i Khost nära den pakistanska gränsen och dennes krigsförklaring mot Väst komplicerar situationen än mer. Brännmärkning som terroriststat hotar, internationella hjälporganisationer har antingen flytt fältet eller fördrivits och såväl ekonomiskt som humanitärt bistånd ebbat ut. Ett nytt krig hotar också sedan Iran i sin statliga radio förklarat sig ha rätt att angripa enligt internationell lag.

"Freden" är ofred och för Kabul och de nu erövrade nordliga provinserna väntar också förtryck, tyranni och i många fall etnisk rensning och blodig vedergällning.

Hela regionen har förvandlats till en politisk härdsma.

Framtidsutsikterna för Afghanistan har sällan varit dystrare och 5 000 års civilisation riskerar att utplånas.

Svek av omvärlden

Och sanningen är att världen – och FN förstås – redan gett upp hoppet om både land och folk. Vore det inte för bin Laden, opiumskördarna och kvinnosituationen så skulle vi snart glömma bort nationens existens och dess tragedi.

Det är ett svek som från Washingtons sida pågått sedan det kalla krigets slut och Sovjet-imperiets sönderfall.

Talibanernas så omskrivna förtryck av Kabuls kvinnor har kommit att symbolisera misären, men sett ur ett längre tidsperspektiv så har dessa islamistiska fanatiker bara marginellt bidragit till den misär som förslavar ett helt folk. Bölderna växte fram under de nio år som dåtidens supermakter egenmäktigt utnyttjade det fattiga landets

territorium för sin blodiga konfrontation och under den påföljande maktkampen mellan olika mujahedin-fraktioner.

Erövringen av norr – en återförening av ett delat land som i praktiken dock mer liknar en ockupation – innebär en ny fas i utvecklingen.

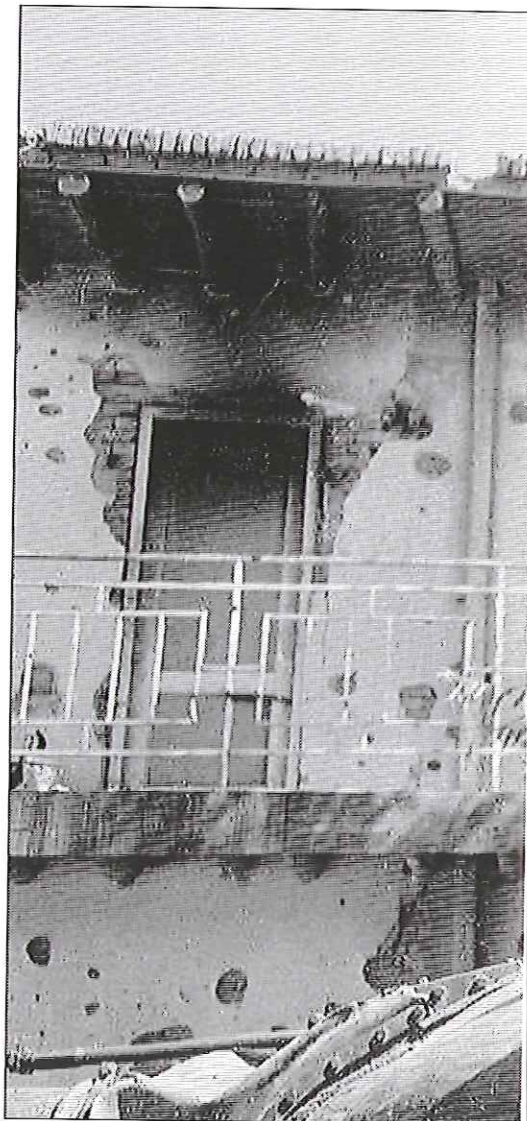
Utgångsläget är desperat och de militära segrarna fördubblar bördan: Den odlingsbara jorden har reducerats till förra sekelskiftets nivå, det finns varken fabriker eller mattväverier kvar, infrastrukturen är sönderbombad och statens inkomster begränsas till de som kommer från beskattning av opiumodlingar och importtullar.

Tveklöst har talibanerna folkligt stöd på landsbygden i de pashtun-dominerade provinserna. Det är här bland de fattigaste som de har sina rötter. De hyllades som befriare då de kom och har lyckats skapa fred och lag och ordning.

Men läget är ett helt annat i Kabul och i norr. Talibanerna har under två år i huvudstaden bara lyckats kuva den nu utfattiga befolkningen men inte vunnit över den, och i norr möter man maktlösa men fientligt inställda etniska minoriteter som föraktar dem och nästan allt vad de står för.

Dårarnas retorik

Den militära situationen kräver stora truppförstärkningar. Oron för vapensmuggling över Oxus-floden kommer att binda upp stora mängder av krigare utmed gränsen till Tadjikistan och Uzbekistan. Oron i grannländerna och Moskvas beslut att sända 20.000 man till de centralasiatiska republikerna bidrar till en hotbild som talibanerna inte kan eller vågar nonchalera. Fickorna av motstånd – främst Pansjir-dalen, pro-

vinsen Badakshan längst uppe i nordost och Bamiyan i det centrala höglandet – engagerar ytterligare några divisioner och än fler krävs för konsolidering och kontroll av städer och landsbygd.

Utöver detta måste talibanerna sätta upp sin egen administration och polismakt för social kontroll vilket allt som allt leder till både uttunnning och utarmning av redan begränsade mannskapsresurser.

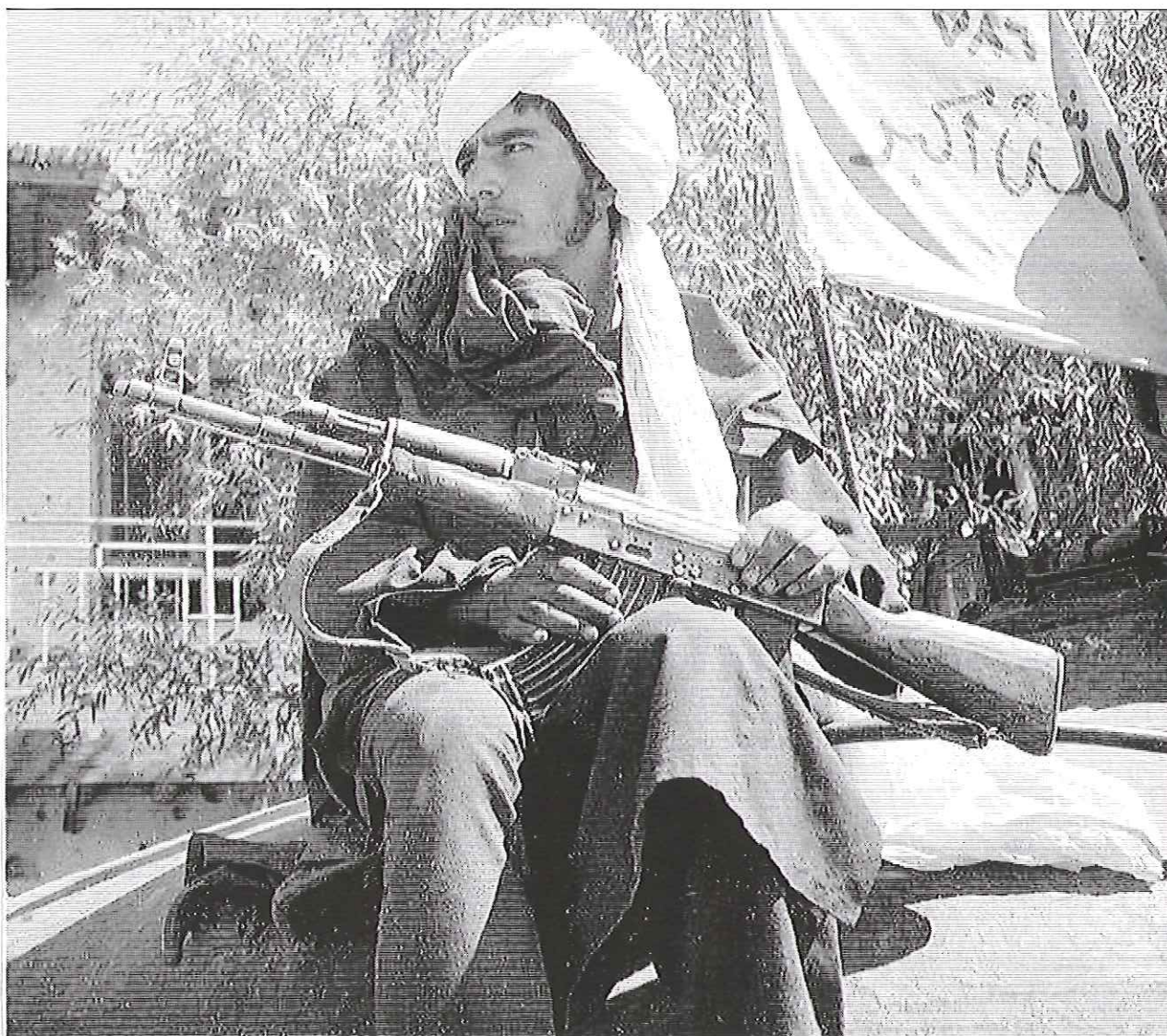
Som en första åtgärd har man i det närmaste tömt koranskolorna i Pakistans Nordvästra gränsprovins (NWFP) på religiöst indoktrinerade elever och finkammat flyktinglägren. Många pakistanska ungdomar har också känt sig kallade.

Allt detta sker mot bakgrund av en talibansk purifiering som påminner om Mao Zedongs kulturrevolution för 30 år sedan.

Klotter på murar och väggar i Kabul med slagord liknande "Kasta förnuftet åt sidan för det stinker av korruption" är mer av regeringspolitik än uttryck för en dårnarnas retorik.

Teologisk renhet prioriteras framför politisk pragmatism och ekonomisk utveckling.

Sedan talibanerna tog över har en stor del av byråkraterna ersatts av illiterata, unga gevärsmän som ofta måste ha någon –

En turbanprydd talibankrigare på väg mot slagfältet under offensiven i augusti då man erövrade oppositionsledaren Ahmad Shah Massouds nyckelposition, staden Taloqan i nordost. Över stridsvagnen vajar talibanernas vita flagga med texten Gud är störst (Allahu akbar).

så riskerar de att förlora lojaliteten från de bondpojkar som i själva verket är deras kanonmat, säger **Nancy Dupree**, författare och Afghanistan-expert i Peshawar.

Det är laglöshet i en ny skepnad.

Åter till norr. Segertåget betyder ytterligare sex miljoner människor att hålla ögonen på –

inte sällan företrädaren – att med hög röst läsa upp brev och handlingar för sig.

Mullah Mahmood Ullah, 25, är ett exempel. Han har utbildats enbart i koranskola men trots detta är han nu vice guvernör i Bank of Afghanistan, d v s riksbanken. Han har ett stort tjänsterum, pistol i skrivbordslådan och ett bälte med ammunition över bröstet. Han har vaga ideer om vad inflation är och kamouflerar sin okunnet genom att säga att allt är "statshemligheter".

– Han är inget annat än en beväpnad präst, säger en brittisk biståndsarbetare till mig.

Inkompetent maktapparat

Inte heller har den unga mullan och hans kollegor i administrationen några större möjligheter att lära sig något eftersom de och även en del av ministrarna byts ut efter 6–10 månader i syfte att hålla korrupsionen nere.

På de flesta ministerier har klockorna stannat och glasrutorna ersatts med plastskynken. Korridorerna ligger öde och alla besökare möts av unga män i nötta, illaluktande kläder som kramar sina maskingevär.

På finansministeriet hänger en banderoll med texten "Systrar, era slöjor är ert fäste".

Vem budskapet riktar sig till är ovisst för hit in släpps sannerligen inte kvinnor.

Det är en ansiktslös, påstridig och totalt inkompetent maktapparat som sällan lyssnar och som skrämmar alla som fortfarande hoppas på fred och återuppbyggnad.

Talibanerna har gett ökad säkerhet åt Kabulborna men ingen frihet. De mobila patrullerna från ministeriet för "Främjande av dygd och förhindrande av synd" befinner sig ständigt i rörelse på jakt efter allt som kan uppfattas som "oislamskt" – ett ansat skägg eller skymten av en kvinnas otäckta ankel – och de unga kadrens nycker sprider fruktan i den annars så monotona, grå vardagen.

Det är mer godtycke än lag som utmynnar i terrorn mot "gudlösheten" i huvudstaden. Det hela skall ses som del av den fortsatta bestraffningen av en befolkning som under hela kriget anses ha "suttit i fiendens knä". Zeloterna utkämpar en islamsk motsvarighet till medeltidens korståg samtidigt som de utkräver landsbygdens vedergällning mot en stad som de anser parasiterat på den fattiga bondeklassen. Att den för dem så förhålliga över- och medelklassen redan flytt till utlandet spelar ingen roll för dem.

– Om talibanerna blir alltför moderata

mest etniska minoriteter som alla ses som gudlösa och potentiella fiender redo att hugga kniven i ryggen på dem.

Blodig hämnd utkrävs

Händelserna i fjol kräver en blodig hämnd. Ingen har glömt massakern i Mazar-i-Sharif dagarna efter talibanernas intåg. Kadrer ur shia-milisen Hizbe Wahdat högg då ihjäl 100-tals av deras unga krigare och gatorna fylldes med lik. Några månader senare lät general **Malik** – den uzbekiske krigsheren som först sålde ut sin boss **Rashid Dostum** för en Judas-peng och sedan vände sig mot dem – avrätta drygt 2 000 talibaner som han tagit som krigsfångar.

– Det är förståeligt att talibanerna kan komma att utkräva en hemsk vedergällning särskilt mot hazaras, skrev general **Aslam Beg**, Pakistans f d ÖB och deltagare i dess hejarklack, i tidningen The Nation.

En liten del av facit har vi redan i hand. Amnesty Internationals rapport nyligen om övergreppen i Mazar-i-Sharif den 8–10 augusti är en brutal läsning om etnisk rensning av värsta slag. Unga talibanska kadrer gick från hus till hus och sköt eller högg ihjäl hazaras. Varken kvinnor, barn eller äldre skönades och många ungdomar

uppges ha internerats. Liken kastades ut på gatorna där de fick ligga i flera dagar och på stadens största sjukhus tvingades Röda Kors-anställda afghaner att begrava många i massgravar. Enligt uppgifter från ögonvittnen och överlevande anhöriga kan tusentals civila ha avrättats.

Bland offren var uppenbart också tio iranska diplomater och en journalist som i strid mot alla internationella avtal sannolikt summariskt avrättades på generalkonsulatet dagen efter talibanernas inmarsch.

Hot om iransk invasion

Ordkriget mellan Teheran och Kandahar har gradvis trappats upp och syftet med den iranska arméns stora manöver nyligen med 70 000 man längs gränsen var en signal som inte kunde missförstås. Symboliskt riktade sig hotet också mot Pakistan som anklagas för att ge finansiellt och militärt stöd åt talibanerna.

Trots att prästerskapet i Teheran senare lät meddela att man inte avsåg att invadera Afghanistan så är konflikthotet långt ifrån över. På iransk sida finns 3 000 f d afghanska mujahediner i exil, många av dem tidigare lojala till förre Herat-guvernören och krigsherren **Ismael Khan**. Iran kan mycket väl beväpna dem för en attack mot Herat samtidigt som den egna truppstyrkan längs gränsen tvingar talibanerna att mobilisera 10 000-tals krigare. Det kan ge den sk Norra alliansen ett nytt liv i norr och möjligen vända krigslyckan.

Hatet mellan talibaner och hazaras är ömsesidigt och ingenting kan råda bot på det. Shiamuslimen, som hazaras är, kommer att behandlas som kättare och det betyder att det inte finns någon framtid i Afghanistan för 15 procent av dess befolkning. Möjligen kan åratat av vanstyre, korruption och despotism under Dostums styre få uzbekerna att tyst underordna sig den nya ordningen men troligare är att de etniska motsättningarna ganska snart flammar upp också mellan dem. Dostums mångåriga samarbete med Moskva och Najibullah-regimen bidrar också till att Mazar med stor sannolikhet tvingas genomgå ett öde värre än Kabuls.

Den inhemska oppositionen ebbat ut. **Massoud, Rabbani, Hekmatyar** och Dostum har alla förvisats till historiens sophög. Domen över dem är hård. Inga bönder kommer längre att sända sina söner att slåss för dem. Det krävs nya ledare för ett organiserat folkligt uppror och inga sådana kan skönjas i dag. Grupper av motståndsmän kan engagera och störa talibanerna men inte hota dem såvida inte Iran intervenerar.

Inbördeskrig övergår i ofred.

Gång efter annan har talibanernas ställföreträdare i huvudstaden använt det pågående kriget som ett skäl till att förbjuda flickor från att gå i skolan och kvinnor från att yrkesarbeta. Återuppbyggnad och ekono-

misk utveckling har lagts på is av samma orsak och det har krävts initiativ från utländska frivilligorganisationer (NGO) för i det närmaste allt som gjorts vare sig det handlat om folkhälsa, røjning av landminor eller skolor.

Kan man då hoppas på en ökad tolerans och långsamt införande av reformer?

Jag tror det inte. Kriget må ta slut men freden förblir ofred för en avsevärd tid och om och när freden kommer så uppstår nya problem. Ett talesätt säger att "en taliban aldrig ändrar sin åsikt" och hittills har man följt den regeln när det gåtfulla ledarskapet i Kandahar sagt sitt.

Intolerans bidrog också i hög grad till konfrontationen med FN och hjälporganisationerna i Kabul. För att rensa ut några kritiska NGO:s och underlätta övervakning av resten krävde man i ett edikt undertecknat av **mullah Omar**, landets emir, att alla skulle flytta sina kontor till Polytechnics i det utbombade universitetsområdet som saknar både vatten, el och värme. Dessutom begärde man att NGO:s skulle överlämna uppgifter om alla anställda och samarbeta med säkerhetstjänsten samt att man själv skulle få ha sista ordet vid alla nyanställningar.

Alla kraven var oacceptabla. Över en natt förvisades alla från Kabul och deras kontor förseglades. I förhandlingarna – för tillfället lagda på is av den amerikanska bombningen mot Khost – förefaller talibanerna vinna exakt vad de räknat med. Det blir flyttning och några besvärliga NGO:s är inte välkomna tillbaka. De två andra kraven skulle vila men har redan tagits upp som huvudkrav i Mazar och Taloqan där information om etnisk tillhörighet och politisk bakgrund i dagens läge kan vara en dödsdom.

Många Afghanistan-kännare menar att talibanerna fruktar fred mer än krig.

Krig får dem att hålla ihop som en man, fred vidgar de klyftor som alltid funnits mellan de olika fraktionerna som spänner över hela den politiska skalan från religiös fascism till återuppbyggnad och en återgång till ett mer normalt islamskt samhälle.

– Rörelsen undermineras eller kollapsar när de uppnått total kontroll och deras filosofi om martyrdöden och brända jorden späds ut och sprids i landet, menar en diplomat i Islamabad som menar att även ofred kan utlösa och förvärpa maktkampen.

Fortfarande är det oklart vilken effekt

USA:s bombning av Osama bin Ladens terroristläger i Khost får. Talibanernas första reaktion är vrede och hot. Många känner sig fortfarande som övervinnerliga och vill ta en konfrontation med supermakten. Massdemonstrationer har uttryckt solidaritet för den saudiske krigshjälten och otaliga ungdomar har svurit på att offra sina liv för att skydda honom.

Oenighet om bin Laden

Men mullah Omar, som nu betraktas mest som en symbolfigur och alltmer utnyttjas som ett språkrör av det okända ledarskapet i Kandahar, har ventilerat sin irritation över hans aktiviteter och uttalanden.

Han har antytt att bin Laden håller på att skapa en parallell myndighet, en stat i staten, och har flera gånger sökt lägga band på honom. Han har också sagt att hans hot om militära åtgärder mot USA överskrider den gästfrihet han åtnjuter i Afghanistan.

Mullah Omar avvisade länge terroristanklagelserna mot bin Laden som en västerländsk konspiration mot islam. Men när han nyligen ringde upp en pakistansk journalist så var det för att försäkra att bin Laden gjort avbön och lovat att godta hans överhet och efterleva världens lagar. Han har också förklarat sig positiv till en dialog med USA, ett utspel som troligen är knutet till en form av diplomatiskt erkännande.

En del politiska bedömare i Islamabad menar att terrorbombningarna i Nairobi och Dar es Salam hotar att öka motsättningarna i talibanernas inre krets. Jihad-falangen, som ofta förespråkar en export av sin ideologi, och andra zeloter står mot grupper av moderata mullor som vill häva den internationella isoleringen, inta landets plats i FN:s generalförsamling och med hjälp av ekonomiskt bistånd inleda en återuppbyggnad ur krigets ruiner.

Fel att överge landet nu

Skiljelinjen är klar. Men inte ens reformivrarna kan samtycka till en utlämning av bin Laden och det kan leda till att talibanerna själva får en terrorist-stämpel i pannan. Det vore att direkt överge landets 20 miljoner fattiga till hunger, undernäring, analfabetism och medeltida barbari.

Talibanerna är redan pariahs och även Pakistan – som skapade dem utan att ana vilket Frankensteinmonster som man närde – finner det nu svårt att öppet stödja dem.

Efter 20 års krig vill det afghanska folket ha fred till nästan varje pris och det vore feigt och inhumant om hjälparna skulle tvingas bort av sanktioner och politisk oberörbarhet. Kriget mot terrorismen och mot bin Laden skall och måste drivas med stor beslutsamhet men ändå inte över ett nödlidande folks döda kroppar. Mer än någonsin behöver dom vårt stöd.

Tyvärr så ger missiler talibanerna fel signaler också i dag.

Bo Gunnarsson

Flyktingskap och extrema asketiska traditioner formade talibanerna

De tycktes dyka upp ur intet, de hemlighetsfulla afghanska talibanerna. Högst ett hundratal religiösa studenter genomförde en oväntad attack och intog den pakistanska gränsstaden Spin Boldak i oktober 1994. Ett år senare svepte en välbeväpnad talibanarmé på åtminstone 25 000 soldater genom det krigshärjade landet i ett veritabelt Blitzkrieg. I oktober 1996 chockades världen av reportagen från det erövrade Kabul – offentliga stymplingar, kvinnor som piskades på gatorna och drakoniska förbud mot musik, TV-tittande och diverse barnleksaker. Könsåtskillnad proklamerades och småflickor förbjöds att gå i skolan. Arbetsplatserna stängdes för kvinnor som inte ens fick vistas utomhus utan manlig följeslagare. Den religiösa polisen upprättade ett terrorväld.

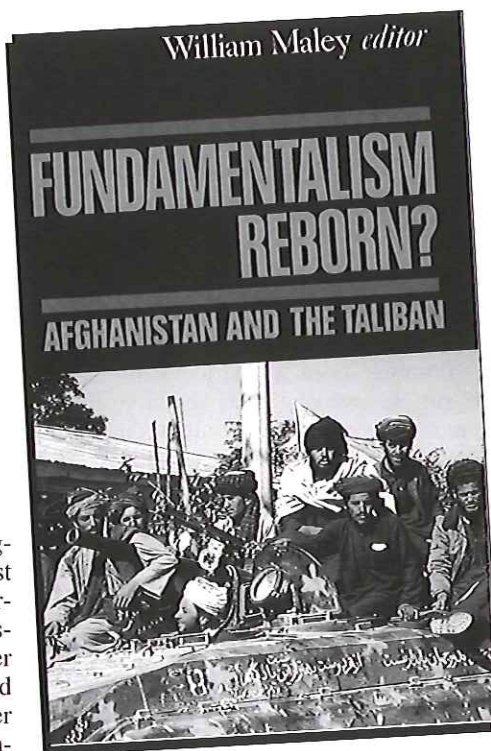
Motstridiga tolkningar

Vilka är då talibanerna? Enligt vissa observatörer en rörelse av hängivna muslimska religiösa studenter som tagit till vapen för att rensa landet från de stridande krigsherrarna och upprätta en islamisk stat.

Enligt en annan tolkning är talibanerna främst en välrustad militär organisation med fanatiska elittrupper i tjänst hos den pakistanska underrättelsetjänsten ISI och med finansiell stöd från två oljebolag – kaliforniska Unocal och saudiarabiska Delta Oil Company.

I bakgrunden skymtar diverse organisationer och en politisk konstellation som vid mitten av 90-talet omfattade Pakistan, USA, Saudiarabien, Storbritannien och Förenade Arabemiraten. Talibanernas uppdrag skulle vara att pacificera Afghanistan inför byggandet av gas- och oljeledningar till nyupptäckta fyndigheter i det forna sovjetiska Centralasien.

För övrigt konstateras att tusentals officerare, kadrer och experter från den störta de sovjetiska regimen i Kabul – främst från dess pushtunska khalqfalang – tidigt anslöt sig till den växande talibanrörelsen. Andra uppgifter ger vid handen att talibanmilisen utvecklats till en kriminell organisation i takt med att narkotikahandlingen expanderat och landet blivit en lukrativ frizon för internationella maffiasyndikat.

Bedömningarna går isär och många frågor pockar på ett svar.

En nyutkommen samlingsvolym med titeln *Fundamentalism Reborn? Afghanistan and the Taliban* ger en mångsidig och faktaspäckad översikt över det afghanska dramat. Bokens redaktör är Afghanistan-experten **William Maley**, verksam vid University of New South Wales i Australien. Ett dussin framträdande forskare medverkar med artiklar och ger olika infallsvinklar på en av vår tids största tragedier.

Redan 1898 uppmärksammade **Winston Churchill** (i *Striden om Malahand*) de kringvandrande religiösa studenter som av tradition åtnjöt fritt uppehälle hos befolkningen. De tillhörde muslimska internatskolor – *madrasas* – och kallades *talibaner* (sing. *talib*). Madrasainstitutionerna ingår i byggnadskomplex som förutom moskéer kan omfatta sjukhus, härbärgen, affärslokaler och förvaltningskontor.

Pärlband av koranskolor

I de lantliga regionerna i södra Afghanistan och angränsande områden i Pakistan – Nordvästgränsprovinsen och Baluchistan – har länge funnits ett pärlband av små madrasas som drivs i lokala mullors regi. När mer än två miljoner afghaner flydde över gränsen på 1980-talet fick pakistanska madrasas en central roll som flyktcentra och regelrätta militärbaser för motståndsrörelsen (mujahedin).

Tusentals utarmade och föräldralösa småpojkar erbjöds gratis utbildning och kunde växa upp på internaten. Dessa blivande talibaner har alltså formats av flyktingskapet – och de extremt asketiska traditioner (deobandiskolan) som sedan 1800-talet haft en stark ställning inom islam på den indiska subkontinenten.

Deobandita har uppmärksammats för sin konsekventa könssegregation och mot-

**WILLIAM MALEY (ED):
Fundamentalism Reborn?
Afghanistan and the Taliban**
Hurst & Company, London. 1998

stånd mot moderniseringstendenser i samhället. När talibanernas främste lärare – mulla **Mohammad Omar** – fick en uppenbarelse stod dessa vår tids munksoldater redo att gå ut i krig för att fullfölja ett gudomligt uppdrag och återerövra förfädernas land.

Amin Saikal, verksam vid Australian National University, reder ut händelseförloppet under de kaotiska åren 1992-97 och den sönderfallsprocess som ledde fram till talibanernas framträdande. I april 1992 bröt den prosovjetiska **Najibullah**-regimen samman sedan det ryska biståndsflödet stoppats och den uzbekiske generalen **Abdul Rashid Dostum** gått över till mujahedin med sina trupper. Den 24 april samma år ingick de sju väststödda befrielseörelserna ett avtal i den pakistanska staden Peshawar och man upprättade en provisorisk samlingsregering som efter två år planerade att genomföra allmänna val. Koalitionens tongivande parti var det tadjikdominerade **Jamiat-e Islami**, lett av den blivande presidenten **Burhanuddin Rabbani** och krigsherren **Ahmad Shah Massoud** vars trupper kontrollerade merparten av Kabul.

Krigsherrar i konflikt

Peshawaravtalet bröt dock omedelbart samman. Den pushtunska mujahedinrörelsen **Hezb-e Islami** – ledd av **Gulbuddin Hekmatyar** – vägrade att samarbeta och inledde istället ett anfall mot Kabul. Angreppet slogs tillbaka av Massouds trupper, men Hezb-milisen påbörjade en artilleribeskjutning från sina ställningar som efter två år hade åsamkat Kabul en i det närmaste total förödelse. Först när talibanmilisen inlett sin offensiv tvingades Hekmatyar att avbryta konfrontationstaktiken och närma sig Rabbaniregimen.

De kämpande mujahedinfraktionerna tycktes sakna intresse för nationell försörjning och fredlig maktindelning. Varje parti åtnjöt regionalt stöd, skriver Saikal, baserat på etnisk identifikation och klientillhörighet. Under det tioåriga motståndet mot sovjetisk ockupation och den prokommunistiska Kabulregimen hade varje milis fört ett eget separat krig och värvat sin regionala autonomi. Mujahedinrörelserna bekämpade följaktligen också varandra, även om det sovjetiska hotet tjänstgjorde som enande faktor. Efter den ryska reträtten 1988-89 fanns inget som kunde hålla krigsherrarna samman.

Den främsta drivkraften bakom sönderfallsprocessen var dock, skriver Saikal, det utländska biståndet. Hekmatyars Hezb finansierades av Pakistan genom underrättelsetjänsten ISI (*Inter Services Intelli-*

gence Directorate) och inrikesministeriet. Saudiarabiens subsidier flödade till en annan pushtunmilis – Ittehad-e Islami – och dess ledare **Abdul-Rab al-Rasul Sayyaf**. Det shiitiska partiet Hezb-e Wahdat stöddes av den iranska regimen. Mujahedinrörelserna kan faktiskt beskrivas som legotrupper i utländska maktens tjänst. Konflikterna i Afghanistan speglade skiftande internationella maktkonstellationer i den främreasiatiska regionen.

Satsade på nytt kort

Rabbaniregeringens tillkomst och Peshawaravtalet var i själva verket ett förkrossande nederlag för Pakistan. Följaktligen gav ISI order till "sin" krigsherre Hekmatyar att obstruera samarbetsavtalet och istället inleda en militär offensiv. Men Hezb-milisen körde fast vid Kabul och 1994 hade Hekmatyars ställning allvarligt försvagats. Det var i det läget som pakistanierna satsade på ett nytt kort – talibanerna.

Antropologen **M Nazif Shahrani**, verksam vid Indiana University (USA), ger en historisk översikt med tonvikt på Afghanistans utländska beroende. Under 1800-talet stod landet på randen till sammanbrott när ryska tsartrupper expanderade i Centralasien och britterna utvidgade sitt indiska imperium norrut. I två anglo-afghanska krig – 1838-42 och 1878-79 – slogs dock britterna tillbaka av de afghanska stamkrigarna som gynnades av den oländiga terrängen. Under 1800-talets sista decennier pacificerades landet istället av emiren **Abdul Rahman Khan** med finansiellt bistånd och vapenleveranser från Storbritannien. Från den tiden, skriver Shahrani, har de successiva afghanska regimerna baserat sin maktutövning på flödet av utländska subsidier. Landets skattebas är helt enkelt otillräcklig, främst beroende på att staten aldrig förmått knäcka de tusentals, lokala och regionala, klanernas uråldriga autonomi. Istället utvecklade den härskande Durrani-ätten ett patronage- och klientssystem som knöt stamkonfederatiönerna och klanerna till staten med hjälp av det utländska subsidieflödet.

Stormakter utnyttjas

Under hela 1900-talet har regimerna i Kabul följaktligen spelat ut successiva stormakter mot varandra. Redan på 20-talet blev Sovjetunionen en av de främsta finansörerna och 1947 övertog det självständiga Pakistan av retirande britternas engagemang. Det växande västbiståndet till mujahedin efter den sovjetiska invasionen 1979 länkades in i de traditionella patronagesystemen. Under kriget 1979-89 stegrades i realiteten klanledarnas autonomi när de västliga nätverken kunde spelas ut mot de sovjetiska.

Mellanösternexperten **Anwar-ul-Haq Ahady** kartlägger stormaktsspelet och de kalejdoskopiskt skiftande allianser som under de senaste decennierna påverkat Af-

ghanistankonflikten. Det kalla krigets logik gjorde amerikanska CIA till en av mujahedins främsta supportrar enligt tumregeln "vår fiendes fiende är vår vän". Det saudiska biståndet avsåg bl a att skapa en maktbas i den iranska konkurrentens flank. Vid decennieskiftet 1990 förlorade dock Afghanistan sin centrala roll i det globala maktspillet sedan det iransk-irakiska kriget upphört (1988), Sovjetunionen retirerat och supermaktkonflikten stod inför sin upplösning. Även Saudiarabien utvecklade sitt engagemang 1991 sedan de flesta mujahedinrörelserna valt att stödja Irak i Gulfkriget. Vintern 1991-92 sinade de ryska och amerikanska subsidieflödena och det sönderslagna Afghanistan lämnades åt sitt öde.

Men redan 1994 skulle bilden förändras på nytt. I de nyligen självständiga centralasiatiska republikerna upptäcktes fabulösa olje- och gasreserver i ett vidsträckt bälte från Kazakstan i öster till Azerbajdzjan och Kaspiska havet i väster. Optimistiska experter kalkylerade med fyndigheter som ansågs överträffa Mellanösterns. Samtidigt uppmärksammades det hastigt stegrade energibehovet i Kina och de sydostasiatiska tillväxtekonomierna. Ett internationellt konsortium skapades med oljebolagen Unocal och Delta Oil som främsta intressenter, och avsikten var att bygga gas- och oljepipelines genom Afghanistan till hamnterminaler på den pakistanska kusten. Sedan exploateringsavtalen tecknats återstod problemet med att pacificera det kaotiska Afghanistan.

Pakistanska ISI och konsortiet bakom "the Afghan Pipeline Project" hade tappat förtroendet för Hezb-milisen. Hekmatyar var den kabulska maktkampens förlorare och hade dessutom knutit nya kontakter med Iran. Rabbaniregimen närmade sig alltmer Ryssland, Iran och Indien och konturerna till ett nytt allianssystem kunde skönjas. Vid den kritiska tidpunkten, skriver afghanistanexperten **Richard Mackenzie**, erbjöd sig mullorna i talibanernas styrande shura att röja väg för de planerade rörelningsnäten ända upp till den turkmenistanska gränsen. Inom kort steg talibanmilisen upp som en komet på den afghanistanska himlen. Samtidigt kollapsade Hekmatyars milis sedan subsidieflödet omdirigerats till den nya maktfaktorn.

Dödsföraktande soldater

Talibanerna är på intet sätt en radikal islamisk rörelse, konstaterar islamexperten **Olivier Roy**. Tvärtom kan man tala om en häpnadsväckande effektiv militär organisation och dödsföraktande tappra elitsoldater. Talibanerna kan beskrivas som extrema pushtonationalister och ultratraditionalister som inte har något till övers för den radikala islamismen i Iran och arabvärlden. Roy lanserar begreppet neo-fundamentalism för ett parti som med terrorns hjälp vill införa en drakonisk sharia-lagstiftning och

vrida samhället tillbaka till förmodern tid. De reaktionära mullorna i pushtuniska, lantliga madrassas har ingen förståelse för de revolutionära samhällsexperiment som förespråkats av **ayatollah Khomeini** och den egyptiske teoretikern **Sayyid Qutbs** skola. Med hjälp av sin nationalistiska agenda förmår talibanerna dessutom locka till sig pushtuner från alla politiska och ideologiska läger. Sammanfattningsvis kan Roy konstatera att den moderna islamismen misslyckats i Afghanistan. Såväl konservativa klanhövdingar som den störtade kommunistregimens anhängare – i synnerhet dess pushtuniska khalq-fraktion – tycks ha funnit en tillflyktsort under talibanernas ultranationalistiska paraply.

Det groteska förtrycket av kvinnor och övergrepp mot FN-representanter och biståndsarbetare har dessutom gjort talibanregimen till en paria bland världens regeringar. Vid ett besök i Pakistan i november 1997 tog den amerikanske utrikesministern **Madeleine Albright** skarpt avstånd från talibanernas behandling av landets kvinnor. I april 1998 ingrep USA:s FN-ambassadör **Bill Richardson** med ett initiativ för att få de stridande afghanska parterna till förhandlingsbordet. "The Afghan Pipeline Project" tycks ha gått i baklås i väntan på nya maktförskjutningar i det sargade landet.

Klockan vrids tillbaka

Afghanistan framstod länge som ett av de mest ålderdomliga länderna i världen. Ännu 1978 bodde ungefär 80 procent av befolkningen på landsbygden, sysselsatt med traditionellt jordbruk eller nomadiserande boskapsskötsel. Endast tre procent av flickorna – de flesta i Kabul – erhöll någon form av undervisning. Men kriget och landsflykten har slagit sönder de traditionella tänkesätten, skriver **Nancy Hatch Dupree**.

En ny generation har vuxit upp i flyktinglägren med tillgång till skolor och kännedom om det moderna samhällets konsumtionsvanor. 90-talets afghaner ställer krav och har fått förväntningar. Kanske är det mot den bakgrunden man bör bedöma talibanernas skoningslösa brutalitet i kampen för att vrida klockan tillbaka till de förmoderna, patriarkaliska strukturerna. **Sher Mohammad Abbas Stanekzai** – en av ledarna i talibanernas styrande shura – har offentligt bekräftat att regimen är baserad på terror och skräck. Men skoningslös repression ingår i rörelsens gudomliga uppdrag eftersom folket lockas av synden (moderniteten) ungefär som missbrukare dras till droger, tycks Stanekzai mena.

Talibanernas samhällsexperiment lär inte bli framgångsrikt och bestående. Inte ens **Pol Pots** röda khmerer förmådde vrida klockan tillbaka till medeltiden.

Carl Johan Gardell

Historiker i Uppsala.
Artikeln tidigare publicerad i Svenska Dagbladet.

Sharif spelar ett farligt spel om Sharia

Först kom demokrati och folkets mandat, sedan nationalism och uppoffring, och så nu religion och sharia-lagstiftning. Likt en desperat affärsman som försöker stötta upp ett knappt flygfärdigt företag har premiärminister Nawaz Sharif plockat fram det sista han har i lager inom politiken för att säkra marknaden på makt. Men kommer han att lyckas?

Det finns skäl att vara pessimistisk. För det första kan regeringen inte lura någon med sin väderspända retorik om syftet med att ändra det femtonde tillägget i konstitutionen. Till och med en blind kan skönja de bakomliggande politiska motiven. Införandet av sharia-lagstiftning är en tunn täckmantel för ett sista försök att uppnå politisk säkerhet. Kärnfrågan handlar om att regeringen vill utrusta sig med maktbefogenhet att i Sharians namn besluta över vad som är tillåtet enligt Islam och vad som inte är det, och således söka utvidga källan att tillgå för ändlös makt att manipulera, ofreda och tygla avvikande åsikter.

Ryktet går att regeringen försöker återvinna det anseende som gick förlorat i kölvattnet på USA:s bombattack mot Afghanistan. Man söker blidka de stegrade högervidna stämningarna genom att gömma sig bakom Sharia.

En annan förklaring är att eftersom regeringen beslutat sig för att underteckna icespridningsavtalet om kärnvapen, CTBT är man nu tvungen att sälja beslutet till allmänheten, i synnerhet till den religiösa lobbyn som betecknat avtalet som "pro-USA" och "anti-Islam". Sharia är regeringens karamell åt denna lobby för att hålla den under kontroll.

Samma med Bhutto

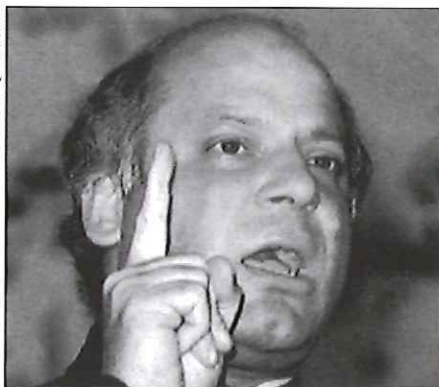
För det andra är genomdrivandet av Sharia eller mera allmänt planerna på att förvandla Pakistan till en islamisk välfärdsstat en gammal stridsfråga. Skuggsidan av vår politiska historia är fylld av exempel på selektivt bruk och tillämpning av Islam som ett verktyg för politisk kontroll eller kompromissande. **Zulfiqar Ali Bhutto**, Pakistans första direkt folkvalda premiärminister, spelade helt klart för det religiösa galleriet när han förklarade ahmadiyas – som tills dess levvt som muslimer – för att vara icke-muslimer!

På samma sätt försökte **Ziaul Haq**, landets längst tjänstgörande militärdiktator, skapa sig en politisk bas i Islams namn för att legitimera sin författningsvidriga regim. Och så gjorde **Benazir Bhutto** när hon pråligt inför folket visade upp sina radband. Och så nu Nawaz Sharif med allt detta ädla prat om att genomdriva Sharia. I politikens tarvlighet är ingenting längre heligt.

För det tredje kan inte Sharia upprättas genom regeringsdeklarationer och mullors

Syed Talat Hussain kommer i fortsättningen att regelbundet skriva krönikor om utvecklingen i Pakistan åt SYDASIEN. Till vardags arbetar han som reporter på den stora engelskspråkiga dagstidningen The Nation i Islamabad, och fungerar dessutom som korrespondent för amerikanska tidningen Time.

I detta första bidrag för SYDASIEN tar han upp riskerna med att införa Sharia, islamisk lagstiftning i Pakistan.

Nawaz Sharif leker med elden.

påbud. Inte heller kan dess eftersträlvade effekter uppnås genom att minnas tillbaka till hur det en gång fungerade under *Khulifa-e-Rashideen* (de fyra gudfruktiga härskare som efterträdde profeten Muhammad. Den viktigaste frågan man ställer sig kring Sharia-lagstiftningens införande är vem som egentligen är tillräckligt from och lärd för att axla uppgiften att genomdriva Sharia.

Vem i det politiska etablissemangen kan på heder och samvete påstå att just han besitter så mycket kloket, karaktärsstyrka, uppriktighet och kunskap att han klarar av uppgiften. Och när ingen kan stiga fram kommer regeringen att förlita sig på *ulema*, prästerskapet för att övervaka Sharia.

Men vilken religiös idé-skola ska ha företräde och vilken ska ställas utanför? Bli det Deobandis? Eller Brelvis? Eller Ahl-e-Hadith? Med säkerhet blir det inte Shia-skolan eftersom shias betraktas som kafirer av Deobandi-skolan, som har likartade åsikter om Brelvis och Ahl-e-Hadith, vars prästerskap i sin tur inte sätter större religiöst värde på belackarna inom Deobandi-skolan.

Det är här Sharifs spel blir verkligt farligt och kontraproduktivt. Redan har det 15:e tillägget till konstitutionen pumpat in friskt blod i sedan länge döda och bort-

glömda religions-politiska krafter. Om det nu handlar om **Maulana Noorani** eller på lokal nivå **Maulana Ropari** kommer de nu alla fram ur glömskan. Och varför skulle de inte göra det? Sharifs utspel har skapat den arena de förgäves sökt i decennier. De vet att när nu pakistansk politik har tagit ett avgörande steg åt höger och om Sharia-lagförslaget antas så innebär det en grundläggande karaktärsförändring av den pakistanska nationen – **Sir Sayed Ahmad Khans**, **Allama Iqbals** och **Quaid-e-Azams** skapelseverk. Det är nu fritt fram för högeranhängare, av vilka flertalet en gång var absolut emot att Pakistan föddes och placerades på världskartan, att rycka åt sig initiativet.

Permanent kaos hotar

Den kamp om politisk överhöghet genom religiösa plattformar som hotar riskerar att lämna Pakistan i ett stadium av permanent kaos. De som tror att detta är ett alltför djärt scenario borde tänka om. Den religiösa högern i Pakistan är hätskt oenig, militariserad och dess olika grupper mycket välorganiserade. Varje sekt har sina egna koranskolor, *madrissas*, och en ändlös tillgång till vapen. (Enligt en grov uppskattning utexamineras nästan 200.000 *talibaner* – religionsstudenter – från dessa skolor varje år. Ett exempel på den snabba ökningen av sådana *madrissas* är Jhang-distriktet, där den sekteristiska splittringen mellan sunnis och shias är extrem. 1947 fanns det i hela Pakistan 147 *madrissas*. 1998 finns det bara i Jhang-distriktet 500 stycken).

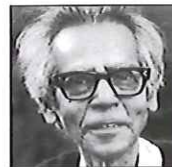
Inom varje sekt finns fanatiska extremistgrupper som med förkärlek dödar anhängare av rivaliserande sekter. De opererar likt vältränade kommandogrupper och är målmedvetna nog att hålla fast vid sitt missriktade troskrig i eviga tider. Deras potential att skada dem som är av annan mening, dem som inte lever efter deras sekts filosofi och följer deras *fiqh* (juridik) kommer att öka i ett system där knäsvaga och osäkra politiker nu klamrar sig fast vid religiösa halmstrån för att hålla sina huvuden ovanför vattenytan.

Där statsapparaten har tappat förmågan att genomdriva den normala lagstiftningens dekret och där den nationella ekonomin är så gott som raserad kan religionen lätt bli den frustrerades sista hopp. Den kan ge våldsam styrka åt fanatikern. Och den kan tillhandahålla en säker tillflyktsort för skurkar. Det 15:e tillägget till konstitutionen kan få denna effekt. Herr Sharif borde se sig för. Genom att behandla Sharia som en politisk leksak som ska föra honom genom besvärliga tider leker han med elden.

Syed Talat Hussain

Översättning: Lars Eklund

BJP:s trovärdighet föll snabbt

Calcutta 10 augusti 1998

Fyra månader efter sitt tillträde håller den BJP-ledda regeringens initiala trovärdighet och legitimitet snabbt på att försvinna. Till och med från kommentatorer som till en början hyste en viss välvilja gentemot det nya styret väljer det nu framförklenande och nedsättande omdömen. En framträdande engelskspråkig dagstidning i Calcutta som i årtals spelat rollen av BJP:s skyddsängel talade nyligen om "den allmänna uppfattningen att den BJP-ledda koalitionen är en haltande regering som håller på att falla sönder och är på väg bort". En annan kommentator talade om AIADMK:s och Jayalalithas "ultimata", Trinamul Congress och Mamata Banerjees "varningar" och RSS pisksnärtar på regeringens rygg som ett bihang till Vajpayees regeringsutövande. De två första är betydelsefulla medlemmar av den styrande koalitionen, medan RSS utgör den ideologiska stöttepelaren och grundstommen i Sangh-familjen, hindutvarörelsens konstellation. Orsaken till RSS:s ilska anses vara BJP:s bristande fasthet när det gäller att hävda sitt ideologiska program – "BJP leker kurrage om i fråga om att förena ideologi med regeringsutövande".

Kalkylerna kom av sig

De verkliga problemen för BJP är dock betydligt allvarligare än de kritiska iakttagelser som noterats ovan. Det är en allmän föreställning att ett av de viktigaste skälen som påverkade regeringen att företa kärnvapensprängningarna i Pokhran i maj var att försöka vända det till följd av regeringens handlingsförlamning minskade folkliga opinionsstödet. Men även om den omfattande våg av krigshetsar-chauvinism som följde omedelbart på detonationerna uppenbart rättfärdigade dessa kalkyler för stunden visade det sig redan efter några veckor att euforin försvann i samma takt som de verkliga implikationerna av agerandet började uppenbara sig. Som två populära kommentatorer skrev i en gemensam artikel:

"För tre månader sedan rådde vänskap mellan Indien och Pakistan". (En betydande överdrift – AR) "Kina brydde sig inte nämnvärt om Indien; bistånd flödade in från västvärlden; rupien var stabil och världen betraktade inte Indien som ett skurkaktigt land. Men sedan log Buddha". (Enligt det cyniska kodspråk som regeringen nyttjade – AR).

"I dag formar Pakistan, Kina och USA en ny relation genom vilken Indien isole- ras, allt multilateralt bistånd från västvärlden har upphört...och Kashmirfrågan som de senaste 50 åren målmedvetet hållits som

en regional konflikt har plötsligt internationaliserats".

Den strategiska återvändsgränd vilken Vajpayeeregeringen genom sina dåraktiga handlingar och uttalanden strandsatt landet i blir alltmer påtaglig för det indiska folket. Omedelbart före Pokhran II hade inrikesministern och nr 2 i kabinettet Advani rutit till att hädanefter skulle han ta initiativ till en aktivistisk politik och inte skygga för att indiska trupper må överskrida vapenstillståndslinjen till den Pakistan-ockuperade delen av Kashmir i sin jakt på de terroristgäng som pakistanska säkerhetstjänsten ISI (Inter-Services Intelligence) sänder iväg för att begå attentat i Indien.

Fölorad överlägsenhet

De senaste veckorna har antalet terroristattentat i Kashmir och också i angränsande indiska delstater ökat markant. Men någon aktiv terroristjakt har inte följt, utan enbart muntliga hot. Indiens möjligheter att agera har nämligen effektivt neutraliserats av Vajpayee-regeringen. Före kärnvapenproven åtnjöt Indien en obestridd militär överlägsenhet gentemot Pakistan när det gäller konventionella vapen, nog för att förhindra överilade aktioner från dess sida. Men den överlägsenheten har Indien totalt tappat sedan Pakistan nu uppnått paritet i fråga om kärnvapen.

Varje upptrappning av militär konfrontation mellan Indien och Pakistan riskerar därför bli ett steg mot en ömsesidig ödeläggelse genom kärnvapenkrig. Schacksituationen som hindrar Indiens möjligheter till vedergällning mot terroristerna åter speglas i följande statistik: Det totala antalet civilpersoner som mördades i Kashmir under hela 1997 var 48. Under 1998 döddes under perioden fram till den 4 augusti inte mindre än 146 personer, varav 101 bragtes om livet under de knappa tre månaderna som gått sedan Pokhran II.

Dessutom pågas och besväras den BJP-ledda regeringen inte bara av ovannämnda spänningar mellan partierna inom koalition

nen utan också av annan negativ utveckling. För det första inflationen som är på väg upp i tvåsiffriga tal. Alldeles bortsett från den statistiska framställningen är det den folkliga varseblivningen av prisökningarna som är det mest allvarliga. Priserna på vanliga konsumtionsvaror som ris, vete, matolja och grönsaker har gått upp med mellan 25 och 60 procent de senaste månaderna.

Lägg därtill att regeringen uppenbart saknar lösningar på hur man ska tackla problemet. Faktiskt är det så att finansministern har visat sig vara den mest obeslutssamma medlemmen av hela regeringen. Under hans ledning tog det 47 dagar att driva igenom regeringens budgetförslag i parlamentet. Finansministern gjorde ett dussin korrigeringar under tiden, "allt ifrån en panikartad reträtt i fråga om bensinskatten till en feg underkastelse beträffande subventionerna av konstgödning till en helomvändning om skatterna i sista minuten".

Thackeray utpekad

För det andra håller, på samma sätt som Advanis aggressiva anti-pakistanska skryt, Sangh-familjens hindufundamentalistiska korståg på att falla tillbaka på regeringen. Mest slående är hur Shiv Sena-BJP-koalitionsregeringen i delstaten Maharashtra inte bara misslyckades med att torpedera Srikrishna-kommissionens arbete med att undersöka alla aspekter på de fasansfulla upplöppna i Bombay 1993, i kölvattnet på rivningen av Babarmoskén i Ayodhya, utan också med försöket att hemlighålla kommissionens kritiska slutrapport.

Domaren Srikrishna, själv en ytterst from hindu tillhörig en mycket ortodox sekt, avslöjade inte bara hur Shiv Sena-aktivister begått de mest avskyvärda övergrepp mot Bombays muslimer i samförstånd med stadens högsta polisledning. Han pekade dessutom direkt ut Shiv Senas Föhrer Bal Thackeray. I rapporten sägs det att han "som en erfaren general" lett sina Shiv Sena-truppers attacker på muslimer under upplöppna.

Strax innan detta skedde hade centralregeringen, ställd inför tumultartade scener i parlamentet, tvingats ingripa mot delstatsregeringen i Maharashtra, för att få denna att stoppa visningarna av en teaterpjäs som rättfärdigar hinduextremisten Nathuram Godses lönnmord på Mahatma Gandhi 1948. (SYDASIEN hade en intervju med en av attentatsmännen, Nathuram Godses bror, i nr 3/84).

Också den lokala BJP-regeringen i angränsande delstaten Gujarat befinner sig i blåsväder för hindufundamentalistiska härjningar, där biblar har bränts på bål och muslimska bostadskvarter stuckits i brand.

Problemen som tornat upp sig för regeringen har stärkt moralen inom kongresspartiet, och i synnerhet för dess högsta ledare **Sonia Gandhi**. Tidigare har hon ignorerat kravet både från det egna partiet och från andra håll att se till att avlägsna Vajpayee-regeringen. Men till följd av koalitionsregeringens påtagligt minskade trovärdighet har nu Sonia Gandhi deklarerat för sitt parti att hon är beredd att axla nytt regeringsansvar. Och i avsikt att få budskapet att tränga igenom ledde hon för första gången i sin politiska karriär en tre kilometer lång marsch till fots mitt i den heta Delhi-sommaren till presidentpalatset för att där överlämna ett memorandum mot fortsatt BJP-styre.

Stöd åt Sonia Gandhi

Bakom Sonia Gandhis nya beslutsamhet att driva bort BJP från makten finns styrkan och tilliten från det stöd hon får i frågan från kommunistpartiet CPI(M) samt från de två Yadava-ledarna **Mulayam Singh** och **Laloo Prasad** som nu gått samman för att bilda enad front, efter att tidigare ha utkämpat en långvarig och bitter fejd om ledarskapet för den stora väljarkåren bestående av daliter, mellankaster och muslimer i det hindispråkiga hjärtlandet av det hinduiska Indien.

Vad händer härnäst? Även om det slutligen inträffar att BJP-koalitionens öde beseglas, vilka är utsikterna för kongresspartiet? För sin del blir man också nödsakat att bilda en disparat koalition bestående av svårbestämbara regionala partier å ena sidan och kriminellt fläckade Yadava-ledare på den andra, med stöd av CPI(M) utifrån. Eftersom kongresspartiet sedan sin förra tid vid makten inte har rensat sitt namn från de många förekommande smutsiga affärerna och skandalerna och dessutom inte gjort något försök att definiera en långsiktig ekonomisk och politisk handlingsplan är det som upplagt för att de grundläggande konflikterna med vänstern och vänsterinriktade krafter fortsätter att vara olösta.

Sonia Gandhi har hittills inte gjort mycket för att återupprätta partiorganisationen, utan maktkampen och de interna spänningarna mellan olika fraktioner fortsätter att pågå. Sonias majestätiska dominans liksom arvet efter hennes dynastiska föregångare kan knappast förväntas stå pall mot alla svårigheter som den turbulenta tiden framöver kommer att bjuda på.

Följaktligen skulle en tänkt kongressregering, om den verkligen förverkligas, också den troligen snart falla, och då står bara nyval till Lok Sabha, det 13:e i ordningen, på dagordningen.

Frågan är dock: Kan ännu en valomgång leda till något mera substantiellt bidrag för en långsiktig lösning på Indiens utdragna kris.

Ajit Roy

Översättning: Lars Eklund

Hur många måste dö?

Polisbrutalitet och tortyr i Bangladesh

Arresterade torteras i häkte. Under de första sex månaderna 1998 har enligt vad som hittills kommit i offentlighetens ljus 36 personer avlidit på grund av miss-handel och tortyr i häkte. Tortyr förekommer både i polishäkte och hos säkerhetspolisen (Detective Branch Police).

Den anklagade utfrågas med hjälp av de mest brutala medeltida vis, och tvingas erkänna även om han eller hon är oskyldig. Ingen advokat finns närvarande för att tillvarata den anklagades intressen vid förhöret och personen är därför helt utlämnad och pressas att erkänna för att undgå ytterligare tortyr.

Ett sådant allvarligt dödsfall har skakat Bangladesh sensommaren 1998 och kastat ljus över vad som pågår i det fördolda. Det är det brutala mordet på **Shahim Reza**, häktad av Detective Branch i slutet av juli. Reza, en oskyldig student, greps utan vidare på öppen gata och anklagades för innehav av illegala vapen. Han fördes till häktet och erkände under tortyr. Därefter skickades han till sitt hem, där han berättade att han erkänt och ljugit för att han inte orkade med mera tortyr.

Vid polisundersökning i hemmet samma dag kunde man inte hitta några vapen. Därefter sparkade en polisman Shahim Reza så hårt att han föll i gatan och tappade andan, och sedan slog polisen hans huvud mot en lyktstolpe i åsyn av hans familj och andra personer. I detta tillstånd fördes Reza åter till säkerhetspolisen, och några timmar senare var han död.

Genom att offentliggöra Shahim Rezas död har tydligt avslöjats hur polisbrutaliteten ostört fortsätter i Bangladesh. Det finns ingen säkerhet för oskyldiga personer; vem som helst kan när som helst bli gripen på gatan på helt obefintliga grunder och bli utsatt för de brutalaste undersökningsmetoder och anklagas, dömas och straffas av okunniga och utbildade poliser.

Vad som gör situationen ännu mera godtycklig och korruperad är att grova kriminella brottslingar ofta behandlas respektfullt och naturligtvis utan våld och

tortyr. Det framkallar misstankar att polisen inte står fri emot kriminalitet och grov brottslighet, att korruption och mutor förekommer i stor utsträckning. Detta är helt oacceptabelt och emot alla demokratiska regler.

Bangladesh befinner sig i en mycket instabil situation vad gäller demokrati och säkerhet för den enskilda människan. Detta utnyttjas i eget syfte av de två dominerande partierna – regeringsbärande Awami League och det stora oppositionspartiet BNP. Båda partierna tycks vilja rättfärdiga sig själva och tala om sin egen förträfflighet, anklaga varandra, påpeka varandras brister, men ingen gör något för att i grunden åstadkomma en verklig förändring. Övriga partier följer naturligtvis samma mönster. Situationen tycks vara ganska låst.

Hoppet ligger hos de organisationer och enskilda personer som var och en på sitt sätt enträget anstränger sig för att avslöja obehagliga sanningar samt för att förändra. Exempelvis finns *Bangladesh Rehabilitation Centre for Trauma Victims* – BRCT – som kartlagt och avslöjat de vanligaste formerna för fysisk och psykisk tortyr hos polisen. Ofta används tortyrmetoder som inte syns utanpå kroppen, men som åsamkar offret stor smärta. Några exempel: Man håller vatten över hela ansiktet så att den anklagade inte kan andas, man slår den anklagade med en flaska varmt vatten – särskilt på lederna – vilket ger en outhärdlig smärta som ändå inte syns efteråt, man ger elchocker på utsatta ställen eller man tvingas åse andras tortyr.

Allt detta är grava kränkningar av mänskliga rättigheter, vars enda syfte är att bibehålla ett orättvist, odemokratiskt och korruperat system där den som är svag och saknar pengar och inflytelserika kontakter i samhället inte kan försvara sig eller komma till tals i offentligheten. Det krävs ett hårt politiskt arbete och en stor förändring. Hur många ska dö tills dess?

Ingeborg Sevastik

Grameen Bank i cyberrymden sedan två år

I SYDASIEN 2/98 skrev Ingeborg Sevastik att Grameen Bank snart är ute i cyberrymden. En rättelse är nog på plats:

I dagarna firar Grameen CyberNet Citechco två-årsjubileum i cyberspace! Både svenska ambassaden och jag själv har använt dem som Internetleverantör sedan hösten 1996. Kolla in deras hemsajt: www.citechco.net

Vad gäller intressanta tidningslänkar

kan jag för övrigt upplysa om följande bra www.address:www.esperanto.se/kiosk/asiens/bangla.html som har en hel del bangladeshiska Internet-tidningar, både dagliga och vecko-dito. (www.esperanto.se är hemsidan, har tusentals tidningar från hela världen).

Lasse Wallén

Svenska ambassaden i Dhaka
www.citechco.net/swedhaka

Shiv Sena lever på att hitta fiender

Med hat och hot mot seger

Hans trogna följeslagare kallar honom för en Messias; de svagas beskyddare och fattigas räddare.

Motståndare till Bal Thackeray anser snarare att han är en person som lever på att hitta fiender.

För hans parti, Shiv Sena, är motståndaren själva syret. Det är inte så viktigt vem det är, bara att det finns några. Och fienden har skiftat beroende på vilka som gett mest politisk vinning för att behålla makten över staden Bombay.

Mahatma Gandhis tal om tolerans och icke-våld är inget som Shiv Sena är intresserad av. Partiet menar att hinduernas tradition av eftergivenhet har gjort Indien svagt och sårbart. En av partiets ledare har förklarat att partiets politik är öga för öga och tand för tand.

Efter Indiens provsprängningar i maj förklarade Bal Thackeray att indierna äntligen har bevisat att de inte är några enuck-er.

Att Shiv Sena inte skyler för våld visar valet av namn. **Shivaji** var en krigsherre på 1600-talet som slogs mot mogulväldet och Sena betyder armé: Shivajis armé, Shiv Sena.

Vid partiets första möte i Shivajiparken 1966 i centrala Bombay gick Bal Thackeray till attack mot sydindier och anklagade dem för att ta jobb från infödda bombayborna. Indier från de södra delstaterna kunde bättre engelska och hade ofta högre utbildning som gjorde att de lättare fick jobb. Bal Thackeray duperade de infödda bombayborna att tro att det var därför att de var från Maharashtra, den delstat som Bombay tillhör, som de inte fick jobb.

Detta slog an hos de arbetslösa ungdomarna som oroade sig för framtiden. Shiv Sena gav dem möjlighet att identifiera en fiende att skylla sitt misslyckande på. Partiets tidning började publicera listor på vilka affärer som ägdes av sydindier, vilket ledde till att butikerna attackerades av arga, unga arbetslösa.

Trots sin xenofobiska inställning har Bal Thackeray behållit stavningen på sitt efternamn som hans far ändrade för att det skulle likna den engelska 1800-talspoeten.

Partiet vill även återvinna Bombay till den inhemska befolkningen. Shiv Sena vill skapa staden på nytt, göra den inhemsk genom namnens magi. De har inte bara ändrat namnen på de flesta gator och torg utan

även själva staden. De kallar den för Mumbai.

Bal Thackeray är en person utan någon egentlig ideologi. Han vänder kappan efter den vind som för tillfället blåser hårdast. På 90-talet blev han hindunationalist och riktade in sin fientlighet mot muslimerna, som utgör ungefär 15 procent av befolkningen i Bombay, för att locka till sig röster från fattiga hinduer och lägre medelklass.

I Bombay är många muslimska ungdomar arbetslösa på grund av social diskriminering och dålig utbildning. Dessa ungdomar har därför dragits in i kriminalitet. Shiv Sena har effektivt använt uppgifter om muslimska maffialedare och brottsyndikat för att utmåla hela den muslimska befolkningen som förrädare, kriminella och aggressiva spridare av sin tro.

Inte ens konstvärlden förskonades i denna kampanj att svartmåla muslimer som femtekolonnare. Indiens mest kände konstnär, **Maqbool Fida Husain**, tvingades fly till London för två sedan efter att ha utsatts för flera mordhot. Shiv Sena anklagade honom för att ha skändat gudinnan Saraswati genom att måla henne halvnaken. Att tavlan gjordes för 20 år sedan och att gudinnan ofta avporträtteras lätt klädd på tempel runt om i Indien var oväsentligt. Husains brott var att han är muslim. Shiv Senas tidning skrev att de "skall piska Husain offentligt och förvandla honom till ett modernt konstverk" och "hugga av de fingrar som målat vår Moder naken".

Förslag till försoning

Men inför valet 1998 ändrade sig åter Bal Thackeray och förklarade att Shiv Sena inte hyste något agg mot muslimer så länge som de var goda indier, respekterade landet och inte hade dolda sympatier för andra nationer – underförstått Pakistan. Han föreslog även att det skulle byggas ett försoningsmonument i Ayodhya, där Babar-moskén revs av fanatiska hinduer 1992.

– Bal Thackeray är en man som saknar ideologi. Hans uttalande om ett försoningsmonument är bara ett sätt att locka till sig muslimska väljare. Vi litar inte på honom, säger **Maqbool Alam**, vice ordförande för hjälporganisationen Bombay Aman-kommittén, som hjälper offren för kravallerna i Bombay 1992-93.

Bal Thackeray tycker om att vara nyckfull. Han gillar att överraska sina väljare

– *Vi är en organisation som hjälper de fattiga, säger Satish Chandra, chef för partiets lokalavdelning i centrala Bombay.*

FOTO: PÅR JANSSON

och chockera sina fiender. Han är direkt och tar aldrig tillbaka ett uttalande han gjort. Både hans följeslagare och belackare är ofta förbryllade och förvånade över att han ärligt kan säga att han helt enkelt har ändrat uppfattning. Politiska bedömare menar att han reagerar intuitivt, att han är en sentimental person som kan vara skningslös mot sina motståndare likväl som mot sina beundrare.

Efter det dåliga valresultatet i mars beslutade han sig för att dra sig tillbaka från politiken under ett halvår. Partiet gick kraftigt tillbaka och förlorade över hälften av sina platser i parlamentet.

Naturligtvis har Bal Thackeray många bittra fiender – bland dem finns flertalet

muslimer. Vissa säger att han är galen. Han lär vid ett tillfälle ha sagt att han beundrade Adolf Hitler och är för diktatur.

– Supremo (Bal Thackeray) är en mycket unik person. Vissa påstår att han är mafialedare och gangster. Men han är en Messias. Han leder sitt folk och hjälper de fattiga. Om du kommer tillbaka om tio år kommer det inte att finnas någon slum i Bombay. Alla kommer att bo i bostadshus. Supremo har lösningen på allt, säger Abhijit Kenkare, som varit medlem i Shiv Sena i tio år.

Han har träffat Bal Thackeray flera gånger och anser att han inte bara är Bombays räddare utan hela Indiens. Under valet 1998 framträdde Bal Thackeray på

valaffischerna klädd i vit traditionell hinduisk dress med en mantel slängd över axlarna. I vänster hand hade han ett radband i sandelträd. Höger arm och pekfinger var sträckta mot skyn i en förmanande gest, som en sträng och befällande fader.

De flesta som röstar på Shiv Sena bor, som en majoritet av befolkningen, i slummen. Dessa områden kontrolleras av kriminella personer som trots sin tvivelaktiga verksamhet respekteras av sluminvånarna. Det är de som kan få saker utförda genom sina kontakter och sin muskelstyrka. Många av dem har blivit Shiv Sena-politiker. I Indien röstar man inte på ideologi utan på dem som kan leverera.

Partiet har en mycket speciell uppbyggnad

med lokalkontor, *shakhas*, i varje stadsdel i Bombay och varje större stad i Maharashtra. Varje shakha kontrolleras av en *pramukh*, eller chef, som personligen tillsatts av partiledningen.

Aktivister i dessa shakhas kallas för *Shiv Sainiks*, Shivajis soldater. Det är svårt att komma dem in på livet. De har under så lång tid levt med hat och projicering på en fiende att de är mycket misstänksamma mot personer de inte känner – speciellt utländska journalister. De flesta är unga arbetslösa, jobbsökare, lägre tjänstemän som är oroliga för att förlora sin sociala status. De säger sig ha blivit Shiv Sainiks för att de vill engagera sig politiskt, men säger på samma gång att de avskyr politiker.

– Unga människor kommer till oss därför att de vet att vi är en organisation som hjälper de fattiga på olika sätt. Vi har exempelvis två ambulanser som kör äldre till sjukhus, säger Satish Chandra, chef för

VÄND!

Thackeray vänder kappan efter den vind som för tillfället blåser hårdast

Av Maharashtra 75 Shiv Sena-politiker finns 15 i polisens register

FORTS.

lokalavdelningen för Shiv Sena i Parel, centrala Bombay.

Shiv Sainiks vill framstå som maskulina och virila. De brukar demonstrera på motorcyklar viftande med partiflaggan: Ett ryttande lejon som stiger upp ur en saffransgul karta över Maharashtra.

Det är en organisation för de unga, de arbetslösa, de bittra. Enligt rykten är Bal Thackeray, som är 70 år, tvungen att smincka sig och färga håret för att kunna föra fram bilden av en evigt ung arg man, den starka symbolen för Shiv Senas aktivister.

Organisationen är *tej*, tuff, som staden Bombay. Att bli medlem är ett sätt att lära sig stadens koder. Medlemskap i Shiv Sainiks ger en känsla av broderskap, man lär sig gatans språk. Men många sainiks har också kriminella kontakter. De samlar in beskyddarpengar från affärsmän och butiksägare. Mot dem som trilskas använder de muskelkraft. Kritiker menar att Shiv Senas soldater under 80-talet har fått karaktären av ett kriminellt gäng som livnär sig på utpressning och beskyddarpengar. De har även gått in i byggbranschen, kräver del av vinsten från byggbolag och från-smuggling.

Ökänd slumbaron

Många av Shiv Senas politiker har erfarenhet från verksamhet som sainiks och sitter nu i parlamentet i New Delhi. **Mohan Rawle** var en gång småbrottsling och hade ett 30-tal åtal hängande över sig, allt från stöld till utpressning. **Madhukar Sarpotdar** var slumbaron och har suttit inne flera gånger. Under kravallerna i Bombay 1993 gick han öppet beväpnad med ett automatvapen och försvarade attackerna på oskyldiga muslimer med att hämnd var en del av partiets policy.

I Maharashtra delstatsregering sitter det 75 Shiv Sena-politiker. 15 av dem är

kända av polisen och finns i deras register.

– Shiv Sena är en kriminell organisation och har lett till en brutalisering av samhället. På så vis är alla påverkade av att detta parti sitter vid makten, säger advokaten och människorättsaktivisten **P. A. Sebastian**.

På senare tid har Shiv Sena försökt locka till sig medelklassen genom tal om att göra Bombay renare och säkrare: *Sundar Mumbai*, renare Bombay. De har ambitionen att göra Bombay till ett nytt Singapore, ett finansiellt centrum för handel och diamantindustri. Därför passar inte slummen in. Demoleringen av flera slumområden har redan börjat.

De har även startat en ambulansservice för att hjälpa gamla människor ta sig till sjukhusen. Men dessa ambulanser har på kvällarna transporterat hembränt och vapen som använts vid kravaller.

– Shiv Sena är en organisation som kan sätta staden i brand och sedan skicka ut ambulanser för att hjälpa de sårade, säger **Nikhil Wagl**, chefredaktör för tidningen Mahanagar.

De har också satt upp blodbanker, subventionerade affärer och egna domstolar som mot betalning löser interna konflikter – ett separat juridiskt system. Vid ett mycket uppmärksammat fall visade det sig att en av Shiv Senas ledare hade anlitats för att kräva tillbaka ett obetalt lån. Han ringde från partihögkvarteret och hotade en kvinna med allvarliga konsekvenser för henne och hennes familj om hon inte kom till Shiv Senas kontor med pengarna. Kvinnan gick till polisen och en domstol gav henne i december polisbeskydd.

– Jag kallar Shiv Sena för en politisk maffia. Bal Thackeray använder sig av kriminella element för att utpressa folk och hota dem. Shiv Senas aktivister har etablerat ett mönster av att kombinera socialvård med beskyddarverksamhet och utpressning, säger Nikhil Wagl.

Shiv Senas blandning av direkta aktio-

ner och våld har lett till en *dadakultur*, en kriminell gatukultur, inom Shiv Sena. Partiledningen har utnyttjat dessa kriminella och det latent våldet hos medlemmarna för politisk vinning och påtryckningar. Kriminella ungdomar kan användas för att bekämpa fienden: Kommunisterna eller muslimer. I Indien kallas det för *dadagiri*, gangstermakt.

Vid flera tillfällen har journalister på tidningar blivit attackerade av Shiv Senas soldater därför att partiet inte tyckt om vad de skrivit. Tidningen Mahanagars redaktion har överfallits sex gånger av Shiv Senas aktivister. Vid ett tillfälle slogs redaktionens hela inredning sönder och flera journalister misshandlades.

– De tål inte kritik och eftersom vår tidning publiceras på hindi och maharati berör den direkt Shiv Sena och dess anhängare. De känner sig hotade och svarar med våld, säger Nikhil Wagl, som blivit misshandlad en gång.

Han menar att det inte går att diskutera med Shiv Sena. Det är ett parti utan demokratisk kultur.

– Om du är med dem ger de dig pengar, lägenhet och jobb. Men är du emot dem skickar de sina aktivister för att ge dig en varning.

Partiledare på livstid

Inför valet 1998 fick Shiv Sena en bakläxa av den indiska valkommissionen eftersom partiet aldrig har hållit några interna val. Det finns ingen demokrati inom partiet. Alla beslut och utnämningar ned till ledare för shakhas tas av partiledningen och Bal Thackeray som anser sig vara partiledare på livstid. Men efter påtryckningar från valkommissionen genomförde Shiv Sena för första gången ett internval i december förra året och valde Bal Thackeray till partiledare på fem år. Hade de motsatt sig kommissionens beslut hade partiet blivit förbjudet att ställa upp i valet 1998.

Under kravallerna i januari 1993 mobiliserade Shiv Sena sina trupper mera systematiskt, mera brutalt än tidigare. Närmare tusen människor dödades, flertalet muslimer, och folkmassor flydde från staden som de tills dess betraktat som sina dröm-

RSS*) hotar: Nämn inte mordet på Gandhi

BJP, Indiens nuvarande regeringsparti, är mycket välorganiserat och dess tentakler sträcker sig långt utanför Indiens gränser. Partiet är mycket aktivt i de länder som har en stor indisk befolkning som USA, Kanada och England.

Utländska korrespondenter måste vara försiktiga hur de

formulerar sig när de skriver om BJP liksom den hindufundamentalistiska organisationen RSS, för att inte få hatbrev och nattliga telefonsamtal från medlemmar av RSS som vill "diskutera" artiklar.

Mordet på **Mahatma Gandhi** är ett mycket känsligt ämne för RSS. De journalister som skriver att RSS låg bakom

mordet kan räkna med att bli trakasserade av organisationer som Overseas Friends of BJP och VHP, Visha Hindu Parishad, Världshinduiskt forum. VHP grundades av RSS 1964, som en motreaktion mot de kristna missionärerna. Efter hand har man inriktat sig på de indiska muslimerna och svartmålat hela samfundet som

femtekolonnare. VHP vill ingjuta kraft i hinduismen genom att stärka banden med de hinduer som lever utanför Indien.

The Times korrespondent **Chris Thomas** skrev i en artikel inför valet att Mahatma Gandhis mördare **Nathuram Godse** var supporter till RSS. Detta räckte för att Overseas Friends of BJP skulle skriva ett

mars mål. Över 200 000 rapporteras ha lämnat sina ägodelar och sitt levebröd för att fly oroligheterna.

Dagarna efter kravallerna skrev Bal Thackeray i partiets tidning Saamna att attackerna nu kunde avslutas eftersom "fanatikerna (muslimerna) nu lärt sig en läxa". Shiv Sena-aktivister våldförde sig på demokratin genom att använda röstlängder för att hitta muslimer, döda dem, bränna ned deras affärer och bostäder. Tidningen Saamna hjälpte till att hetsa upp stämningen genom att varje dag publicera giftigheter om muslimerna. Antinationalist och muslim användes som synonyma begrepp. Lögner som att moskéer användes som vapengömmor och att alla muslimer egentligen är lojala med Pakistan publicerades okritiskt. En journalist på tidningen Mahanagar hörde hur Bal Thackeray via telefon dirigerade attackerna mot muslimer under kravallerna.

Under oroligheterna intervjuades Bal Thackeray av den amerikanska tidskriften Time. Han tillfrågades om inte muslimerna i Bombay nu började känna sig som judarna i Tyskland under nazitiden.

"Har de betett sig som judarna i Nazityskland? Om de gjort det, är det inget fel i att de behandlas som judarna i Nazityskland"

Shiv Senas ledare är på samma gång de mest högröstade i att fördöma våld och kriminella handlingar. Vanligen säger de att det inte är deras folk som ligger bakom våldet utan att de blivit provocerade – ofta av muslimer. När scenen blir riktigt otrevlig och alla tillgängliga bevis tyder på att Shiv Senas aktivister är inblandade, som under kravallerna i januari 1993, skyller ledarna på att element från undre världen, stödda av oärliga oppositionspolitiker, nästlat sig in i Shiv Sena.

Shiv Sena försvarar sig också med att upploppen var spontana utbrott av moralisk vrede och att partiet inte kan ställas till svars för detta.

Fredagen den 12 mars 1993 exploderade en serie bomber i centrala Bombay. 317 människor dödades. De muslimer som misstänks ligga bakom bombdåden fångades snabbt upp och står nu åtalade. Men nå-

Under de sista dagarna under valkampanjen 1998 samlades närmare en halv miljon anhängare i parken Shivaji för att visa sitt stöd för partiet.

FOTO: PÄR JANSSON

got åtal mot de ansvariga för kravallerna månaderna innan har aldrig väckts. En kommission tillsattes men Shiv Sena har vid flera tillfällen försökt lägga ned utredningen. En vecka före valet 1998 blev Srikrishna-kommissionen klar med sin rapport.

Bombay – delad stad

Bombay har blivit en delad stad efter oroligheterna och bombexplosionerna. Det är inte längre en kosmopolitisk stad. Det är ännu en av dessa indiska städer präglad av kast- och religionskonflikter.

Enligt många bedömare var Shiv Sena från början ett verktyg för kongresspartiet som var oroligt för att vänstern skulle växa sig för starkt i Bombay på 60-talet. För att skapa motvikt mot vänstern stödde man Bal Thackeray. Efter hand växte sig partiet starkt och behövde inte längre kongress-

partiets stöd.

Det var Shiv Senas medlemmar som hjälpte till att krossa den stora textilstrejken på 80-talet i Bombay. Den 18 månader långa arbetsmarknadskonflikten räknas som en av världens största. Närmare en halv miljon arbetare strejkade. Men strejken misslyckades. För i stället för att böja sig beslutade fabriksägarna att stänga fabriker. Bombay kallades en gång Asiens Manchester men nu finns det knappt några industrijobb kvar. Den politiska vänstern och fackföreningarna har därför förlorat i betydelse. Många arbetare blev bittra och besvikna. Shiv Sena kunde växa i styrka.

Pär Jansson

brev till den brittiska motsvarigheten till pressombudsmanen och anklaga Chris Thomas för att sprida desinformation.

Mordet på Gandhi 1948 är ett ämne som RSS helst vill undvika att diskutera och man försöker desperat distansera sig från Mahatmas baneman. Mördaren Nathuram Godse hade varit medlem av RSS, men enligt organisationen var han inte längre ansluten då han utförde dådet. Men inför 50-års-

dagen av mordet på Gandhi berättade Nathuram Godses bror att Godse under rättegången sagt att han hade lämnat RSS för att undvika ett förbud mot organisationen. Men egentligen hade han aldrig lämnat organisationen. På den tiden hade RSS inget medlemsregister och därför var det lätt att förneka att Godse varit medlem då dådet utfördes. RSS högkvarter förbjöd nyligen försäljning av litteratur om Godse. Tills för en-

bart några år sedan hyllades Godse som hjälte inom RSS och dagen då han hängdes var en sorgens dag.

När The Guardians korrespondent Suzanne Goldenberg använde ord som "hinduextremister" och "fanatiker" för att beskriva BJP översvämmades hemmaredaktionen av arga brev från Overseas Friends of BJP och organisationens ledare anklagade henne för att ha "överlägsenhetskom-

plex" och för att "medvetet föra en kampanj av desinformation".

Även det amerikanska nyhetsmagasinet Newsweek har fått känna av BJP-supportrars ilska. Overseas Friends of BJP i New York har hotat med att stämna tidningen därför att den kallat medlemmar av BJP för "muslim-hatande ligister" som hotar att "göra livet tufft för utländska investerare". De

VÄNDI

Martyränkan Sonia övertar karisman från Rajiv Gandhi

Sonia Gandhi väntade i närmare 20 år innan hon beslutade sig för att bli indisk medborgare. Hon talar hindi med bred brytning – vissa säger obegriplig. Hon är en troende katolik och sägs avsky politik och offentliga möten. Men trots detta anser miljoner indier att hon är nationens räddning.

Hennes största politiska merit, innan hon tog över rollen som ledare av kongresspartiet, var änka efter den mördade premiärministern **Rajiv Gandhi**.

Men samtidigt som miljoner ser upp till Sonia Gandhi behandlas kvinnor i Indien som andra klassens medborgare. Hur kommer det sig då att indiska män vill ha en italiensködd kvinna som premiärminister samtidigt som de underkuvar sina fruar och döttrar?

Det finns två standardförklaringar till denna paradox.

I Indien påstås det att kvinnor fruktas och dyrkas därför att de har en medfödd kraft kallad *shakti* som finns uttryckt i alla de kvinnliga gudabilder som dyrkas i hinduismen. Den förra premiärministern **Indira Gandhi** ansågs ha varit bärare av *shakti*.

Kvinnor behandlas illa

Men i verkligheten behandlas kvinnorna i Indien inte alls som gudinnor. I det indiska samhället finns det alldeles för många exempel på att kvinnor anses vara en börda snarare än en bärare av samhället. Flickebarn dödas vid födseln, unga brudar mördas därför att föräldrarna inte kan beta-

la hemgiften, änkor bränns till döds...

Den andra förklaringen bygger på teorin att kvinnorna uppfattas som martyrer. Många framstående kvinnliga politiker i Sydasiens har varit änkor, hustrur eller döttrar och ärvt sin position – som Pakistans förre premiärminister **Benazir Bhutto**, Bangladeshs premiärminister **Sheikh Hasina Wajed**, Sri Lankas premiärminister **Kamaratunga** och **Indira Gandhi**. Om Sonia Gandhi blir premiärminister skulle det enligt denna teori beror på makens martyrskap.

Teorin om martyrskapet bygger på att den avlidne eller mördade manlige politikerns karisma har överförts till hustrun eller dottern. Men denna teori har ett problem. Varför kan inte söner och brorsöner ärva den avlidnes karisma? Den förklarar inte heller varför detta fenomen bara förekommer i Asien.

Dessutom är det i det hinduiska samhället, likväl som i det muslimska, sonen och inte dottern som ärver familjens egendom.

Det kanske skall påpekas att alla dessa kvinnliga politiker i Asien har kommit till makten genom demokratiska val.

Den indiske statsvetaren **Dipankar Gupta**, från Nehru-universitetet i New Delhi, har kommit fram till en alternativ teori varför kvinnor och inte män väljs som politiska arvtagare i Asien.

Många indiska politiker har blivit nationella folkhjärtar och dyrkas som nationsbyggare, som exempelvis Indiens första premiärminister **Jawaharlal Nehru**.

Men när minnena av den avlidne poli-

tiske hjälten skall återupplivas kan sonen aldrig jämföra sig med den verkliga personen, menar **Dipankar Gupta**. Eftersom sonen är en man har han en personlighet som stör minnet av fadern.

– Dottern eller frun däremot anses inte ha någon självständig karaktär av betydelse. Det är just därför hon blir en bra symbol. Hon hotar inte den avlidne makens eller faderns karisma och kan återuppliva den avlidne manlige hjälten i en ren och obefläckad form, säger **Dipankar Gupta**.

Ärver makens karisma

Det är därför – ända sedan **Rajiv Gandhi** mördades för över 15 år sedan – det förekommit krav på att änkan Sonia eller dottern **Priyanka** skall ta över ledarskapet av kongresspartiet. **Rajiv Gandhis** son nämns aldrig. Det anses att han inte har några ledaregenskaper. Att Sonia Gandhi är född italienska har ingen betydelse eftersom hon inte anses äga några egenskaper av värde. Det är karisman från maken hon bär.

Dipankar Gupta påpekar att ju lägre status kvinnan har i samhället desto större chans är det att hon blir politisk arvtagare. En kvinna kan bara bli en ren symbol om hon inte anses ha några andra kvaliteter än barnaföderska och mor.

– Det kanske ger klarhet i varför kvinnor i väst inte ärver politisk auktoritet. Där betraktas kvinnor som självständiga individer med egna åsikter. De kan inte fungera som symboler som asiatiska kvinnor, säger **Dipankar Gupta**.

Pär Jansson

FORTS.

kräver att tidningen publicerar en rättelse.

Denna kampanj att kritisera utländsk press verkar vara mycket välorganiserad.

Korrespondenten **John Stockhouse** på kanadensiska **Toronto Globe and Mail** har fått identiskt skrivna e-postmeddelanden. En korrespondent upptäckte att hans artiklar hade klippts ut och skickats från en indisk ambassad till medlemmar av RSS i New Delhi.

Han undrade om indiska skattebetalare vet hur deras pengar används och om de är medvetna om hur välorganiserat RSS är och att man har sympatisörer högt upp i administrationen.

Overseas Friends of BJP har inga medlemmar i Sverige. Den indiska folkgruppen är fåtalig.

RSS:s har en rad dotterorganisationer. Till dem hör:

● **Vidya Bharati:**

Vill skapa en alternativ utbildning och fostra ungdomar i RSS:s anda. RSS har 13 000 skolor. RSS driver även förskolor.

● **Bharatiya Mazdoor Sangh:**

Är Indiens största fackförening med över 4,5 miljoner medlemmar. Tror inte på klasskampen utan anser att arbetare och arbetsgivare skall jobba tillsammans för att bygga upp en stark industri och nation. Agiterar mot WTO.

● **Bharatiya Kisan Sangh:**

Bildades på 60-talet för att hjälpa bönder få högre pris för sina produkter och propagerar för att det inhemska jordbruket skall skyddas från utländska intressen.

Protesterna mot patenteringen av basmatiris av ett amerikanskt företag hade sitt ursprung från denna organisation.

● **Videsh Vibhag:**

Arbetar internationellt genom att öppna lokalkontor till RSS i länder med en indisk befolkning. Har nu 200 lokalkontor i 27 länder och har enligt dem själva stöd från de indiska ambassaderna. Inom **Videsh Vibhag** finns **Hindu Vigil** som bevakar RSS-kritiska media.

● **Sewa Bharati:**

Sysslar med socialt arbete. Deras främsta mål är att förhindra att kristna missionärer får kontroll i fattiga områden.

● **Vigya Bhatati:**

Består av kända vetenskapsmän som vill främja inhemska vetenskaplig forskning.

● **Akhil Bharatiya Adhivakta Parishad:**

Arbetar för att få det juridiska systemet i harmoni med indisk tradition.

● **Vanavasi Kalyan Ashram:**

Liknar till stor del kristen mission. Bygger skolor och sjukstugor för att kunna omvända stambefolkningen till hinduism.

● **Rashtra Sevika Samiti:**

Kvinnorganisation som har som mål att få kvinnor att "inspirera fadern i huset, broder, maken och sonen till den rätta vägen genom att vara en god dotter, syster, fru och mor."

● **Bharatiya Itihas Sankalan Yojana:**

Har som mål att skriva om 5000 år av indiska historia och bevisa att arierna var en inhemska folkgrupp, inte några inkräktare som invandrade från Centralasien.

Pär Jansson

Indiska gudar del 5 DURGA

Calcutta och resten av Bengalen råder varje år i månadsskiftet september-oktober, under tre dagars Durga Puja-helg, en otrolig feststämning. Alla skolor och arbetsplatser är stängda, alla fabriker, alla kontor. Hela stan strålar av uppspända ljusarrangemang. Ur högtalare duntrar indisk filmmusik och blandas med ett majestätiskt dån av rytmiska stora *dhak*-trummor från de otaliga pandals, små glittrande tempel, som uppförts ett i varje kvarter i staden.

Gatorna är fulla av festklädda och upprymda människor, familjer vandrar från tempel till tempel och hälsar på vänner och släktingar. Butiker och marknader gör goda affärer, det är årets köprusch, alla passar på att köpa nya kläder och skor till Durga Puja. Tidningar och tidskrifter ger ut speciella puja-bilagor, bokförlagen släpper huvuddelen av årets utgivning.

Det är dags att fira Durga, den tioarmade moders- och fruktbarhetsgudinnan som är ett förkroppsligande av den universella gudinnan Devi och den grundläggande kosmiska energin Shakti, och som under 108 olika namn är vida populärare i Bengalen än de i övriga Indien dominerande manliga gudarna Shiva och Vishnu.

Enligt hinduisk mytologi besegrade Durga den förskräckliga demonen Mahish, som från början dock varit godsinnad och i tidernas begynnelse av Shiva därför gjorts odödlig. Men Mahish drabbades av högmod, och inledde en terror där människor slaktades och gudar fördrevs. Till sist tog han över makten i himlen från gudarna och satte sig själv på högsta tronen.

Gudarna samlades då till krismöte, och kom med en vädjan till de tre stora gudarna Brahma, Vishnu och Shiva om hjälp. När dessa fick höra vad som hänt blev de rasande, och det utgick våldsamma blixtar och eldflammor från de tres huvuden. Liknande ljusenergi strömmade från de andra gudarna och allt samlades som en laserstråle i en enda punkt – ur vilken Durga uppstod. Hennes gestalt fick drag och attribut av den samlade gudavärlden:

Ansiktet skapat av Shivas ljus

Hennes ansikte skapades av Shivas ljus. Håret var Yamas; armarna Vishnus; bröstet formades av Månens sken; magen var Indras; höfterna Varunas; benen Brahas; tårna, fingrarna och näsan var Solens, Vasus respektive Kuberas. Hennes tre ögon var eldguden Agnis; ögonbrynen skapades av gryningen och skymningen; öronen var vindens.

Sin treudd fick hon av Pinakadhrik, diskusen av Krishna, snäckan av havsguden Varuna, spjutet av Agni, åskhammaren av gudarnas kung Indra, klockan av Indras vita elefant Airavata. Dödsguden Yama skänkte henne ett spö, Vattnets härskare

Den tioarmade gudinnan Durga avbildas när hon ridande på sitt lejon just besegrat den onda demonkungen Mahishasura. Vid sin sida har Durga sina fyra barn, Ganesh, Lakshmi, Saraswati och Kartick.

Foto: LARS EKLUND

gav ett rep och Prajapati Brahma gav ett radband och en vattenkruka. Och ytterligare andra gudar gav vackra kläder, smycken, skänkte henne osårbarhet, och till sist gav bergens gud Himavat ett lejon till riddjur.

Rustad med alla vapen gav sig Durga ut i strid och kämpade ensam mot Mahishasuras arméer av miljontals demoner, ända tills det bara var Durga och demonkungen kvar, och slutstriden blev en segdragen historia där demonen genom att ständigt förvandla sig till nya djurgestalter i det längsta undgick nederlaget.

Berättelsen återfinns i en av hinduismens 18 heliga Purana-skrifter, i den som heter *Markandeya Purana* – och närmare bestämt i ett avsnitt av *Markandeya Purana* som kallas *Sri Sri Chandī*. Det är texter därifrån som prästerna reciterar under Durga puja, och i varje tempel-pandal återberättas mytologin, där dag 1 (*Saptami* – sjunde dagen efter nymånen) står för demonkungens herravälde, dag 2 (*Mahastami*) representerar Durgas födelse och dag 3 (*Mahanabami*) Mahisasuras död. Därefter följer *Bijoyadashami* – tionde dagen efter nymåne, då Durgas seger över det onda firas på likartat sätt som man i andra delar av Indien samtidigt firar Dussehra, en glädje-

fest till minne av hjälteguden Ramas seger över den onda demonen Ravana (berättelsen som *Ramayana* bygger på).

Men det finns också en annan mytologi som spelar stor roll – och som bidrar till att Durga Puja är den helg på året som alla utflyttade bengaler gärna vill återvända hem:

Det är berättelsen om hur gudinnan under namnet Uma (Durga = Kali = Parvati = Uma = Shivas gemål) mot sin fars vilja gifte sig med sin älskade Shiva, men hur fadern, Daksha, hindrade henne från att flytta till maken i Kailash, högt uppe i Himalaya. I sin förtvivlan fastade Uma då sig till döds.

När Shiva fick reda på detta tog han sig genast till Dakshas hus och lyfte rasande upp Umas kropp på sina axlar och började dansa vilt; så vilt att jordens undergång hotade. Guden Narayana dök då upp som en frälsare, styckade Umas kropp med sin skära och Umas kroppsdelar föll från Shivas axlar och spreds över Indien. Där delar av gudinnan landade uppstod hinduismens heliga platser. Därefter väckte mirakulöst nog Narayana nytt liv i Uma, och hon kunde så äntligen förenas med sin make Shiva.

Återvänder en gång om året

Alltsedan dess har Uma, på indiska hustrurs vis, levt hos sin man i Kailash. Men en gång om året, varje höst, återvänder hon tillsammans med sina fyra barn Kartick, Ganesh, Lakshmi och Saraswati till föräldrahemmet nere på slätten, i Calcutta. Där stannar de i tre dagar, varefter människorna tar ett sor-

gesamt farväl av sin älskade gudinna, den bortgifta dottern/systemen. Och det är det som utgör slutpunkten på Durga Puja-festen, när gudafigurer från alla tempel-pandals i hela Calcutta förs i processioner ner till Ganges (Hooghly) och där vräks i floden, för att på ett symboliskt plan låta Durga och barnen återvända till Kailash.

För den som är nyfiken på att se hur Durga Puja firas ger webb-tidningen Calcutta Online smakprov. Där återfinns på adressen <http://133.28.120.227/calonline/durga97/index.html> presentationer av 1997 års puja pandals såväl i Calcutta som i resten av världen. Bengaler i förskingringen firar nämligen, om de inte har möjlighet att resa hem till Indien, numera Durga Puja varhelst de bosatt sig, må det så vara i Stuttgart, London, New Jersey, Jakarta, Tokyo... Ja, till och med hemma i Lund firar vi sedan fem år tillbaka Durga Puja. I år inleds firandet av Durga Puja den 27 september, med start redan på kvällen den dag som kallas *Sashti* (sjätte dagen efter nymåne).

Lars Eklund

Baksmälla efter glädjeyran

Det känns som det var en halv evighet sedan kärnvapentesterna i Pokharan och i Chagai Hills skakade världen.

Under några veckor åstadkom de nationell glädjeyra, först i Indien och senare i Pakistan.

Nästan tio år efter kalla krigets slut tvingades världen till insikt om att hotet av en förintande nukleär konflikt långt ifrån är över.

Fyra månader har gått och, som man säger i New Delhi, mycket vatten har runnit under Jamuna-floden. Ekonomiska problem, alltmer politiskt käbbel, intriger och handlingsförlamning, nya skandaler och ökat folkligt missnöje bidrar till att båda regimerna är i gungning.

Testexplosionerna har till stor del omvärderats och ses alltmer som roten till mycket av det nya onda man drabbats av.

"Nationen genomlider en psykologisk baksmälla", skrev Indian Express nyligen.

På 53-årsdagen av Hiroshi-

ma-bombningen hölls för första gången demonstrationer mot den egna kärnvapenarsenalen i landets alla storstäder.

Precis som väntat har Pakistan drabbats hårdast och många bedömare i Islamabad anser nu att det bara är en tidsfråga innan militären går in och försöker återställa ordningen i en kupp som maskeras med ännu en så kallad provisorisk regering, nu med ett mandat på uppemot tre år.

Det var hotet om ett ceremoniellt avsked som häromveckan fick premiärminister Nawaz Sharif att kungöra införandet av "shariah", islamsk rättvisa och livsstil, i förhoppningen att vinna över mullor och fundamentalister som krävt hans huvud efter de amerikanska bombattackerna mot de islamiska terroristlägren i Afghanistan.

Nationen vacklar på ruinens brant och inte ens uppmjukningen av de sanktioner som USA införde efter kärnvapentesterna har förbättrat situationen. Valutan har tappat trettio procent sedan i juni, utlandsinvesteringarna är lika med noll, kapitalet flyr och arbetslösheten når rekordnivåer. Till detta kommer alla andra problem, krigshotet i Afghanistan, sektaristisk terror, fortsatt blodbad i Karachi som nu hotar paralyse-

ra 11-miljonerstaden, ökad intolerans, en mardrömsliknande korruption och sist men inte minst den planerade Kalabagh-dammen som hotar att ännu en gång fysiskt dela nationen.

Internationella valutaunionen (IMF) är på väg att ta över men vem vågar lita på deras medicin som haft så fasansfulla verkningar i Sydasiens tigerländer?

Besvikna japaner

Med sin storlek och ett exportberoende på bara två procent så har USA:s ekonomiska sanktioner på sin höjd känts som ett nålstick för Indien. Inte heller fruset bistånd och uteblivna krediter och lån från Världsbanken och IMF betyder särskilt mycket. Men också här sinner de utländska investeringarna och särskilt japanerna har tagit mycket illa vid sig. Ekonomisk stagnation, prishöjningar och ökad kriminalitet och otrygghet utlöser alltför vilda strejker och demonstrationer.

Konsekvenserna är de förväntade i båda länderna: Testsprängningarna har framtvingat starka höjningar av försvarsutgifterna vilket i nästa budget kommer drabba åtskilliga av de 10 000-tals skolor och hälsokliniker som utlovats.

Olika utspel om underteck-

nande av icke spridningsavtalet (NPT) och förbudet mot testsprängningar (CTBT) har främst ägnats galleriet eftersom båda länderna efter den våldsamma kritiken vill framställa sig som konfliktens duvor.

Tveklöst gnuggade Nawaz Sharif händerna då BJP vann det indiska valet i mars. **A B Vajpayee** och framför allt höken **L K Advani** med RSS och hinduextremister i bakgrunden passade perfekt. Pakistans trojka hade svårt att handskas med företrädaren **I K Gujral**, en välmenande liberal som dessutom var punjabi och uppvuxen i Lahore. En direkt motpol som man kunde skrämman med passade dem mycket bättre och opinionsmässigt var det en gudasänd gåva.

– Världen kommer att få ökad förståelse för vår situation, sa en högt rankad pakistansk diplomat till mig.

Förmodligen hade han fått rätt om Pakistan låtit bli att smälla av sina laddningar i avlägsna Chagai Hills.

I efterhand står det klart att det i båda länderna var fundamentalister, zeloter och partiuliganer som firade testsprängningarna och höjde militanta slagord i den karnevalsliknande, hysteriska yran.

På båda sidor stärktes de ultranationalistiska grupperna av

Hårdare tag mot tentafusket i Uttar Pradesh

Redan för tjugo år sedan demonstrerade studenter i Uttar Pradesh med slagord som "Tentafusk är vår födslorätt", och att fusk på skrivningar har sedan dess varit närmast praxis.

Under de senaste tre åren har man dock kunnat se en återgång i den här olyckliga trenden.

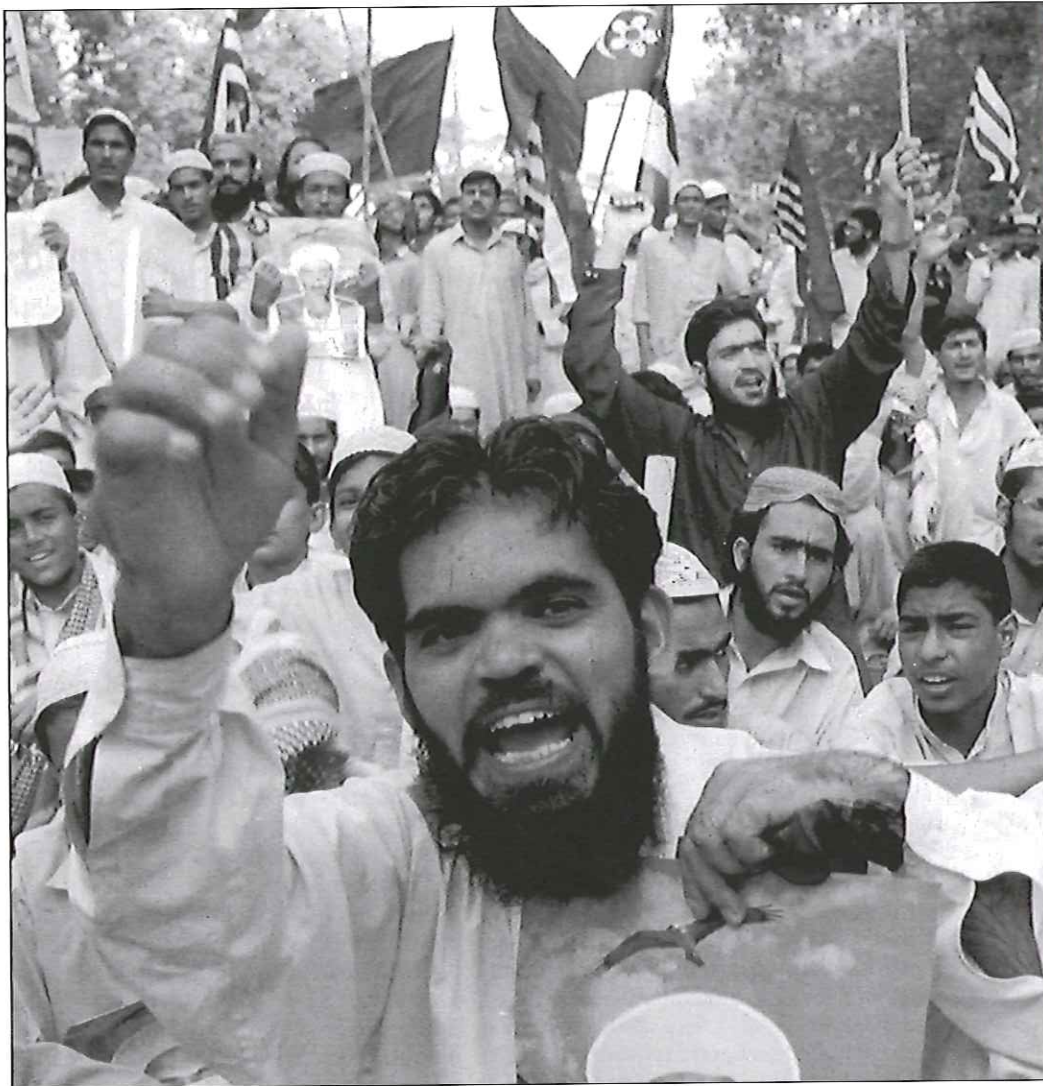
BJP-regeringen har nämligen fattat ett beslut för att trygga lärares säkerhet och infört ett hot om straff för studenterna. Till att börja med utsträcktes försäkringsskyddet till att gälla

för lärare som blev skadade eller dödade i samband med tentor. Nästa steg var att postera ett stort antal poliser vid grindarna till universitetens tentasalar, och för det tredje bestämde man att tentafusk skulle

bli en förseelse som leder till rättsliga åtgärder.

Detta innebär att skrivningsvakterna kan be polisen att arresteras studenter som ertappas med fuskappar, och ta dem till polisstationen, där en anmälan görs innan studenterna släpps mot personligt borgenslöfte – utan att de behöver lägga några pengar. Studenter skulle även kunna bli inlåsta i finkan om det visade sig vara nödvändigt. Polisen fick befogenheter att dra fall inför rätta och studenter (som gjort sig skyldiga till fusk eller våldsamheter) kunde dömas till fängelse eller böter.

Även om själva tanken att någon student faktiskt skulle dömas till fängelsestraff för fusk vore osannolik, men påbudet fick en avskräckande verkan i och med

De indiska och pakistanska kärnvapentesterna för fyra månader sedan har skapat oro, särskilt i Pakistan som drabbats hårdast av omvärldens sanktioner. Då USA bombade grannlandet Afghanistan utlöste det massiva protester i Pakistan där demonstranter gav sitt stöd för Osama bin Laden.

FOTO: REUTERS-PICA

testerna och trots att de utgör mycket små minoriteter så har makt-havarna hamnat i deras knän.

Det är en orsak till att dödläget cementerats och att det första samtalet mellan Vajpayee och Sharif vid SAARC-topp-

mötet i Colombo blev ett totalt fiasko. En annan är förstås Kashmir.

Testsprängningarna fick

Pakistan att skärpa sina krav vilket innebar att en dialog om Kashmir gjordes till ett villkor för att man skulle inlåta sig i diskussion om andra frågor.

– Vänskap med Indien är omöjlig innan Kashmir-frågan har lösts, sa dåvarande utrikesministern **Gohar Ayub Khan** som i alla sammanhang sökte internationalisera frågan innan han själv tvingades avgå.

Misslyckandet i Colombo bidrog till att utlösa de hittills allvarligaste gränsstriderna sedan 1971. Under sex dygn avlossades närmare 90 000 missiler och artilleripjäser över stillaståndslinjen och mer än 100 civila dödades.

Inte lika anti-indisk

Efterträdaren **Sartaj Aziz** är inte lika anti-indisk. Men den nya dialog mellan länderna som nyligen tillkännagavs är ändå bara en skenföreställning eftersom ingendera sidan är beredd att kompromissa. Pakistan kommer att fortsätta att stödja separatisterna i indisk-administrerade delen av Kashmir trots att hjälpen och infiltrationen nu är en öppen hemlighet. Kashmir har gjorts till en helig ko och det "indiska förtrycket" urskuldar även de svåraste övergrepp och massakrar mot civilbefolkningen.

Ingen lösning är möjlig i Kashmirfrågan i vår tid och det kommer att sabotera utvecklingen på hela subkontinenten.

Bo Gunnarsson

riskerna att studenter kunde bli tagna till polisstationen, och få dras med domstolsförhandlingar under flera års tid, vilket skulle inverka negativt på möjligheterna på arbetsmarknaden.

Dessa stränga åtgärder kritiserades av politiska partier, inklusive det största oppositionspartiet, **Samajwadi Party** under ledning av **Mulayam Singh Yadav**, som representerar de lägre samhällsklasserna och dit hör många unga människor vars högsta önskan är att få ett jobb. Intressant nog tog **Bahujan Samaj Party** (som för de lågkastigas talan) inte ställning i frågan. Det kom också förutsägbara protester från föräldrar som oroade sig för att deras döttrar skulle föras till en polisstation där vad som helst skulle kunna ske med de unga

flickorna.

Därför gjordes i år en ändring i rege-ringsbeslutet, som går ut på att polisen kan göra sin brottsanmälan vid universitetsområdets grindar och därefter släppa studenten.

Uttar Pradeshs myndigheter anses i allmänhet vara oförmögna att realisera sina beslut, men i den här frågan har man faktiskt lyckats åstadkomma något gott. En rektor på ett småstadsläroverk i västra Uttar Pradesh berättar att han nu hanterar på sin höjd tio fall av fusk vid tentamens-tider, medan han för fem år sedan skulle ha haft ett hundratal fuskare. Statistik från andra delar av Uttar Pradesh bekräftar denna trend.

Men kanske det allra bästa tecknet är

följande incident som rapporteras från Muzaffarnagar:

Häromdagen misslyckades en revolverman som arbetar åt **Kadir Rana**, en politiker i delstatsparlaments överhus, i sitt försök att tränga in på universitetet under tentorna, förmodligen var han ute efter att hjälpa en av Kadir Ranas brorsöner. Själv befann sig muslimledaren Kadir Rana på Hajj i Mecka, men han är en så viktig figur i muslimkretsar att ett upplöpt lätt kan provoceras fram om det är hans önskan. Men den här gången hände ingenting. Och detta betyder goda nyheter från Uttar Pradesh, och ett gott omen för det regerande BJP-partiet.

Stig Toft Madsen

Hinduhögern ökar trycket på daliterna

Kast mot kast i Tamilnadu

I ännu ett försök att hålla samhällets lägst stående på plats i kashierarkin, blev den 26 januari i år omkring 700 dalit-bostäder i Villapuram-distriktet i Tamilnadu vandaliserade av en mobb tillhörig vanniyar-kasten.

Händelsen ägde rum på Republic Day, Indiens nationaldag, en symboliskt vald dag. Det är en finger-visning till Indiens "kastlösa" om att konstitutionen, som skrevs under ledning av deras store ledare, **Dr Ambedkar**, och som firas varje år den 26 januari befinner sig under stark press. Orsaken är att det skydd och den positiva särbehandling av Indiens sk "listade" kaster och stamfolk (Scheduled Castes and Tribes) som konstitutionen föreskriver alltmer ifrågasätts.

Reaktionen på att daliter börjat förverkliga sina grundläggande medborgerliga rättigheter är upprördhet och repression från dem som befinner sig högre upp i hierarkin. Det senaste parlamentsvalet tycks bekräfta detta.

Vad är en "dalit"?

Indiens "kastlösa" har gått under många namn: Parias, oberörbara med flera beteckningar. Som troliga ättlingar till subkontinentens dravidiska ursprungsbefolkning och av olika stamfolk, har de under tusentals år varit utsatta för en form av kollektivt slaveri samt social och ekonomisk apartheid. **Mohandas K Gandhi**, det fria Indiens fader, gjorde ett försök till återupprättelse av vad han kallade harijans – Guds barn. Men det skedde inom ramarna för den hinduiska hierarkin och gick aldrig till roten med diskrimineringen. Så under det halvsekel som Indien varit självständigt har frågan om de "oberörbara", som uppstår till en femtedel av befolkningen, varit en obeaktad fråga på demokratiseringsprogrammet. Det förnyade intresset för Ambedkars liv och gärning visar dock att frågan är på väg tillbaka till den politiska dagordningen.

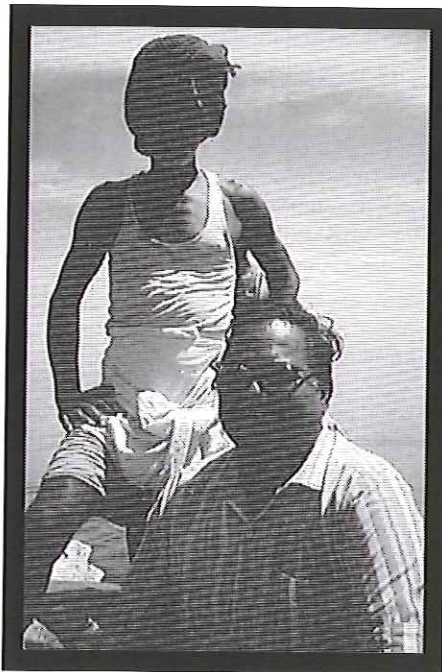
Det senaste årtiondet har användandet av termen "dalit" blivit allt vanligare för dem som tidigare kallades oberörbara. Med grundbetydelsen "vi, de förtryckta" förefaller detta vara det namn som gruppen känner sig mest tillfreds med. För hur välmenande Gandhis uttryck harijan än var så

har det ordet i slangspråk bibetydelsen "fader okänd" och därmed en nedsättande underton.

Gör anspråk på allmän frukt

Den som reser på de asfalterade vägarna i den sydindiska staten Tamilnadu slås av alla vackra tamarindträd som skänker skugga åt resenärerna i hettan. De grovstammade och storlödade träden är allmän egendom och tillhör vägen, och traditionellt är också tamarindträden som växer i byarna till för alla. De små, gulaktiga frukterna är högt värderade eftersom pulvret inuti utgör ett viktigt inslag i den indiska krydduppsättningen. Träden längs vägarna är därför numrerade och noggrant övervakade. Kontrakt på frukten utbjuds numera på offentliga auktioner. För landsbygdens fattiga kan skörd och försäljning av dessa frukterna utgöra en viktig inkomstkälla för hus-hållen.

Tills nyligen har de högkastigas stadiga grepp över daliterna, socialt och ekonomiskt, varit tillräckligt för att hålla dessa borta från budgivningen på den allmänna frukten. Men när nu daliternas självmedvetande och organisering stärks har daliterna börjat göra ekonomiska anspråk, och uttryckt sitt intresse för att lägga anbud på

Medborgarrättskampen Martine började arbeta i stenbrottet när han var åtta år gammal. Senare blev han socialarbetare och därefter advocate. Bakom honom står en fiskare i byn Alapakkam där många drabbats hårt av miljöförorenningar förorsakade av räkodlingarna längs kusten.

tamarind-kontrakten. Vanniyar-kasten, en av de många "lägre" kasterna i denna del av Tamilnadu, kontrade då med att se till att de offentliga auktionerna hålls utan möjlighet för daliter att närvara. Förolämpade av vad man såg som en uppenbar manipulering av det korrekta förfarandet började en del daliter skörda den allmänna frukten. De attackerades då av vanniyarer. Spänningarna ökade på båda sidor och en ny konfliktspiral inleddes.

De fattiga flydde

Samma dag som konstitutionen – den som försökt erbjuda skydd och positiv särbehandling åt daliterna – högtidlighölls anföll en sena, privatarmé, knuten till Vanniyar-kasten byn Valuthavoor i Villapuram-distriktet. Enligt **S Martine**, medborgarrättsadvokat och själv dalitledare, kom anfallet från sju byar, ett tecken på att det var fråga om ett planerat överfall, och inte bara ett spontant utbrott.

– Byn vandaliserades, hustaken lyftes bort, alla lösa inventarier som köksutrustning och radioapparater slogs sönder. Det är en stor dalitby och alla 700 familjer flydde, rädda för sina liv. Några blev skadade och en del kvinnor befarades ha antastats.

– Efteråt mobiliserade sig dalitpantrarna. De organiserade massprotester och åtminstone repressalieattack, riktad mot en lokal bussägare som uppenbart organiserat transporter av de vanniyarer som anföll byn. Ryktet säger att han skrutit med hur han hjälpt till att "sätta daliterna på plats".

Dalitpantrarna, som först dök upp i Bombay på 1960-talet (med förebild hos de Svarta pantrarna i USA), har i Tamilnadu stått bakom en ny våg av aktiviteter. Som en impulsiv, ungdomlig rörelse har pantrarna varit särskilt aktiva när det gäller att ge beskydd åt daliter under mottot "om ni slår oss, slår vi er" – en tydlig signal åt dem som överväger att ofreda daliter. Många pantrar ser skyddet av dalitflickor och -kvinnor som sin speciella uppgift. Alltför länge har dalitkvinnor av högkastiga hinduer betraktats som lovligt villebråd att antasta och våldta. Men när sådant numera händer tar som regel pantrarna omedelbart ut "sexuell hämnd" på ett mycket konkret sätt. S Martine har många gånger försökt föra fallen till domstol i stället.

– Men det är ofta väldigt svårt att få den lokala polisen och domarkåren att agera eftersom de inte sällan är en del av eller är beroende av den eller de dominerande kasterna i området. Vid överfallet i Valuthavoor verkar det som ortens polis varit involverad eller åtminstone infomerad i förväg. Inte

För bara tio år sedan riskerade daliter att piskas offentligt. Så skedde på den här platsen, några kilometer från Tindinavam i Tamilnadu. Efter händelsen restes en staty av den populära dalitledaren Dr Ambedkar. Lägg märke till den vietnamesiske FNL-flaggan som tagits över av lokala dalitpantrar.

ens oppositionspartierna har tagit upp fallet, ännu mindre protesterat – och det gäller också kommunistpartiet CPI(M), eftersom man betraktar sådana här händelser som enbart kastfrågor och inte som en klassfråga. Förmodligen därför att partiet står Vanniyar-kasten – i sig självt ett lågt kast och med många medlemmar som är lika fattiga som flertalet daliter – nära.

Politikernas bristande intresse för händelsen är ännu mera anmärkningsvärt med tanke på att överfallet ägde rum mitt under en nationell valkampanj i vilken den avgående Förenade Front-regeringen och kongresspartiet inte mäktade med att formera en center-vänsterbastion gentemot BJPs och RSS mäktiga tidvattenvåg. Bharatiya Janata Party (Indiska folkets parti) är den hinduiska restaureringens parti, som utnyttjar den indiska majoritetsreligionens symboler för att söka nå visionen om ett

kärnvapenutrustat hindutva, en hinduisk supermakt. En del bär fortfarande på den nedärvda drömmen om ett återskapat "Moder Indien", från Khyber-passet till Rangoon. Hinduhögerns kärna utgörs av dess "Sturmabteilung", RSS (Rashtriya Swayamsevak Sangh). Det är en uniformerad, paramilitär organisation med svarta flaggor och allt som hör därtill, och som ligger bakom så suspekta prestationer som mordet på Mahatma Gandhi 1948. Speciellt utpekade fiender till RSS utgörs av muslimer, daliter, kvinnorörelser, kommunister och regionala rörelser.

BJP gjorde bra ifrån sig i valet. Det är resultatet av flera faktorer och utvecklingstrender. Organisationerna som ingår i RSS-familjen är välorganiserade, strävar mot ett långsiktigt mål där erövrandet av den politiska makten bara är ett steg mot restaureringen. BJP är en mera sansad förbindelse-

länk avsedd för den politiska arenan. För moderata hinduer, intellektuella och andra som bekymras över de sociala värdenas förfall och det negativa västerländska inflytandet (ofta sammankopplade), erbjuder BJP förnyad kraft åt innebörden av indisk nationalism, swadeshi. Denna familj av hinduiska organisationer är inte bara en konservativ och bakåtsträvande kuliss, man försöker i hög grad forma den moderna teknologin för sina syften. Exempelvis var BJP det första politiska parti i Indien med egna websidor och RSS publicerar sig flitigt på Internet.

Hinduhögerns frammarsch är också ett uttryck för de demokratiska, sekularistiska krafternas sönderfall och förvirring. "Sekularistisk" är ett begrepp som står under förnyad debatt. I sin minimala betydelse står det för en stat baserad på universella, icke-religiösa principer. Det har i praktiken inneburit ett skydd för minoriteterna, där den största utgörs av landets 120 miljoner muslimer – som har allt att frukta vid ett förverkligande av hindutva. Men de andra minoriteterna, inte minst daliterna, har skyddats av kongresspartiets strategi att bygga sin väljarbas på att vinna minoriteternas stöd. Med kongresspartiets och Nehru-dynastins frånfalle som dominerande parti respektive familj i indisk politik återstår det för center-vänsterkrafterna att nå fram till återskapandet av en ny koalition som kan erbjuda ett livskraftigt demokratiseringsalternativ till hinduhögerns återbrahminisering. För många indier betyder "livskraftigt" att man går bortom den renodlat västerländska modellen av politisk demokrati, som har korrumperats av elitism och krass materialism, såväl i teorin som i praktiken.

Tack vare valsysteomet (vinnaren tar allt i enmansvalkretsar) erövrade BJP i valet i februari 1998 nästintill majoritet i parlamentet, Lok Sabha, trots att man bara fick 25 procent av rösterna. Detta speglar tydligt de demokratiska krafternas oförmåga att enas i en samlad folkfront. Valresultatet i Tamilnadu visar att återupprättandet av den hinduiska hierarkin vinner mark till och med i södra Indien. Första gången BJP allierade sig med ett delstatligt parti, AIADMK, gjorde man stora inbrytningar i den eljest mycket tamil-orienterade väljarkåren. BJP och dess föregångare har tidigare vanligtvis betraktats som representanter för nordindisk kulturimperialism.

Skaka av sig slavmentaliteten

Martine, som själv började arbeta i stenbrotten när han var åtta år gammal, talar ofta om vikten av att daliterna reser sig, skakar av sig slavmentaliteten och skaffar sig frihetens verktyg: Organisation och utbildning. Efter att under ett kvarts sekel ha arbetat med organisationsfrågor samt socialt och juridiskt arbete noterar han faktiskt en del positiva förändringar.

– Det är inte längre möjligt för en en-

skild markägare att utan vidare offentligt piska en dalit-anställd. Men bara för 10 år sedan var det möjligt. Och individuell diskriminering håller, även om det fortfarande är vanligt, på att sakta försvinna. I stället har de högre kasternas strategi blivit att förstöra daliternas egendom – en återspeglning av det faktum att daliterna faktiskt håller på att bygga upp en ekonomisk grund att stå på.

– Bakom vanniyar-kastens attack mot byn i Valuthavoor låg till viss del en lönekonflikt som drevs av de dalitiska lantarbetarna. För vanniyar-jordägare som hyr daglönare är detta oroande, särskilt om och när vanniyar-lantarbetare och andra icke-daliter går ut i strejk tillsammans med daliter, något som har inträffat på andra håll i delstaten, till storböndernas förskräckelse.

Att använda befintliga lagar kan vara svårt, ibland omöjligt. Efterspelet till Valuthavoor blev att 27 vanniyarer och sju daliter arresterades. Men vanniyarerna som arresterades var inte de som pekats ut som skyldiga av de dalitiska offren. I stället krävde man deras frigivning och att de som verkligen var ansvariga och inblandade skulle gripas, förklarar Martine.

– Ett annat dalitkrav gällde utbetalning av ersättning som de har rätt till enligt SC/ST Atrocities Act från 1989.

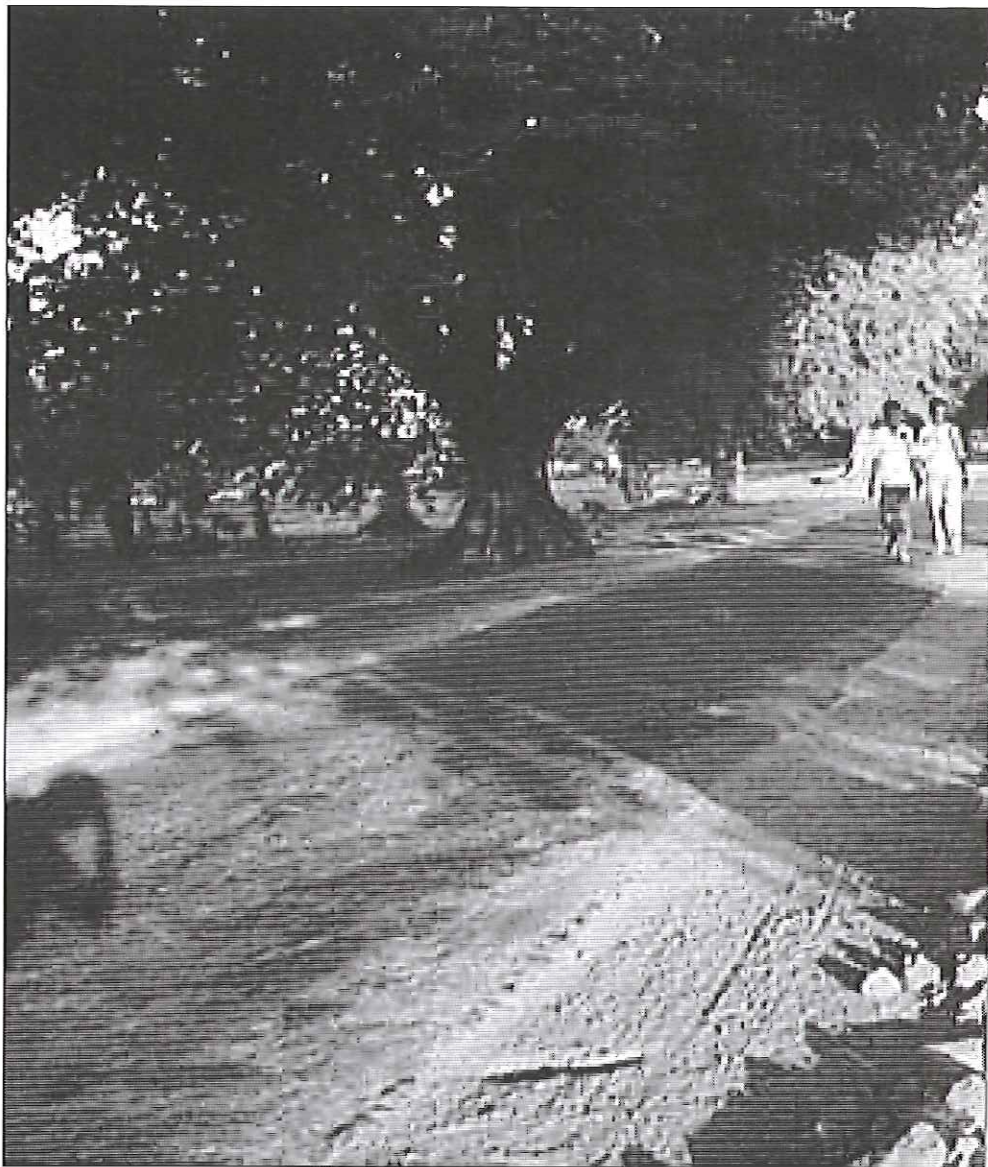
Eftersom rätt personer inte arresterats och ingen ersättning i enlighet med lagen betalats ut har daliterna vägrat att delta i den "fredskommitté" som lokala myndigheter tagit initiativ till.

The Scheduled Caste/Scheduled Tribes Atrocities Act (lagen till stöd för offer för kastövergrepp) är ett exempel av många storslagna bitar progressiv lagstiftning som finns inskrivna för att ge skydd och positiv särbehandling. I indisk terminologi betyder scheduled att "vara med på listan". Uttrycket kom till i samband med britternas folkräkningar i början av seklet. Syftet var bland annat att förbereda för införandet av separata valkretsar för "skilda folkgrupper".

Enligt lagen är den som utsätts för illdåd berättigad till ersättning från staten till och med innan det finns domstolsutslag eller ens en utredning är gjord. Men liksom när det gäller så många andra rättigheter inskrivna i lagen så har ersättningarna uteblivit på grund av lokala myndigheters ovilja att skriva under dekreten. Men denna gång är det inte säkert att det bara är den förväntade baksishen (mutan) som blockerar lagens uppfyllande.

Tystnadens kultur

Förtryck, må det vara av ras-, kast-, köns- eller klassmässiga skäl, frodas bäst under tystnad. Uppmärksamhet är vad utövarna av kastförtryck minst av allt vill ha. Så tystnaden måste upprätthållas. Enligt Martine förekom bara en, ytterst kortfattad, notis om Valuthavoor-överfallet i en lokal tamilsk tidning, och den gick i huvudsak ut

Tamarindträden längs Marakkanam Road blev startskottet till en våldsam konflikt mellan daliter och vanniyar-kasten. Bråket gällde vem som skulle ha rätt att skörda trädens eftertraktade frukter.

på att polisen gjorde sitt bästa för att återställa harmonin mellan folkgrupperna.

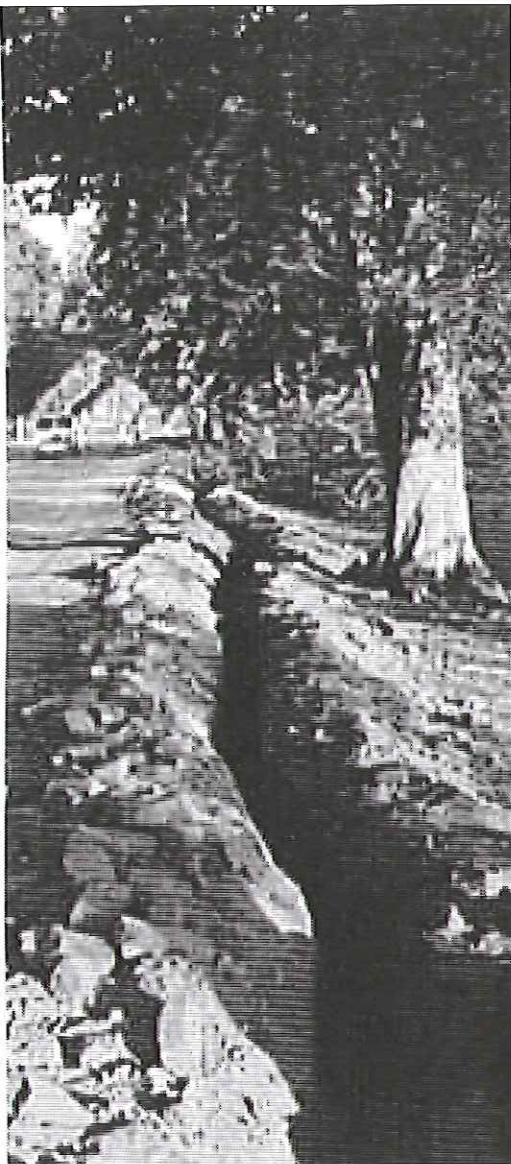
Förtryck vill inte ha den slags publicitet som ges åt händelser likt 1968 års massaker i byn Kilavimani i södra Tamilnadu Där brändes 43 daliter – män, kvinnor och barn – levande ihjäl i sina hyddor i samband med en strejk för högre löner. Det brutala våldet, som fortfarande ger avtryck i akademisk litteratur, ledde till en oönskad exponering, både nationellt och internationellt som tystnadens kultur finner oönskad. Så att hålla nivån på våldet strax under gränsen att bli "nyhetsmässigt" är en del av förtryckets nya strategi. Det betyder också att man undviker sådana handlingar som automatiskt inrapporteras hos polisen och den byråkratiska hierarkin: Skottlossning av polisen, dödsfall med våld inblandat liksom utbetalningar av ersättning till brottsoffer. Men ibland basuneras ändå sådana här händelser ut på tidningarnas förstasidor.

Med början den 14 februari i år exploderade en rad hemmagjorda bomber i Coimbatore i södra Tamilnadu. Minst 50 personer dödades och ett hundratal skadades. Måltavla för bomberna var BJP:s president, L K Advani som skulle komma till staden samma dag.

Påföljande polisrazzior och sedvanliga gripanden av misstänkta gärningsmän ledde till upptäckten av ett helt nät med underjordisk bombtillverkning. Rapporter som släpptes utpekade muslimska extremister. Pressen och politikerna var snabba att peka på den "utländska handen" bakom det hela, nämligen Pakistan. Att många indier av muslimsk tro höll på att förfäras inför utsikterna av en Hindutva-regering diskuterades inte mycket.

Södra Tamilnadu var skådeplats för allvarliga kastkonflikter under 1997, även då utan att det rapporterades om i pressen.

– I södra Tamilnadu, förklarar Martine, är konflikten mer av politisk kamp för att

Dr Ambedkar, en av männen bakom den indiska konstitutionen, avbildad på en muralmålning i före detta slumområdet Cherian Nagar, norra Chennai (Madras).

hålla daliterna borta från politisk makt. Aktioner riktade mot daliter leds där nere av den dominerande Thevar-kasten just för detta syfte. Här hos oss är Periyar-daliterna inte lika politiskt medvetna.

Vad de högkastiga fruktar är att daliterna ska organisera sig och mobilisera så mycket stöd att de får ett rejält inflytande över delstatspolitiken, såsom skett i Indiens folkrikaste delstat, Uttar Pradesh i norr. Samtidigt är det som människorättsaktivister likt Martine och andra fruktar att otåliga dalit-pantrar går in för att inleda väpnad kamp för att bli "nyhetsmässiga". Det har ju fungerat för Tamiltigrarna, gerillan på Sri Lanka, med baser och försörjningsnätverk i Tamilnadu. Så det är något av en kamp mot klockan att rikta nationens och omvärldens uppmärksamhet på daliternas svåra situation – innan sådana våldssaktioner inleds.

Indier älskar hjältar. Ett sätt att visa det på är att resa statyer. På senare år har har sta-

tyer av Ambedkar börjar poppa upp längs vägar och i vägskäl. Hjältarna hyllas med blomstergirlander, ibland krossas kokosnötter vid deras fötter. Men den 20 februari fick dalitinvånarna i Tindivanam en chock då de vaknade. Deras Ambedkarstaty hade vanärats med en girland av chapals (sandaler) – en klassisk metod för att skymfa någon. Demonstrationer bröt ut, bussarna på den närliggande terminalen vandaliserades och, för att göra detta till en händelse med nyhetsvärde, lät demonstranterna blockera vägar, bland annat den riksväg som går genom Tindivanam samt den nya ostkustvägen från Chennai (Madras) mot Pondicherry och vidare söderut.

Den regionala pressen hängde faktiskt på, men utan att göra någon koppling till den pågående kastkonflikten i distriktet eller till varför det hände just nu. Och i enlighet med "kastcensuren" användes inte termen dalit och självfallet nämndes inget om att det finns en organisation kallad Pantrarna. I stället användes omskrivningen "Ambedkar-grupper" i denna desinformationsprocess. Inte någon gång under de 30 år som jag arbetat med gräsrotsorganisationer i Tamilnadu, har jag hört någon referera till sig själva eller andra som en "Ambedkar-grupp". Dalit Movement, Dalit Liberation Front, Christian Dalit Movement etc, men aldrig Ambedkar Group!

Satsar på tyngre vapen

Vad som händer härnäst beror på flera saker. För det första kommer kastkonflikternas gång att påverkas av huruvida medborgarrättsgrupperna, exempelvis Tamilnadu People's Watch, förmår bryta den tystnadens kultur som omgärdar det fortgående förtrycket. Om tystnaden inte bryts av ord finns risken att den bryts av kulor i stället.

Och den indiska statens enorna repressiva kapacitet kommer att slå hårdast mot dem som redan lider mest.

Om BJP lyckas säkra sin maktposition i New Delhi kommer polariseringen mellan kaster och folkgrupper att öka. Detta skulle, som indiska experter redan nu pekar på, förmodligen innebära att flera muslimska försvarsorganisationer utökar sin närvaro och satsar på tyngre vapen. Och risken finns att detta skulle kunna sprida sig över också till kastkonflikternas arena. Därmed får Indien ytterligare en knuff på vägen mot ett våldssamhälle.

Text och foto: Jim Walch

Artikelförfattaren är lektor vid Lärarhögskolan i Stockholm

Förslag till läsning:

Om daliter: Böcker och artiklar av Gail Omvedt, till exempel "Reinventing Revolution: New Social Movements and the Socialist Tradition in India", Armonk, New York, 1993 och "Dalits and the Democratic Revolution in India", New Delhi, 1994..

En bra början för fortsatt läsning om hinduhögern är "The Hindu Nationalist Movement in India" av Christopher Jaffrelot, New Delhi, 1996, (Paris 1993)

Mailinglistor:

DATPERS – Dalit & Tribal PEoples Resource Site:

<lanfran@YORKU.CA>

Asialink – Electronic Newsletter Information Exchange for Social Change:

<jagdish@igc.org>

DOCALERT (CED i Bombay):

DOCALERT@cedbom.ilbom.ernet.in

Succé för film på turné

Noordwijkerhout ligger någon mil från Nederländernas berömda universitetsstad Leiden. Där anordnades i somras en stor forskarkonferens med deltagande av över 800 akademiker från hela världen med inriktning på forskning kring Asien.

Det var International Institute for Asian Studies, med säte just i Leiden, som arrangerade kongressen som under fyra dagar avverkade ett digert program, fullspäckat med seminarier och föreläsningar i de mest skilda ämnen rörande Kina, Japan, Sydostasien, Centralasien, Sydvästasien – ett nyintroducerat begrepp som innefattar övärlden mellan Asien och Afrika, bland annat Maldiverna, Seychellerna, Mauritius och Madagaskar – och så naturligtvis Sydasiens.

Seminarier om Sydasiens kretsade mycket kring minoritetsfrågor, om muslimernas roll i Indien, om avkoloniseringen och följderna av Indiens delning 1947.

I direkt anslutning till forskarkongressen anordnades också dokumentärfilmfestivalen Travelling Film South Asia, och det var för dess skull jag tagit mig till Noordwijkerhout. För efter att den stora

filmfestivalen i Kathmandu, i tidskriften *Himals regi* (omnämnd i *SYDASIEN* 1/98), ägde rum hösten 1997 har ett urval av de absolut bästa, nya sydasiatiska dokumentärfilmerna turnerat jorden runt. De har visats för fulla hus inför entusiastisk publik i Indien, Pakistan, Bangladesh och Sri Lanka, och därefter på en lång rad platser i USA. Tyvärr inskränkte sig möjligheten att få se filmerna i Europa till just Holland.

Manesh Shrestha, festivalansvarig och en av männen bakom *Himal*, fanns på plats i Holland. Han efterlyste arrangörer i fler länder, exempelvis Sverige, beredda att ställa upp. Och kanske kan så bli fallet nästa gång – för om precis ett år, oktober 1999, blir det åter stor filmfestival i Kathmandu och därefter turné med ett urval filmer jorden runt vintern 1999/2000.

Sorgsen Jinnah

Av årets filmer ska några nämnas i synnerhet. Den brittiske filmaren **Christopher Mitchell**, som har gjort en lång rad dokumentärer för bl a BBC och Channel 4, har helt och hållet kommit att inrikta sig på den indiska subkontinenten.

I sin film "Mr Jinnah: The Making of

Pakistan" ger han genom intervjuer med människor som kände **Muhammed Ali Jinnah**, och i synnerhet med dottern **Dina** – som bott i England ända sedan Jinnah dog 1948 och som aldrig förr ställt upp på intervjuer – samt genom unikt material från pakistanska filmarkiv en helt annan bild av **Quaid-i-Azam**, "den store ledaren", än den gängse.

Mitchells tes är att den sekulariserade, sympatiska och västligt inriktade Jinnah egentligen aldrig eftersträvade något Pakistan. Kraven på en separat muslimsk stat var något som han drevs till på grund av kongresspartiets och i synnerhet **Jawaharlal Nehrus** oersonliga inställning till att garantera muslimernas ställning som en separat befolkningsgrupp i ett odelat Indien.

Vad Jinnah, själv gift med en parsisk kvinna, ville ha var inte en delning utan fastmer en konfederation av ett slag som många kännare i dag 50 år senare anser faktiskt hade varit den bästa lösningen för Indien. Intervju efter intervju med Jinnahs forna medarbetare och vänner bekräftar bilden att Jinnah, som den advokat han var, ställde krav som han räknade med skulle bemötas. Efter förhandlingar skulle sedan kompromisser utformas.

Men Nehrus totala ovilja att kompromissa ledde till att Jinnah tvingades ställa sig bakom det ultimata kravet, som förverkligades. Men arkivfilm från självständighetsfirandet i Karachi den 14 augusti 1947 visar helt tydligt en Jinnah helt i avsaknad av glädje, han ser enbart trött och desillusionerad ut. Han hade vunnit ett mål han aldrig önskat sig. Ett år senare dog han.

Måste klippas i filmen

Filmens budskap är kontroversiellt i Pakistan, där Jinnah är den stora national-symbolen. Mitchell berättade i Noordwijkerhout att visningen av filmen i Lahore föregåtts av demonstrationer, men att filmen dock kunnat visas. Att få pakistansk TV att visa filmen har dock hittills varit omöjligt. Förhandlingar har pågått ett år, och man kräver att stora delar av filmen måste klippas, något som Mitchell vägrar.

En annan mycket intressant film som visades i Noordwijkerhout var "Muktir

Det var unga flickor och pojkar från Dhaka och andra städer som reste runt längs fronten och i flyktinglägren och med sin sång inspirerade till kamp för frihet från de pakistanska förtryckarna. Något som filmen "Muktir Gaan" handlar om.

Gaan" ("Frihetens sång"), om en kringresande grupp artister som under brinnande frihetskrig i Östpakistan/Bangladesh 1971 för runt bland flyktingläger i Indien och som förband till bengaliska frihetskämpar inne i det av pakistanska trupper ockuperade hemlandet, sjungande vackra patriotiska sånger av **Rabindranath Tagore** och **Nazrul Islam**. Det var unga pojkar och flickor, tillhöriga rörelsen *Bangladesh Mukti Sangrami Shilpi Sangstha*, som kämpade för sitt land genom att sprida hopp och glädje till sitt lidande folk, och det rådde en entusiasm där ungdomarna levde sida vid sida, fria från hämmande familjeband.

Det var ursprungligen en amerikansk filmare, **Lear Levin**, som reste i krigszonen 1971 och spelade in 20 timmars råfilm. Men när han återvände till New York var kriget över och världens intresse för Bangladesh hade snabbt försvunnit, det blev därför ingenting av filmen.

Försökte stoppa filmen

20 år senare beslöt sig det bangladeshiska filmarparet **Tareque** och **Catherine Masud** att leta rätt på filmmaterialet, man tog sig till New York, sökte rätt på Levin och fick lov att ta hand om det. Det tog sedan paret Masud fem år att klippa ihop filmen och komplettera med annat material och så släpptes filmen 1995.

I Bangladesh kom filmen genast att få politisk betydelse i det att storheten hos Bangladeshs landsfader **Sheikh Mujibur Rahman** starkt framhävs. Sedan Mujib mördades 1975 har hans roll av de styrande i landet medvetet undertryckts, inte minst av den förutvarande BNP-regeringens ledd av **Khaleda Zia** (numera hätsk oppositionsledare).

Zia gjorde också allt för att stoppa visningen av "Muktir Gaan", men när det ändå skedde blev det rusning till biograferna i Dhaka och det väcktes en ny våg av entusiasm för frihetskämpens hjältar. En våg som Sheikh Mujibs dotter **Hasina** red på när hennes parti Awami League segrade stort i valet 1996.

En annan film jag uppskattade mycket på festivalen var indiska kvinnliga filmaren **Priti Chandrianis** film "Ashgari Bai: Echoes of Silence", som handlar om en av de främsta utövarna av den mycket speciella klassiska musikgenren dhrupad. Det är en varmhjärtad film om **Ashgari Bai**, nu 86 år gammal. Den forna storhetstiden är långt borta men minnena lever kvar inom henne och saknaden av den tid när hon var en av 450 dhrupadiyas med tjänst hos fursten **Veer Singh Judev** i Tikkagahr Fort. Trots en lång rad musikaliska utmärkelser lever hon kvar fattigt i det halvt övergivna och nu förfallna palatset; inte många frågar efter henne men Chandrianis film visar en fortfarande på sin ålders höst stark och charmerande personlighet.

Den pakistanske filmregissören **Shi-**

Finns det någon chans att filmerna visas i Sverige?

reen Pasha har gjort en dokumentärfilm om **Tehreema Mitha**, en av ytterst få bharata natyamdansöser i Pakistan, som mot alla odds kämpar för att bevara danskonsten i ett land där religionen sätter hinder i vägen och familjerna tvingar sina döttrar att upphöra med dans. Ändå har Mitha utvecklat dansen till något genuint pakistanskt. I filmen, som heter "Aur Woh Raks Karte Rahi" ("Och hon fortsätter dansa") visas från underskän miljö i ruinerna efter det klassiska Taxila hur hon tar tillvara det sufiska arvet i sin koreografi. Samar-bete med en amerikansk jazzsaxofonist spelar också stor roll i hennes nyskapande verk.

En omskakande film på festivalen var **Arvind Sinhas** prisbelönta film "Ajit", om en åttaårig pojke från Bihar som av sin familj skickas för att arbeta i Calcutta. Kontrasten mellan det fattiga livet i byn, våningen i Calcutta där han gör tjänst och TV-reklamen som oupphörligen förmedlar ouppnåeliga lyckobudskap. Det blir en schizofren situation, och när Ajit i slutet av filmen med leende min deklarerar att hans högsta dröm är att när han blir vuxen bli dacoit, ge sig ut på landsvägarna och råna folk och för pengarna köpa sig ett lyxigt hus, så känns det på något sätt logiskt.

Detta var bara några av de utomordentliga filmerna som visades i Noordwijkerhout. Synd bara att ingen av dem kommer att någonsin visas i Skandinavien. Eller finns det någon chans till det?

Manesh Shrestha, redaktör på tidskriften Himal, står bakom den stora filmfestivalen i Kathmandu. Till Holland kom han med ett knippe intressanta dokumentärfilmer från förra årets festival.

Brittiske filmaren Christopher Mitchell bidrog med "Mr Jinnah: The making of Pakistan" som ger en ny och kontroversiell bild av den pakistanske nationalsymbolen.

Lars Eklund

Indisk hetta på svenska biodukar

Det är tämligen sällan som indiska filmer får svensk distribution, men i höst har Triangelfilm vågat sig på att lansera **Deepa Mehtas** film "Fire" på de svenska Sandrews-biograferna – man får bara hoppas att den når hela landet. Visserligen har filmen engelskt tal och är en MGM-produktion, men den är icke desto mindre indisk.

Många av Indiens ledande filmskådespelare finns här. Vård speciell uppmärksamhet är **Shabana Azmi** i rollen som den resignerade hustrun Radha som väcks till nytt liv genom ett lesbiskt förhållande (!) med sin svägers hustru Sita.

Och där hettar det till, även om bröstvärteslickandet känns lite påklistrat av kommersiella skäl, är det sensuella spelet mellan de två kvinnorna i storfamiljen en otroligt stark bioupplevelse.

Filmens kärna är egentligen kritiken mot den patriarkaliska traditionella storfamiljen som inte riktigt fungerar i ett modernt samhälle. "Fire" serverar också en del underbara drifter med indiska män, tex gurun vars testiklar håller på att sprängas (av förträngd sexualitet måntro?), och hela filmen är sevärd enbart för den ständigt masturberande betjäntens skull.

Också musiken måste nämnas, eftersom det är "underbarnet" **A R Rahman** som komponerat filmens soundtrack. Vissa snuttar har han redan använt i **Mani Ratnams** filmer (tex i "Bombay"), men det är maffig filmmusik när den är som bäst att njuta av, och går helt i ton med de färgstarka indiska bilderna. A R Rahman tillhör inte Bollywoods hindifilmgarde utan kommer, som hörs på namnet, ursprungligen från Madras och fick sitt genombrott med soundtracket till Mani Ratnams film "Roja" (1992), varefter de två har gjort flera filmer ihop.

Zac O'Yeah

Hopp och förtvivlan i Bombay

ROHINTON MISTRY:
En ömtålig balans

Svensk översättning Ulla Danielsson
Norstedts

Rohinton Mistry, bosatt i Kanada, hör till realisterna bland Indiens engelskspråkiga författare. Efter debuten med novellsamlingen "Tales from Firozsha Baag" slog han igenom 1991 med romanen "Such a Long Journey". Den byggde på den aldrig klarlagda Nagarwala-affären som involverade **Indira Gandhi** och Bangladesh, hemliga operationer, bankkonton och pengar och en viss **Sohrab Nagarwala** som arresterades, dömdes på tvivelaktiga grunder och dog i fängelset 1971. Men huvudpersonen i Mistrys roman är den parsiske banktjänstemannen **Gustad Noble** i Bombay, en ärlig människa som blir offer för omständigheterna. Romanen kom i svensk översättning 1993, "En sådan lång resa" (Gedins förlag).

Också Mistrys andra roman finns nu på svenska, det Bookerprisnominerade storverket (drygt 700 sidor) från 1996, "En ömtålig balans". Återigen är det Bombay och parser-miljön som står i centrum (Mistry är själv parser), men den sociala ramen vidgas och tiden är nu undantagstillståndets sena 70-tal.

Undantagstillståndet proklamerades 1975. Lagar upphävdes, censur infördes, oppositionspolitiker arresterades och den valfuskanklagade **Indira Gandhi** kunde sitta kvar som premiärminister. Under sonen **Sanjays** ledning genomfördes slumsanerings- och steriliseringsprojekt vars mål tycktes vara att utrota fattigdomen genom att utrota de fattiga. Under två års tid var det fritt fram för polisvåld och maktövertagelse.

Parsisk medelklass

I början av denna svåra tid möts studenten **Maneck** och skraddarna **Ishvar** och **Omprakash** på ett pendeltåg i Bombay. Egentligen borde de inte ens ha talat med varandra (och man kan fråga sig på vilket språk de egentligen kommunicerar); **Maneck** kommer från en parsisk medelklassfamilj i Kashmir och skraddarna är lågkastiga hinduer från Maharashtra landsbygd. Men de blir vänner, och så småningom flyttar de alla in hos änkan **Dina Dalal**, parser liksom **Maneck**, som anställer skraddarna i sin lilla "fabrik" och hyr ut sitt sovrum till **Maneck**. Mitt i det sjudande Bombay, i undantagstillståndets kaos, skapas här ett egenartat kollektiv, en tillflykt av värdighet och vänskap över religions-, kast- och klassgränser.

Men historien börjar egentligen redan självständighetsåret 1947. Byskomakaren

Rohinton Mistrys "En ömtålig balans" är ett lysande lapptäcke som berättar om allt från chapatibakning till samhällsekonomi.

Dukhi Mochi bryter mot alla regler när han låter sina söner gå i lära hos en skraddare i stan som till råga på allt är muslim. **Narayan**, en av sönerna, vägrar acceptera

den lokale jordägarens valfusk och får betala dyrt för sitt övermod; den sakligt hållna skildringen av hur han torteras och dödas är ohygglig.

Narayans bror och son, **Ishvar** och **Om**, ger sig av till Bombay. Under undantagstillståndet råkar de ut för den ena olyckan efter den andra: de kidnappas till valmöten, deras hem i slummen jämnas med marken, de förs bort till arbetsläger, de utsätts för tvångsterilisering och slutar som tiggare, den benlöse **Ishvar** dragen av **Om** på en hjulförsedd bräda.

Men skraddarna ger inte upp och symboliserar kanske i detta själva Indien, samtidigt som de ibland framstår som en sorts **Helan-och-Halvan**-par i en sällsynt svart fars. "Ni två är häpnadsväckande", säger kocken på **Vishrams Vegetariska Restaurang**. "Var gång ni kommer hit har ni en ny fantastisk historia att underhålla oss med." **Omprakash** svarar: "Det är inte vi, det är den här staden. Den är en riktig berättelsefabrik, som ett sagospinneri."

Kring skraddarna, **Dina** och **Maneck** spinner **Mistry** sin sannsaga med dess **Dickens**-liknande galleri av statister: tiggaren **Shankar** och hans ägare, den inlytelserike **Tiggarmästaren**; **Rajaram**, "Den Hårhungerige Mördaren"; **Apmannen** som visar upp sina barn som akrobater på en balanserande svajmast; advokaten och korrekturläsaren **Vasant Rao Valmik**, "Lorden på **Brustna Bänken**"; den dystre hyresindrivaren **Ibrahim** med sin sönderfallande plastmapp; därtill politiker och byråkrater, zamindarer och poliskommissarier och allehanda skumma goondas (smågangstrar).

Så blir berättelsen om skraddarna en berättelse om Indien, från 40-talet fram till 1984. Men den har också en otrevlig aktualitet i hindu-chauvinism och social cynism. Åter talar man, som **Dina Dalals** bror, mäklaren **Nusswan**, om de bostads- och arbetslösa som "onödiga". Samtidigt växer, som **Mistry** visar, en annan sorts cynism bland de fattiga: "Politiker kastar fram lagförslag lika lättvindigt som de kastar vatten", säger **Narayan**. "Till slut hamnar alltsammans ändå i rännstenen."

Mistrys realism är full av fantasi och humor också när han skildrar samhällets mörkaste sidor. Det är en återhållen, beskrivande berättarstil som lämnar föga utrymme för litterära utsmyckningar men med få ord frammanar miljöer och stämningar. Dialogen är skarp och sarkastisk, porträtten av människorna är levande och ömsinta.

Hård och orättvis värld

Det är en hård värld som skildras, orättvis och ond. "Men om det fanns ett överflöd av elände i världen", tänker **Maneck**, "fanns det också ganska mycket glädje." Det är den balansen, mellan hopp och förtvivlan,

som den i grunden tragiska romanen skildrar. Och Mistrys motto är hämtat från Balzac: "Alltsammans är sant."

Av tygrester från de olika beställningar hon och skrädarna utfört syr Dina ett lapptäcke som symboliserar deras gemensamma historia. På samma sätt formar sig Mistrys roman till ett lysande lapptäcke vars olikfärgade bitar berättar om allt från chapati-bakning till samhällsekonomi och där varje stycke representerar en händelse i individernas levnadsöden eller i den saga som är Indiens.

Lapptäcksmakare

Maneck talar om Gud som "den store lapptäcksmakaren" vars täcke med tiden blivit så komplicerat att man inte längre kan se mönstret; bitarna passar inte ihop, allt är meningslöst. Till sist drar han också konsekvenserna av denna insikt. Men Dinas lapptäcke, med dess tomma plats (för berättelsens sista bit), blir en mjuk kudde att sitta på för den benlöse Ishvar när han dras runt på sin tiggarevagn av brorsonen Omprakash.

"När det gällde människor", tänkte Dina, "var förundran över deras förmåga att hårda ut den enda förnuftiga känslan man kunde ha, förutom sorgen över att alltsammans var så hopplöst."

Tomas Löfström

Resehandbok av bästa modell

Bra resehandböcker med svenska som originalspråk är en bristvara, speciellt när det gäller mer fjärran platser än de vanligaste europeiska turistmålen. Därför är det glädjande att Vagabond nu ger ut Mikael Perssons "Nepal - till Himalaya-land". Det är en förtroendeingivande och välskriven bok, och för en gångs skull är mängden recyclade reportage från tidningen Vagabond avsevärt mindre än delarna som innehåller praktisk guidning – här har vi nämligen en verklig resehandbok av bästa modellen, fylld av värdefull information för den som ämnar besöka detta mytomspunna lilla land. Boken är intressant och kul att läsa också, författaren hittar spår efter rocklegenden Jimi Hendrix Himalaya-besök på 1960-talet, tipsar om var man kan sända epost i Kathmandu, och givetvis inventerar han alla tänkbara vandringsleder. Bättre än så här kan väl en resehandbok knappast bli.

Zac O'Yeah

Alla älskar Tranströmer – särskilt Ghose

TOMAS TRANSTRÖMER:

**Bishanna
(Sorgegondolen)**

Bengalisk översättning av Gajendra Kumar Ghose
Rani förlag, Calcutta 1998

GAJENDRA KUMAR GHOSE:

**Hindoler Pandulipi/Manuskript
av Hindol – Kärleksdikter**

Third Eye Impressions, Howrah 1998

Att den svenska diktaren Tomas Tranströmer är oerhört välkänd också internationellt är ingen nyhet. Men att han är så populär bland poesieläskande bengaler att det bara på några få år utkommit minst tre översättningar av Tranströmer till bengaliska är anmärkningsvärt. 1996 överstämtes en samling med Tranströmers dikter under namnet "Shubha Shandhya Hay Sundar Gabhirata" av Azizur Rahman, litterärt begåvad tjänsteman på den bangladeshiska ambassaden i Stockholm.

Och nu har Gajendra Kumar Ghose, redaktör för den från Göteborg utgivna bengaliska kulturtidskriften Uttārapath, kommit med en egen översättning av Tranströmers senaste diktsamling "Sorgegondolen", på bengaliska "Bishanna Gondola". Boken, som

fått en tilltalande utformning, har getts ut med stöd av Svenska Institutet.

Och detta är inte första gången Ghose ger ut Tranströmer på bengaliska. Redan 1994 var han i kontakt med poeten och fick rätt att översätta verket "För levande och döda", som på bengaliska kom att heta "Jibita O Mriter Janya".

Samtidigt är Ghose poet i egen gestalt, och han har nyligen gett ut en samling med ett urval av sina dikter, som han tillägnat Tomas Tranströmer. Det är dikter på bengaliska som Ghose under pseudonymen Hindol redan 1984 gav ut i Calcutta. Sedermera har de översatts till engelska och svenska av Nilima Sen Gangapadhyaya respektive Helga Härle. I samband med bokmässan i Göteborg 1997 presenterades dikterna vid ett recitationsprogram, och framgången där fick Ghose att satsa på en nyutgivning med dikterna i tre olika språkdräkter. Det är fina dikter som väl speglar författarens livsarenhet, med rötterna i Bengalen men bosatt i Europa sedan 1960-talet.

Ghoses böcker distribueras i Sverige av Uttārapath, Uppegårdsvägen 3 C, 426 69 Västra Frölunda.

Lars Eklund

Gajendra Kumar Ghose.

Cirklar i dikten

av Gajendra Kumar Ghosh

*En gång sökte jag dig
med färg och pensel
tro mig
jag kunde måla
träd och buskar, fåglar, vilt och segel
och fast jag visste vattnet saknar färg
målade jag också vattnet i olika färger
som när ett hjul slutar snurra
slutade allt*

*strålande dikt tog form
du blev mittpunkten
cirklar jag ritar
cirklar runt dig
det är dig jag klyver för att rita hörn
du är den smala punkt jag känner
men den finns utan massa
– med dig i centrum
skapar jag diktens cirklar*

Soldatuppror i social belysning

PETER STANLEY:

**White Mutiny – British Military
Culöture in India 1825-1875**

Hurst & Company, London, 1998

"Give us freedom", "no white slavery" och andra slagord spreds 1859 bland soldaterna i Ostindiska kompaniet.

I kölvattnet av sepoyupproret 1857 införlivades handelskompaniets trupper med drottningens armé, något som ledde till ett uppror bland kompaniets förband, de för-

sta att försvara europeiska intressen på den indiska subkontinenten.

Militärhistorikern Peter Stanley uppmärksammar upproret – som i övrigt fått föga akademisk uppmärksamhet – i en nyutkommen bok. Han ser upproret som en parallell till det framväxande klassmedvetandet i Europa – samma år som det vita upproret startade utbröt en stor arbetsmarknadskonflikt bland Londons byggnadsarbetare. Är man nyfiken på soldatlivet i det indiska 1800-talets mitt bör man läsa Stanleys bok som ger goda inblickar i vad som utspelade sig i soldatbaracken och på officersmässen.

INDIEN

Indien lättar på Bofors-bojkott

□ Indien uppges enligt uppgifter i den brittiska försvarstidskriften *Jane's Defense Weekly* i början av augusti vara i färd med att slutföra inköp av välbehövliga reservdelar till de 410 Bofors-haubitskanoner som köptes av dåvarande **Rajiv Gandhi**-regeringen i en skandalomsusad affär, som så småningom ledde till att **Rajiv Gandhi** tvingades avgå. Efter avslöjandena om mutbetalningar infördes en bojkott mot Bofors, men nu uppges indiska försvarets behov av reservdelar vara så stort att man tvingas lätta på bojkotten.

Fritt fram för barntjänare

□ Indiska statsanställda får även i fortsättningen ha barn som tjänare i hemmen. Det har regeringen i New Delhi slagit fast. Regeringen avvisade därmed ett förslag från indiska människorättskommissionen NHRC om att förbjuda barnarbete i hushåll. Som motive- ring anges att den indiska lagen om förbud mot barnarbete inte gäller hushåll. Regeringstalesmän förklarade att det är alltför stora praktiska problem för- enade med att till- ämpa lagen.

Marinen satsar på robotfartyg

□ Indien har ut- vecklat en ny ro- botbestyckad kor- vet som ska kunna operera också i händelse av ett krig med kärnvapen, kemiska vapen eller biologiska stridsmedel, rap- porteras det från New Delhi. Far- tyget, döpt till Kora, kan göra 25 knop och är utrustat med 16 lågflygan- de robotar och ett avancerat radarsys- tem. Beväpningen beskrivs som en- blandning av indisk och rysk materiel. Enligt dagstidning- en *Asian Age* är Kora det första ro- botfartyget av fyra som Indien ämnar bygga de närmaste åren.

SRI LANKA

Barnskydd mot övergrepp

□ Sri Lankas regering föreslog på torsda- gen att en ny barnskyddsmyndighet, kallad CPA, ska inrättas med uppgift att bekämpa övergrepp mot barn. Dels ska CPA skydda barn mot övergrepp, dels ska den nya myndigheten se till att de som drabbats får hjälp.

Det är det ökande antalet fall av pedofili och andra övergrepp mot minderåriga som tvingat myndigheterna att agera. Sri Lanka var förr en ganska trygg tillflyktsort för pe- dofiler, men nu ska två utlänningar inför rätta och flera andra har utvisats och sitter fängslade i sina hemländer.

Dödsdömd soldat pekar

Amnesty International har rik- tat en begäran till Sri Lanka att man tillkallar internationell rättsmedicinsk expertis för att undersöka massgravar på Jaffna-halvön i nordligaste de- len av landet.

Detta sedan en dödsdömd soldat på re- geringssidan, **Somarathne Rayapakse**, sagt sig villig att peka ut massgravar med 400 döda tamilska ungdomar.

Rajapakse dömdes till döden ihop med fem andra soldater och en polisman sedan man våldtagit och sen mördat den tonåriga skolflickan **Krishanti Kumaraswami** varpå man också mördade hennes mor, bror och en granne. Det skedde i Jaffna i september 1996.

Vallning på plats

Sedan Rajapakse dömts och gjort sitt sensationella uttalande så har en polisutred- ning inletts i juli månad. Sri Lankas Medborgarrättskommission har också in- lett en egen undersökning, och har vid det- ta laget hört Rajapakse. Lokal press har rapporterat att polismyndigheterna inlett en vallning på plats.

AFGHANISTAN

TV- och video slås sönder

□ Sedan talibanre- gimen som första land i världen för- bjudit innehav av TV- och videoap- parater började väl- beväpnade milis- grupper i somras dra runt i huvudsta- den Kabul och slå sönder de apparater som påträffades. Ögonvittnen upp- gav att ambuleran- de enheter från de- partementet för främjandet av dygd och undertryckan- de av synd spårade av delar av centrum där de gjorde raz- zior i affärerna.

Tamilledare mördad av tamiler

□ Ännu en tamilsk gerillaledare har avrät- tats av sina egna. **Lawrence Thi-lakar**, i många år talesman och en slags utrikesmi- nister för tamiltigrarna, ska enligt uppgif- ter från sin hustru ha arkebuserats efter att ha hållits i husarrest i djungeln i norra de- len av Sri Lanka i sju månader. Thilakar anklagades för förskingring av miljontals kronor, men den verkliga orsa- ken tros vara att han kritiserat rörelsens 43-årige ledare och diktator, **V Prabhakaran**, och därför brutalt rensats ut som hundratals andra före honom.

Amnesty rapporterade förra året att 600 människor har försvunnit i Jaffnaområdet sedan regeringstrupperna tog kontrollen över området för dryga två år sedan, efter att ha bekämpat den tamilska Tigergerillan i området. Tigrarna hade då haft kontrollen för Jaffnahalvön i flera år.

Fångvakter till attack

Den 23 augusti anfölls Rajapakse av vak- ter i fängelset i Colombo. Enligt uppgift skedde överfallet sedan Rajapakse vägrat skriva under en försäkran om att han varit "känslomässigt störd" när han gjorde sina avslöjanden om massgravarna.

Flera människorättsorganisationer in- klusive Amnesty har uttalat sin oro för Rajapakses säkerhet. Men det råder stor oro i Sri Lanka nu, bl a efter det att presi- dent **Kumaratunge** utlyst undantagstill- stånd i hela landet och sedan hon skjutit upp de lokalval som skulle hållits den 28 augusti.

Den lankesiska armén har misslyckats att få kontroll över området norrut från Vavuniya mot Jaffnahalvön efter över ett års krigande där. Gerillan kontrollerar sto- ra områden söder om Jaffnahalvön och ci- vilbefolkningen tvingas utstå mycken smärta runt slagfälten.

I slutet av augusti demonstrerade flera hundra tamiler i Vanni, ett område i norr

PAKISTAN

Sharia blir högsta lag

□ En pakistansk parlamentskom- mitté godkände den 29 augusti ett författningstillägg som gör det möjligt att införa islamisk lag, sharia, i Pakistan. Sharia är det enda botemed- let mot korruption, fattigdom, arbets- löshet och "dåliga seder" anser pre- miärminister NawazSharif.

NEPAL

Kommunister med i regeringen

□ Premiärminister Girija Prasad Koirala breddade sitt regeringsunder- lag när hans parti Nepali Congress (NC) den 1 septem- ber slöt en koalition med det ena av lan- dets kommunist- partier, Communist Party of Nepal (Marxist-Leninist) - CPN (M-L). Den ombildade re- geringen har nu majoritet i det 205- man starka parla- mentet. NC har 87 ledamöter, CPN (M-L) 40. Kommunistledaren **Bamdev Gautam** uppger att man i samband med koa- litionsförhandling- arna drivit igenom att regeringen ska säga upp vänskaps- avtalet från 1950 med Indien, samt skärpa kraven på att indiska armén drar sig tillbaka från det omtvistade Kala- pani-området.

ut massgravar med unga tamiler

som fortfarande hålls av gerillan. Men demonstrationen riktade sig mot regeringen som enligt demonstranterna förvärrar civilbefolkningens lidande genom att sätta stopp för distributionen av livsmedel i området. Flera av FN:s flyktingkommissariats (UNHCR) kontor omringades av demonstrerande civila. Chefen för UNHCR i Sri Lanka, **Bo Schack**, har berättat för nyhetsbyrån Reuters att man haft ett stort antal demonstrationer utanför sina kontor, "det senaste i går". Men enligt Schack kan inte UNHCR göra något eftersom man inte är ansvarigt för livsmedelsleveranserna till norra Sri Lanka. "Vi har diskuterat frågan med regeringen innan demonstrationerna satte igång, men man har inte ändrat sin hållning", säger Schack.

Regeringssidan nekar för sin del att man skulle ha dragit in på leveranserna. Men, säger man, skälet till livsmedelsbristen är att gerillan hindrat leveranserna. Däremot medger man att man stoppat leveranser av drivmedel för att inte spela gerillan i händerna.

Oppositionen till attack

Oppositionspartiet UNP har i parlamentet anklagat den styrande fronten ledd av president Kumaratunge för att ha skurit ner på livsmedelsleveranserna. "Åtgärderna har tvungat ut befolkningen i svält".

Kumaratunge är nu pressad från flera håll, inte bara UNP. Hökarna inom militären och delar av den buddhistiska *Sanghan* tillåter inga defensiva förhandlingslösningar. Därför har hon förklarat att det inte blir tal om samtal med gerillan förrän man nått en styrkeposition – och det tycks vara svårt att nå en sådan. Att hon skjutit upp lokalvalen med hänvisning till att hon inte kan garantera fria och rättvisa val eftersom säkerhetsstyrkaorna behövs i det pågående kriget antyder ju allt annat än att det militära läget är tillfredsställande.

Internationell medling?

Ett antal politiska bedömare har liksom flera medborgarrättsorganisationer sagt att det krävs internationell medling för att lösa konflikten i landet. Men regeringssidan har hittills vägrat detta.

Den brittiske ambassadören i Sri Lanka, **David Tatham**, sade nyligen vid ett besök i Jaffna att tamiler som bor utomlands borde använda sina pengar till att få till ett slut på kriget och bygga upp landet på nytt igen. "Be dem att skicka bidrag till återupprättandet av biblioteket i Jaffna, att komma tillbaka och bygga upp samhället igen", sa ambassadören i sitt tal.

Enligt Tatham borde fredsförhandlingarna återupptas, "inte minst eftersom det här är en fråga som inte kan lösas på slag-

fältet". Och redan idag är England, Tyskland och EU involverat i utvecklingsprojekt på Jaffnahalvön.

Det är sedan länge känt att många av de ofta välbeställda tamilerna i Väst lämnar mer eller mindre frivilliga bidrag till Tigergerillan. Tathams tal är inget annat än en illa dold skrapa till dessa bidragsgivare att de borde tänka om. Det återstår att se om han lyckas.

Dystert mord på borgmästare

Dessutom har mordet på Jaffnas nyutnämnda kvinnliga borgmästare, **Sarajini Yogeswaran**, stäckt mångas förhoppningar om en snar lösning på kriget. Hon sköts ihjäl den 17 maj i sitt hem i Nallur som ligger i ett regeringskontrollerat område på Jaffnahalvön.

Biståndsgivarnationerna har beklagat mordet och riktat en apell till alla politiker med en vädjan om att höja sig över sina partifällor och arbeta gemensamt för en fredlig lösning.

Men så gott som dagligen kommer krigsbulletiner som noterar antalet dödade i flersiffriga tal.

Thomas Bibin

Flyg till

➤ Indien, Bangladesh, Pakistan, Thailand, Sri Lanka, Hong Kong, Filippinerna, Singapore, Nepal etc

Med

➤ Gulf Air, Lufthansa, Tarom, British Airways, Aeroflot, Emirates, Alitalia, CSA eller något annat av våra bolag

metropolresor

Luntnakargatan 42

111 37 STOCKHOLM

Tel 08 - 10 45 58

Fax 08 - 723 06 66

e-mail:metropol@stockholm.mail.telia.com

Avsändare:
SYDASIEN
Box 1142
221 05 LUND

POSTTIDNING
BEGRÄNSAD EFTERSÄNDNING

Vid definitiv eftersändning återsänds försändelsen med nya adressen noterad på baksidan

Utgivningspostkontor
LULEÅ 1

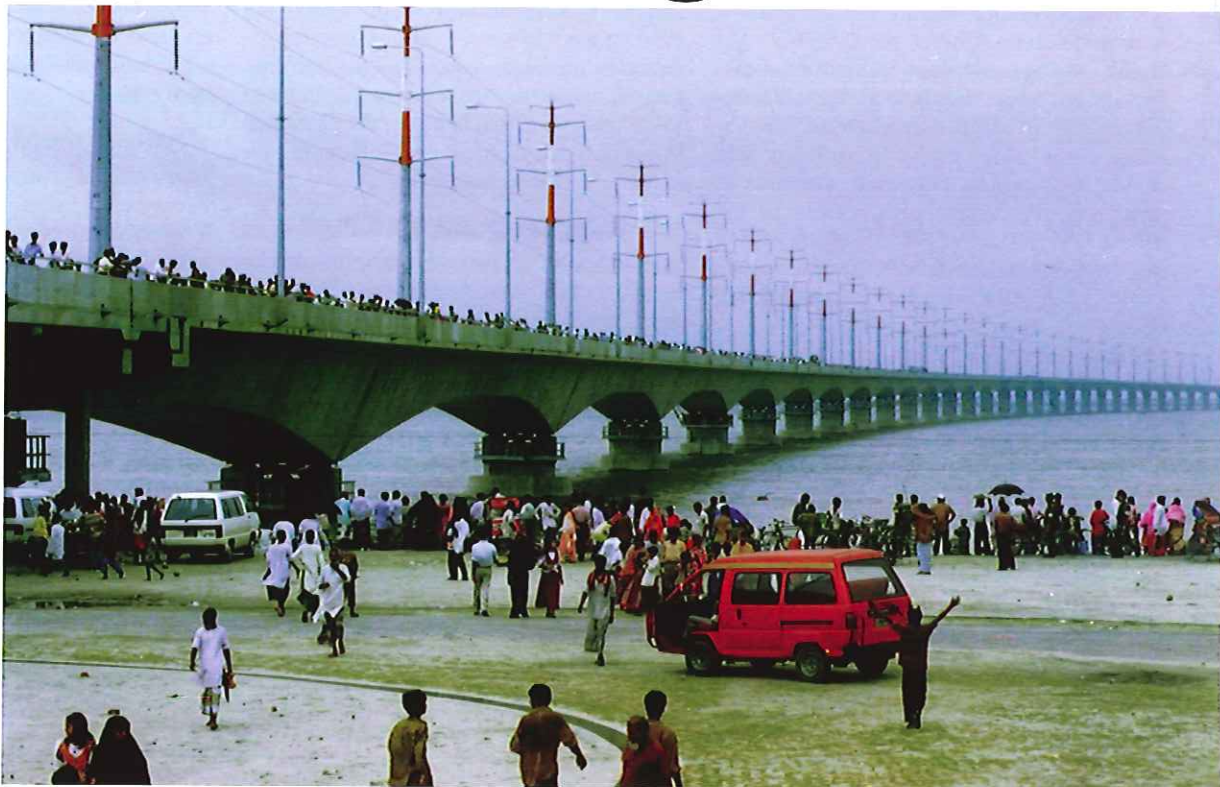
Jättebro ger liv åt Bangladesh

Skuggan av nyhetsrapporteringen om årets extrema värmebölja över Sydasien och de därpå följande översvämningarna – de värsta i regionen på tio år – invigdes den 23 juni den stora bron över floden Jamuna (som Brahmaputra kallas i Bangladesh).

Brobygget som pågått i fyra år är en ingenjörsmässig triumf för Bangladesh, då den 4,8 kilometer långa kombinerade landsvägs- och järnvägsbron, den elfte längsta i världen, effektivt förbinder den utvecklade nordvästra delen av landet med huvudstaden Dhaka.

Med förbättrad infrastruktur knyts nu stora förhoppningar till en ekonomisk utveckling av hela landet. Hittills har Bangladesh nämligen inte förmått övervinna de negativa effekterna av Indiens delning 1947. De bördiga områdena i västra Bangladesh hade en naturlig koppling till Calcutta och det indiska järnvägsnätet, men det föll bort när en riksgrens drogs tvärs genom Bengalen. Öster om de stora floderna Jamuna och Padma (Ganges namn i Bangladesh) hade man sedan tidigare ett eget smalspårigt järnvägsnät, och förbindelserna mellan de båda landsdelarna har enbart bestått av bilfärjor och inrikesflyg.

Med Bangabandhu Jamuna Bridge,

Inte utan stolthet invigdes i juni Bangabandhu Jamuna Bridge. Bron är världens elfte längsta och den blir en viktig länk i den sydasiatiska infrastrukturen.

FOTO: RAFIUR RAHMAN/REUTER-PICA

byggd av sydkoreanska Hyundai och finansierad av Världsbanken och med utländskt bistånd, knyts landet samman, och man planerar för en snabb utbyggnad av det bredspåriga järnvägsnätet. Asian Highway går nu också officiellt genom hela Bangladesh, ända till gränsen mot Burma/Myanmar i öster. Och ledningar med inhemsk naturgas, som produceras i nordöstra delen av landet, ska via Jamunabron gå till de nordvästra områdena som därmed ska kunna industrialiseras.

Vid invigningen deltog president

Shahabuddin Ahmed och en stolt premiärminister Sheikh Hasina Wajed – som omedelbart efteråt deklarerade att regeringen nu planerar för ännu ett stort broprojekt, denna gång över Padma. Och ministrar från Indien, Pakistan, Sri Lanka och Nepal fanns på plats när det första tåget rullade över bron, ett tecken på hur betydelsefullt brobygget är för hela regionen.

Lars Eklund

Att det faller stora mängder regn, att floderna fylls till bredden och att minst tjugo procent av landets areal sätts under vatten är normalt under monsuntiden i Bangladesh – och en förutsättning för den livsviktiga risodlingen.

Men årets monsunregn har varit osedvanligt kraftiga, vattennivåerna i de stora floderna har varit högre än normalt och omkring 40 procent av Bangla-deshs yta har varit

Höstriset hotas av rekordöversvämningar

översvänningsdrabbad. Situationen kan jämföras med översvämningarna 1988.

Det finns dock viktiga skillnader. I september 1988 steg vattnet samtidigt mycket snabbt i de två största floderna, Padma och Jamuna. Vattnet nådde rekordhöga nivåer, men

sjönk igen efter två veckors omfattande översvämningar. I år började delar av landet att översvämmas redan i juni, även om vattenståndet inte var lika högt som 1988 och den drabbade arealen mindre. Men i år fortsatte regnen, och det höga vattenståndet fortsatte under

hela augusti och september. Man fruktar ett stort skördebortfall – speciellt av det viktiga höstriset aman – eftersom stora delar av åkermarken stått under vatten i två månader. Officiella uppskattningar talar om risk för ett skördebortfall i storleksordningen 20 procent, vilket är mer än 1988.

P-O Henricson